חוברת
דף השבוע

מראה מקומות, והעתקות מקצת דברי הראשונים והאחרונים, על דפי החודש הנלמד במסגרת "דף השבוע"

דף השבוע

DAF • A • WEEK

לע"נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

מסכת חגיגה

דף ב' – דף ג'

כ"ו חשון – ט' כסלו, תש"פ

This choveres is dedicated לע"נ
הירשל בן חנה גיטל
מרים בת שרה

For sponsorships please contact Rabbi Zacharia Adler:
info@dafaweek.org **507-DAF-WEEK**

To dedicate next month's choveres, visit www.dafaweek.org/choveres-subscription

מסכת חגיגה LEARNING SCHEDULE

פרק ראשון

ב	Nov 24 - Nov 30	תולדת	כו חשון - ב כסלו
ג	Dec 1 - Dec 7	ויצא	ג כסלו - ט כסלו
ד	Dec 8 - Dec 14	וישלח	י כסלו - טז כסלו
ה	Dec 15 - Dec 21	וישב	יז כסלו - כג כסלו
ו	Dec 22 - Dec 28	מקץ	כד כסלו - ל כסלו
ז	Dec 29 - Jan 4	ויגש	א טבת - ז טבת
ח	Jan 5 - Jan 11	ויחי	ח טבת - יד טבת
ט	Jan 12 - Jan 18	שמות	טו טבת- כא טבת
י	Jan 19 - Jan 25	וארא	כב טבת - כח טבת

פרק שני

יא	Jan 26 - Feb 1	בא	כט טבת - ו שבט
יב	Feb 2 - Feb 8	בשלח	ז שבט - יג שבט
יג	Feb 9 - Feb 15	יתרו	יד שבט - כ שבט
יד	Feb 16 - Feb 22	משפטים	כא שבט - כז שבט
טו	Feb 23 - Feb 29	תרומה	כח שבט - ד אדר
טז	Mar 1 - Mar 7	תצוה	ה אדר - יא אדר
יז	Mar 8 - Mar 14	כי תשא	יב אדר - יח אדר
יח	Mar 15 - Mar 21	ויקהל-פקודי	יט אדר - כה אדר
יט	Mar 22 - Mar 28	ויקרא	כו אדר - ג ניסן

פרק שלישי

כ	Mar 29 - Apr 4	צו	ד ניסן - י ניסן
כא	Apr 5 - Apr 11	חוה"מ פסח	יא ניסן - יז ניסן
כב	Apr 12 - Apr 18	שמיני	יח ניסן - כד ניסן
כג	Apr 19 - Apr 25	תזריע-מצורע	כה ניסן - א אייר
כד	Apr 26 - May 2	אחרי מות-קדשים	ב אייר - ח אייר
כה	May 3 - May 9	אמור	ט אייר - טו אייר
כו	May 10 - May 16	בהר-בחקתי	טז אייר - כב אייר
כז	May 17 - May 23	במדבר	כג אייר - כט אייר

This חוברת was written in conjunction with the Daf Hashovua curriculum, currently starting מסכת חגיגה.

Mazel tov to all the mesaymim finishing Moed Katan!

נכתב ונערך על ידי עזריאל כ"ץ
summitshul@yeshivanet.com

Daf Hashovua is an international לימוד with over 5,000 people learning the same Daf weekly. לומדי דף השבוע are involved in their learning, set aside time for חזרה and use מראה מקומות provided for them, giving them a geshmak in learning.

חוברת דף השבוע

תוכן ענינים - חגיגה: דף ב' - דף ג'

תוכן ענינים 1

דפי הגמ' דף ב' - דף ג' 3-6

דף ב. - דף ב:

סוגיא א'

פתיחה כללי למסכת חגיגה

מראה מקומות הקצר לדף ב' 9

סיכום הפתיחה 11

פרשת משפטים 12

פרשת ראה 13

חינוך מצוה פ"ח 14

חינוך מצוה תפ"ח - ת"צ 15

רמב"ם הל' חגיגה פ"א 18

שיעור פתיחה לחגיגה 20

סוגיא ב'

בענין אם אפשר לקיים ראיית פנים בלי עולת ראיה

סיכום הסוגיא 22

רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"א 24

טורי אבן דף ב. 26

שפת אמת תוד"ה הכל 29

חידושי הגר"ח דף ו: 30

חידושי הגרי"ז ערכין דף ב: 31

ר' ירוחם אלשין שליט"א, תהלה ליונה 32

בד קודש מועד סי' ע"ה 33

אבני המקום סי' ח' 35

דף ג. - דף ג:

סוגיא ג'

בענין מצות הקהל

מראה מקומות הקצר לדף ג' 40

סיכום הסוגיא 42

רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"א 44

תוס' סוטה דף כא: ד"ה בן עזאי 46

רמ"א יו"ד סי' רמ"ו סעיף ו' 47

אור החיים, פ' וילך 48

טורי אבן, דף ג. 50

מג"א סי' רפ"ב סק"ו 51

רש"י סוטה דף מא. ד"ה כאן 52

סוגיא ד'

בענין סימני שוטה

סיכום הסוגיא 53

רמב"ם הל' עדות פ"ט ה"ט 54

ב"י אה"ע סי' קכ"א 56

ב"י אה"ע סי' קי"ט 57

שלחן ערוך חו"מ סי' ל"ה סעיף ט' וי"א 58

אג"מ אה"ע ח"א סי' ק"כ ענף א' 60

הכל

הכל חייבין בראייה. ממלות ראייה[ב] כל זכרך (שמות כג) שלשים לשתרלות בעזרה כרגל: חוץ מחרש שוטה וקטן. דלאו מי דשיה ליטה ופטורין ממלות: החיגר והסומא. כולה ילף מקראי[ג] בגמרא[ד]: ומי שאינו יכול לעלות ברגלי. מירושלים לעזרה ובגמרא[ה] מפרש לטו: אי והו קטן כו'. אבל מכאן ואילך אף על פי שאינו מייב מן התורה סמיכי על אביו ויכל לאתו לתגבו ממלות: שלש רגלים. הרלאי לשלות ברגלו מייב הכתוב ומין דגדול[ו] פטור מן התורה קטן אלא מר מיוב הוא: ב"ש אומרים הראייה שתי כסף. גדול הבא לשרלות צריך להביא שלה ושלה פחות מכסף שתי מנות כסף שהן שלש דינר שנאמר ולא יראו פני ריקם (שם) וילף בגמרא[ז] שצריך להביא שלה אע"פ[ח] שלא נתנה בו תורה שיעור חכמים נתנו שיעור: והחגיגה. שלמי חגיגה חייבין היקרים להביא ברגל דילפינן לה בשלמי שיקרין (דף ט.) מיתתיתם לאתו חג לה': גמ' ורבינא דאמר בר. לקמן אמרינן[ט] בפיקרין (דף ד.): הנהא לטאן דאמר בר. לקמן אמרינן בפיקרין (דף ט.) שם לקרבנות הבא בשלמין כל ז' ואשלמינו בה אמרלי אוכא למאן דאמר דשלמין זה לזה ואוכא למאן דאמר דשלמין הן ואמרינן מאי בייטיה מיגר בזה לשמן ונתפשט בזה שני אוכא מיגר בזה לשמן ונתפשט בזה שני אוכא בייטיה מאן דאמר דשלמין לרשמן מי שמתיר בראשון ולא הבא ישן אחר מעשר הימים ומי שאינו מתיר אינו לריך דשלמין ומאן דאמר דשלמין זה לזה קשבר הבזה מעלת על כל אחד מן שאר הימים ולא על הראשון לבדו הלכך אף מי שפטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום ראשון ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שני ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שלישי ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום רביעי ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום חמישי ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום ששי ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שביעי ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שמיני ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום תשיעי ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשירי ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום אחד עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שנים עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שלשה עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום ארבעה עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום חמשה עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום ששה עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שבעה עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שמונה עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום תשעה עשר ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים ואחד ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים ושנים ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים ושלשה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים וארבעה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים וחמשה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים וששה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים ושבעה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים ושמונה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום עשרים ותשעה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שלשים ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום אחד ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שנים ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שלשה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום ארבעה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום חמשה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום ששה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שבעה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום שמונה ולא ישן פטור בראשון ונלאה בשני חייב לבא ביום תשעה

תקנתם את רבו. כמה שהיה לו משיקדת יום לו מכסיו מחזו העבודות ואת עצמו לא תקנתם. כל תקנת רבו כאן היה אבל תקנת העבד אין כאן אם נתקן ממשמש הממון לא נתקן ספריה ולא מטום עבודות הא לא אפשר לה אלא יכול לישא אשה ורבה: לישא שפחה אינו יכול. מפני לד החרות שבו וכתיב לא יהיה קדש וגו' (ויקרא כא): בת חורין אינו יכול. מפני לד עבודות שבו: לא תהו בראה. לא תהו הקב"ה לא תהו הארץ להיות אלא ישוב אלא לשמה יהיה: בדתנן. בריש מסכת תרומות (מ"ג): חרש שדברו בו הכמים בכל מקום. שהשוו אותו לשטה לפוטרו לא דברו אלא מי שאינו שומע ואינו מדבר הכי קיים לרבנן דמי שאינו שומע ואינו מדבר דלאו מי דעה מיהו: מדבר ואינו שומע. תחילתו היה פקח עד שלמד לדבר ואח"כ נתחרש: תניא. מתניתין: דהא דתנו רבנן. בברייתא ולמדנו מהברייתא הזאת עיקר ומוסכמין עליה: זה זה בפקחים. הייט כמתניתין דלא פטר אלא הרש הדומה לשוטה: אי בעית אימא. אלא מתמשמ מעוריקין אישתקיל מלולית מיגל דפרו: פטור. מן הדליה קטין אהדדי מתניתין ובריתא: אמר רבא. מתניתין דמי אלא דאייה הרש דומיא דשוטה: חמורי מיחסרא ודבי קתני. (ה) דתנ"ם דלא דומה לשוטה פטור וכי תנא מתניתין דומיא דשוטה גבי שמתה הוא דתנו ומרי מיגו הרש תנא מתניתין ותקורי מיתסרא מתניתין וכי קתני הכל חייבין בראייה הון מתרגם כל דהו לו שומע ולאיגו מדבר ולאיגו שומע: ואם על פי שהוא פטור. מעולת רגלות לילות: חייב

תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול ליבטל[ה] והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר[ו] לא תהו בראה לשבת יצרה[ז] אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו[ח] ועושה אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי רכושו והזורו בית הלל להורות כדברי בית שמאי: חרש מחרש שוטה וקטן כו': קתני חרש דומיא דשוטה וקטן מה שוטה וקטן[ט] דלאו בני דעה אף חרש דלאו בר דעה הוא וקא משמע לן דתנן[י] חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר הא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב תניא להא דתנו רבנן[יא] המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם[יב] זה זה הרי הן כפקחין לכל דבריהם ומנאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב[יג] ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואיבעית אימא דראמרי אינשי אישתקיל מילולית: מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב: והתניא[יד] מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור אמר רבינא ואתיבא רבא חמורי מיחסרא וזהבי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר שפטור מן הראייה ואע"פ שפטור מן הראייה חייב בשמחה[ד] ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה תניא נמי הבי הכל חייבין בראייה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה חייב

לא יסח אמ"נ דעבד מוחר ממתורת לפי מקדש ושמחד[ד] כדתנן פרק המוכר (קידושין דף סב.) יכולין ממזרים ליעסר כלל ממזר טשא שפחה ולד חירות מרי מה כדתנן פרק עברה יוסף (שם) מחרורי וממזרי מרו לבא זה מה דהא ריל דאין לנו לתקן כדי לחרבות ממזרים מעולם ועוד כיון דחפצי מה קדושין אחי לד עבדות ומשתמש בשמת מרם[ד] ומחיה נמי לא יסח אמ"נ דממזרת ומחיה ומחרורי מוחרין לבא זה מה דהא הוה הפצת קדושין ואחר לד עבדות ומשתמש בשמת מרם לו מי נמי נחיה אחר לד עבדות דלאו קדש ושמחד הוא אמ"נ דמוחר ממזרת מעוה דלא מקרי קבל מחבר מלאו דלא יהיה קדש (ויקרא כא) ות"ת ולימא עבד (דלעבד ישרה[ד]) ולימא לאו דלא יהיה קדש ריל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה לו נמי דלא אחו עבד ומי לא הנבעה אלא מגלא כגון מילה מגרעת דמגרעת דמשקר לאו מקרים עבד[ד] אבל הכא מעבה הערלה עובר ליה בלאו ועבד ליה עד גמר מילה[ד]:

לא תהו-בראה. הלי עבה אלים טפי מפרו ורבו כדאמר במגילה בפרק מתרגמ (דף ט.) מוכר אדם ב"ת לישא אשה ולמלוד תורה ומייתי לא תהו בראה אבל ריל מעוה דעבד לא מיפקיד אפריה ורביה דאמר[ד] הוי לו בנים מעבדותו ומשתמרר לא קיים פריה ורביה ולאו מילתא היא דאמר בירושלמי דמו"ק (פ"א) אמר מהו שיאמר אשה מעוה לחזן בשמעון מן הדין מתניתין יכול ולא לא נגרת הטולם אלא כמבל פריה ורביה ואמר שמעון בר אבא מעוה רבי יוחנן כל שהוא מקיים על פריה ורביה לא יסח אשה מעוה מעוה דבשעון ובשו מיוחם אחרי ואפילו ישראל שם לו בן הנפשה לוי קרי (ג) אחרי[ד] ישוב אבו ובשו מבולבו מי נח כתיב אף לכנעני: **כופין** את רבו. אפילו לשמואל דאמר (נדרים דף לא.) המפקיר עבדו יולא לחירות ות"ל גט שחרור[ד] הכא דעבדא ליה עבדו ליה לעבדות שחרור גמור ות"ל דאמרינן (הגלה דף מז) המשחרר עבדו טובר מעשה ניחא לן דלעבד הרב אשרות ואלא ליעבד העבד אשרות רבה כדאמר פעורכין פ' בכל מערבין (דף לב: ופס) ולא דמי לחסיה דרים שבת (דף ה. ופס) ובי אמרינן לי לאחים מעוד ומבטא בשבל שיבה מבריך דשבת פיסבר[ד] מבר הוי אלא היה לו לאחים הפת מדע דשבינן רים מבריך עב. ופס) להקריב לכהן[ד] אחר מעוד של בן הערבים בפרם הבורו כדי שיאכל קרבן פסח לערב אע"ג דאיכא עשה דהשלמה[ד]:

"נשים ועבדים. לא שיך לאקשוי אמאי תני נשים לבון רבים ותנא קטן (ד) מרם לבון יחיד כדאייק בפרק קמא דמכות (דף ח.) גבי קטנות והכא תנא אשה דהכא תרי עניני ולא דמי מה לאיך דתרם ושוטה פטור מכל המצות כדאמר לקמן וקטן לא יהיעון לפטור מקרא רק מקרא דנשים פטורות דכתיב אמרך טפלים לא כל אבן דהכי דייקינן בפרק קמא דקידושין (דף לו ופס) טפלים מיהן נשים לא כל אבן:

"ומי שאינו יכול לעלות בהלל. פרש"י מירושלים לעזרה ורשיתא נקט דלא מיפעיא מעיני דלא מלי מלוק[ד] לעזרה ודיי"ם נמי אם הוא אינו יכול לעלות מעירו לירושלים לפטור כדמתמא מגמרא[ד] עד הכא מתן מיתי: **חרש** דומיא רשוטה וקטן. מגילה פ"ב (דף יט:) הכל כשרין לקרוא את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן מי לא דייק הכי דהתם ע"כ מתבר קיימינן מדקתני את המגילה וברמיזה לא הוה מפיק אחרים וכן בחולין (דף כ.) חוץ מחרש שוטה וקטן מתא יקלקלו את שחיטתן לא דייק הכי דהתם הכתם תלי מכיון שיוכל לאמן את ידו לשחוט[ד]: **המדבר** ואינו שומע הוי חרש. בב"ר[ד] מפיק ליה אינו מדבר ואינו שומע דכתיב מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש (שמות ד) מי [שם] פה קודם לחרשיה:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה חייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמתניה בשמחה מתר הכי לא הם לכבי למיתני קורקא וכיולא בה מלינו בכמה מקומות והכא דלקמן (דף יז) דאמר יש בשמחה שלין בשתיהן שהכנות פחנים ומנשים מה שלין כן בשתיהן ולא קתניא חרש ומדבר ואינו שומע דהכם מחגיגה נמי מיתייא ולא הני לימתי יש בשתיהן שלין בלאחה כגון חרש ומדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללא רק מה שבאמת שלין בשתים ובכא כי קאמר דמיתייא בשמחה הוא הדין מחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שוטה וקטן פטורי וכי תניא לעיל זה וזה כפיקחין לכל דבריהן להחמיר בשמחה וחגיגה קאמר:

גמר

עין משפט

נר מצוה

ז א מיי' פ"ז מהלכות עבודה מלכה ו: סמג עשין מז: טור ויו"ד סימן רמז סעיף סב:

ח ב מיי' פ"ג מהלכות אישות מלכה כ: וס"ג מהלכות מתנות עניים מלכה ט: ג ב טושיע יו"ד סימן רמ סעיף ו: ומיי' פ"ג מהלכות מלכים מלכה ה: סמג עשין רכז:

ט ד מיי' פ"ג מהלכות מתנות עניים מלכה ה: סמג עשין רכז:

רבינו חננאל

ואמרינן (לאחרי מאי) לאחרי מיתא אינו בראיה מתניתי שחיבי בראייה הולא ביחזקן בן דוסאי שהיה מחבר. ואמיקא לעולם לאחרי חצי עבד וחצי בן חורין שחייב ומתני בסמנה אחרתה הנן כיסין את רבו ומשמה בן חורין חזקה ביה לחרות לדבר בית שמאי הכין הוייא לשחרר. קאי אע"פ שבדין לא נשתחרר חייב בראייה: ירושלמי מתניתין בראייה קטן אבל בראייה פנים אפילו קטן אבל חייב להחלוה שבאבר הקהל את העם האנשים והנשים והטף. ומיגא דקטנו בכרים שאינן מבחינין לגמרי מבחין בכשרות ראשונה הא שבירא. חרש רי אלעזר בן עזריה אנשים באין ללמד ונשים באות לשמוע ונף ליתן שכר לבראיתן. חרש מחרש אתכן לאוקמא בחרש שאינו לא שומע ולא מדבר הא חרש המדבר ואינו שומע אי שומע ואינו מדבר חייב. ואי תניא להא דתנו רבנן חרש המדבר ואינו שומע אי חרש שומע ואינו מדבר אלם וה וה הרי הן כפקחין לכל דבריהן. ואקשינן אמר דתתיא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה אמא. הכינא וחרשה אמר הנורי מחסרא חכי. קתני הכל חייבין בראייה הכשרה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר.

חגחות וציונים

(ה) ספרי יבמות (ומבר בכל הקדמות בפ"ט) ע"ין הכהנה הבית ניעון מא ע"ב ובברכות מד ע"ב: (ג) מי' תוקע עמנו לחבר הלבה (גלילון). ע"ין שרית הרשב"א חוקה סימן תצ"א (בהגהות חוקה). (ד) ציל אשר עשה דוד את הישר הכי בלבנים אי עו. ה) (גלילון). (ה) (הגהות בירושלמי שם) ברה בשטה יצר בראשית ולא בשטר בלבד הגהות (גלילון). (ו) בתוס' ניעון מא ע"א ד"ה לישא יבמה דשרד ודבר. ע"ין בתוס' שם. בתת חיוב א מקנין. ואבי בלאוים א מקנין. (ז) בתוס' ניעון שם. ע"ין ד"ה דחוייא דחתבבר. (ח) ברוש בכסמות שם (ע). ציל דבתן דהקרים (בגמר הכסף). (ט) ע"ין לעיל בטבעה הנין הרי"ן (גלילון). (י) ע"ין לקמן (גלילון). (יא) ציל דלא מבנינא לעזרה (תוס"א ע"ש).

מסורת השי"ס עם הוספות

(ה) (ויקרא כב: ע"ין כב. מסכת כב. פרקין ה:). (ב) (נדרים יג:) מתמשת ס"ה מיכן. (ג) ע"ין כת. (מתמשת מתמשת ס"ה). (ד) ע"ין הגהות הרמ"ם פ"ג מהלכות מתנות עניים הל' ט. (ה) ע"ין רש"ש ב"ק ל: (ו) (ע"ין מתמשת מתמשת סמ: ד"ה לא תסר). (ז) יבמות דף ה. (ח) ע"ין מהרי"ן חיות. (ט) ע"ין רש"ש. (י) (ע"ין מתמשת מתמשת סמ: ד"ה מתניתין). (יא) לקמן דף ה. (יב) ע"ין מהרי"ן חיות. (יג) ע"ין שם. (יד) ע"ין מהרי"ן חיות. (טו) ע"ין רש"ש. (יז) (ע"ין מתמשת מתמשת סמ: ד"ה מתניתין). (יח) ע"ין מהרי"ן חיות. (יט) (ע"ין מתמשת מתמשת סמ: ד"ה מתניתין). (כ) ע"ין מהרי"ן חיות. (כא) ע"ין רש"ש. (כב) (ע"ין מתמשת מתמשת סמ: ד"ה מתניתין). (כג) ע"ין מהרי"ן חיות. (כד) ע"ין רש"ש. (כה) ע"ין מהרי"ן חיות. (כו) ע"ין רש"ש. (כז) ע"ין מהרי"ן חיות. (כח) ע"ין רש"ש. (כט) ע"ין מהרי"ן חיות. (ל) ע"ין רש"ש. (לא) ע"ין מהרי"ן חיות. (לב) ע"ין רש"ש. (לג) ע"ין מהרי"ן חיות. (לד) ע"ין רש"ש. (לה) ע"ין מהרי"ן חיות. (לו) ע"ין רש"ש. (לז) ע"ין מהרי"ן חיות. (לח) ע"ין רש"ש. (לט) ע"ין מהרי"ן חיות. (מ) ע"ין רש"ש. (מא) ע"ין מהרי"ן חיות. (מב) ע"ין רש"ש. (מג) ע"ין מהרי"ן חיות. (מד) ע"ין רש"ש. (מה) ע"ין מהרי"ן חיות. (מו) ע"ין רש"ש. (מז) ע"ין מהרי"ן חיות. (מח) ע"ין רש"ש. (מט) ע"ין מהרי"ן חיות. (נ) ע"ין רש"ש. (נא) ע"ין מהרי"ן חיות. (נב) ע"ין רש"ש. (נג) ע"ין מהרי"ן חיות. (נד) ע"ין רש"ש. (נה) ע"ין מהרי"ן חיות. (נו) ע"ין רש"ש. (נז) ע"ין מהרי"ן חיות. (נח) ע"ין רש"ש. (נט) ע"ין מהרי"ן חיות. (ס) ע"ין רש"ש. (סא) ע"ין מהרי"ן חיות. (סב) ע"ין רש"ש. (סג) ע"ין מהרי"ן חיות. (סד) ע"ין רש"ש. (סה) ע"ין מהרי"ן חיות. (סו) ע"ין רש"ש. (סז) ע"ין מהרי"ן חיות. (סח) ע"ין רש"ש. (סט) ע"ין מהרי"ן חיות. (ע) ע"ין רש"ש. (עא) ע"ין מהרי"ן חיות. (עב) ע"ין רש"ש. (עג) ע"ין מהרי"ן חיות. (עד) ע"ין רש"ש. (עה) ע"ין מהרי"ן חיות. (עו) ע"ין רש"ש. (עז) ע"ין מהרי"ן חיות. (עח) ע"ין רש"ש. (עט) ע"ין מהרי"ן חיות. (פ) ע"ין רש"ש. (פא) ע"ין מהרי"ן חיות. (פב) ע"ין רש"ש. (פג) ע"ין מהרי"ן חיות. (פד) ע"ין רש"ש. (פה) ע"ין מהרי"ן חיות. (פו) ע"ין רש"ש. (פז) ע"ין מהרי"ן חיות. (פח) ע"ין רש"ש. (פט) ע"ין מהרי"ן חיות. (צ) ע"ין רש"ש. (צא) ע"ין מהרי"ן חיות. (צב) ע"ין רש"ש. (צג) ע"ין מהרי"ן חיות. (צד) ע"ין רש"ש. (צה) ע"ין מהרי"ן חיות. (צו) ע"ין רש"ש. (צז) ע"ין מהרי"ן חיות. (צח) ע"ין רש"ש. (צט) ע"ין מהרי"ן חיות. (ק) ע"ין רש"ש. (קא) ע"ין מהרי"ן חיות. (קב) ע"ין רש"ש. (קג) ע"ין מהרי"ן חיות. (קד) ע"ין רש"ש. (קה) ע"ין מהרי"ן חיות. (קו) ע"ין רש"ש. (קז) ע"ין מהרי"ן חיות. (קח) ע"ין רש"ש. (קט) ע"ין מהרי"ן חיות. (ר) ע"ין רש"ש. (רא) ע"ין מהרי"ן חיות. (רב) ע"ין רש"ש. (רג) ע"ין מהרי"ן חיות. (רד) ע"ין רש"ש. (רה) ע"ין מהרי"ן חיות. (רו) ע"ין רש"ש. (רז) ע"ין מהרי"ן חיות. (רח) ע"ין רש"ש. (רט) ע"ין מהרי"ן חיות. (ש) ע"ין רש"ש. (שא) ע"ין מהרי"ן חיות. (שב) ע"ין רש"ש. (שג) ע"ין מהרי"ן חיות. (שד) ע"ין רש"ש. (שה) ע"ין מהרי"ן חיות. (שו) ע"ין רש"ש. (שז) ע"ין מהרי"ן חיות. (שח) ע"ין רש"ש. (שט) ע"ין מהרי"ן חיות. (ת) ע"ין רש"ש. (תא) ע"ין מהרי"ן חיות. (תב) ע"ין רש"ש. (תג) ע"ין מהרי"ן חיות. (תד) ע"ין רש"ש. (תה) ע"ין מהרי"ן חיות. (תו) ע"ין רש"ש. (תז) ע"ין מהרי"ן חיות. (תח) ע"ין רש"ש. (תט) ע"ין מהרי"ן חיות.

תוספות אור השלם

(א) כי בה אבר ה' הוא המלהים הוא האלהים יצר הארץ ועשה הוא כוננה לא תהו בראה אין ה' אין עוד. (ישעיה מה, יח)

(ב) ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פי. (תהלים לח, יד)

ליקוטי רש"י

תקנתם את רבו. מאיר מאמר מלאם מן מלאי לו (בראשית מז:). מאיר מאמר מלאם (שיר מלאכי). ואת עצמו לא תקנתם. הוא מאמר לא תהו בראה. ולא מלאן לא מל אינו לשון מיקנה. כמו אחרת כי לם לשמה מיקנה. לשון מיקנה לבל הנעה (בראשית מא, יז). כי לשמה מיקנה לבל הנעה (בראשית מא, יז). בבל שמחם. (שמות ל, ז) חמלו ל מלאו (בראשית ז:). הנמבר ואינו שומע ואינו מדבר חרש. אלא שהי מדבר מדברי מ מאמרים לשמוע מקנה הנמבר לבל הנעה (בראשית מא, יז). ואני כחרש. ישראל מחמאים הרשעים ואינם הנמבר (בראשית לח, יז).

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - יד חגיגה תלמוד בבלי עמוד מס : 4 הודפס ע"י אוצר החכמה

[מ]חייב בשמחה, לשמוח בזה דכתיב ושמחת בחגך (דברים טז) ואמרינן לקמן (דף ח) דשמחה בבגדים לחסל את הכסר וילפינן לה (פסחים דף קט.) מדוכתא שלמים ואכלת שם ושמחת ערך מ"ם לענין לחייב דפטיר ולענין שמחה דמחייב: ושאינו לא שומע ולא מדבר. היינו חרש דמתניתין שמסמכו לשומעה וקטן: ראייה מהקהל. דכתיב בפרשת הקהל בצוה כל ישראל לראות וגו' ופרשת הקהל המלך היה קורא מעבר תורה בעזרה בכל מעלי שמטה[מ] דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה וגו' (דברים לא): פרט לשומע ואינו מדבר. השתא משמע שאין זה ראיה ללמוד: הלכתא. מסברא: לשון ילמדו. ואין זה ראיה ללמד שמרים: רב אשי אמר ודאי לשון ילמדו. כלומר מלמד קושיא דסבר תרי אילמי ליכא לאוקמי לדרשה דשמעינן מהכא שומע ואינו מדבר אלא מלמען ילמדו: דאי אלקא דשמעי לשון ילמדו. הוא דמשמע ליה אלמא שמיעה ליה לחנא דבין דלא מישתעי לא גמיר לגמריה: וכיון דלא שמע. אין שהדי דלא גמיר וכיון דגמיר[מ] למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ואין שהדי דשמע משום דלא גמיר הוא שלא יכין כל מה שאומרים לפניו לחזר לי לחזרה תו למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר כיון דשמיע ליה דמלמד דלא מישתעי נמי לא גמיר מלמען ישמעו ממעט ליה אלא ודאי שמיע ליה דמלמד דלא מישתעי נמי גמיר ולא מלמען ישמעו ממעט הלכך הדר ומשמעיה מלמען ילמדו הלכך ודאי למען ילמדו הוא דדרים: פרט לבעלי קבין. כשמחמר רגליהם נחנו קב קטן מסוף שוקו וכתנים ט מוכן ומסוך סוף שוקו עליו: אלא רגלים. אדם שם לו רגלים: שעשוך בעלים. אלמא בעלי מעלים שיש פעמים וכראייה כתיב אלם פעמים בעמה ירמיה כל אמרך וגו': שנקרא גדיב. על שם שנדבו לבו להביר טרפיה: גדיבי עמים. הם הגרים המתנדבין מבין העמים לקבל עליהן עול מצות: ודבור רק. מעשים דרבי מעשים אמרה נקבו לה הכא נמי ממעטת דרבי מנחום: אבל נחשים שקרבים יש בו. לא היה רק אלא ממים: "והקביל פניו. יום עוד היה שחייב אדם לברך את רבו בהקבלת פנים כדאמרינן בפרק הדלק הנר (דף מו.) מנדע את הולכת אלו היום לא אדם ולא שבת (תהלים ג ד): תלמידיך אנו. ואין לנו לדבר כפניך: האמרת. שבחה כמו יתאמרו כל פועלי און (תהלים נד) ישתבחו שרבנן אלהה: חטיבה אחת. שבח אחד שבח מיוחד לומר אין כמוך לכך מחרוך לאלוה: ולא

חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה מאי שנא לענין ראיה דפטורי ומאי שנא לענין שמחה דמחייבי לענין ראיה גמר ראיה ראיה [א]מהקהל דכתיב [ב]הקהל את העם האנשים והנשים והטף וכתיב [ג]בבא כל ישראל לראות והתם מגלן דכתיב [ד]למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ולמען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר למימרא דבי לא כתיבתעי לא גמר והא הנהו תרי אילמי דהוו בשבבותיה דרבי בני ברתיה דרבי יוחנן בן נורגרא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו עיילי ויתבי קמיה[ה] ומגיידי בריש[ו]דו [ו]ומרחשין שפוותיהו ובעי רבי רחמי עליהו ואיתסו ואשתבח דהנו גמירי הלכתא וספרא וספרי[ז] ובולה השי"ס[ח] אמר מר זוטרא קרי ביה למען (ט) ילמדו רב אשי אמר ודאי למען ילמדו הוא דאי סלקא דעתך למען ילמדו וכיון דלא משתעי לא גמר וכיון דלא שמע לא גמר האי מלמען ישמעו נפקא אלא ודאי למען ילמדו הוא. אמר ר' תנחום [י]חרש באונו אחת פטור מן הראיה שנאמר [יא]באונים ודאי באונים מבעי ליה באונים דכולהו ישראל הוה [יב]מנגד כל ישראל נפקא אי מנגד כל ישראל הוה אמינא אע"ג דלא שמעי בתב דחכמנא באונים והוא דשמעי הוה[יג] מלמען ישמעו נפקא אמר[יד] רבי תנחום [יט]חיגר ברגלו אחת פטור מן הראיה שנאמר [יז]רגלים והא רגלים מבעי ליה [יח]פרט לבעלי קבין דהוא [יט]מפעמים נפקא דתניא פעמים אין פעמים אלא רגלים וכן הוא אומר [כ]תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ואומר [כא]מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב [כב]דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב כמה נאין רגלידן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר [כג]נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים אמר רב כהנא דרש [כד]רב נתן בר מניומי משום ר' תנחום מאי דכתיב [כה]והבור רק אין בו מים ממשמע שנאמר והבור רק אינו יודע שאין בו מים אלא מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. ת"ר [כו]מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן[כז]) חסמא שהלכו

ומה דרש בה [ד]הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני ועוד דרש [ה]את ה' האמרת היום וה' האמירך היום [ו]אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם[ז] ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב [ח]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר וכו'

גמר ראיה ראיה מהקהל. ונפיש ליכא לפיכי דקא ממעטי ליה לקמן[מ] מחסרך וכן אמרינן לקמן הא למה לי קרא מיפוק לי דמצות עשה שהזמן גרמה מהו דתימא אלא דאיכא מהקהל מה להלן נשים חייבות ושפלים לא מחייבינן כמו מהקהל ולימן סבר למחייבינהו כי הכא דמקל וחומר פטרינן ליה כדפריש לגבל דנשים פטורות טפלים לא כל מכן (ג) ולקמן[נ] דמרבינן קטן שהגיע למיתך מדכתיב כל ולא נמרינן מהקהל[ס] הכא אמכתא מעלמא הוא כדמפיק ומשלי ק"ו נמי פטור וכי פריך דרבנן הוא מלי לאקשויי למה לי קרא ליגמר מהקהל אלא עדיפא מינה פריך:

מלמען ישמעו נפקא. דפסטיה דקרא ממעט האיכא והכין איכון מה שילמדהו הלכך מה לו שיסמוך כיון דלא גמיר ממעטינן ליה מפיר:

אלא קרי ביה למען ילמדו. ואף על גב דלא מפסמי גמיר ולפכי לא נפקא לה מלמען ישמעו וכן מדבר ואינו שומע אפילו שמע עד הכתא דמלי גמיר לאחריני כיון דלא מלי גמיר מהאי לישנא מה לי לגמרא וכיון[מ] דלא שמע לא גמיר מכלל ולהכא מע"ג דגמיר לאחריני עד הלמידא[נ] לא יהל הכתא דכיון דלא ישיל לו הליכה זו דהא לא קאמר קרא הקהל אלא שיסמכו קריאת המלך ויבינו מהכתא ויבאו לידי ולא לגלוי דכתיב בפיפיה דקרא וילמדו את ה' והם"ם לא הם להמלו דפסיקא ליה דמכתמי הכי אבל מלמען ילמדו לא מלי מפיק (ג) אלא ישמעו דלא הוינא מפיק מדכר ואינו שומע כיון דשמע מקמי הכי ושפיר גמיר אף לאחריני ונם יכין למה נקבלו עכשיו ונם (ד)

ילמדו ישמעו כדאמרינן לקמן:

חרש באונו אחת. מרומלמי[ס] אמר ר' יוחנן מני מרם בחזנו אחת מכו מ"ר יוסי בר מן פעונתא דרבי יוסי ורבנן דתמי רבי יוסי ולבי מהכן תעמה כתנות (בראשית מח) רבנן אמרי שמו כתונת לכל אחד רבי יוסי אמר אפילו כתונת (ה) לכל אחד ואחד הכי נמי רבנן אמרי מאזנים שתי אזנים לכל אחד ורבי יוסי אמר "אזן לכל אחד ואחד:

אף על גב דלא שמעי. מסתמא שהן רמיקים אבל אם היו הרשן ממעטינן מבאזניהם[ס]:

מפעמים נפקא. וכי אמרינן לקמן הגלים פרט לבעלי קבין אממכתא מעלמא הוא "דמפעמים נפקא וכי פריך מאמלה (יומא דף קנ. ופס) ובמרכין פרק אלמנה מפקלי (דף יט: ופס) ודמיסתי רגלים פרט לבעלי קבין הוא (ו) מדאמרינן רגלים[ע] קאמר ולא מפיס מסוא עיקר דרשה[פ]:

תחילה לגרים. מאמרים על המילה טפי מכל אותם מלמדי:

נשים לשמוע. אמר מרומלמי[צ] אלא כגון עוקי[ק] דאמר מרבנן: ריתנא. ר' בחקרים תיקה דמקהלי לגאולה ביל"ל בקל ולמוד (בלשון קרא, ודי הכי הכי): ב) ביל"ל דיכון (בלשון): ג) תנאי יבוד האדמה: ד) ביל"ל מבאנים (אחל מועד). ה) ביל"ל אינלים (בלשון).

כדי ליתן שכר למביאיהן. ועל זה ממעט[ר] להביא קטנים בגית הכנסת:

ומי

א) [מנחות דף סב.]. ב) [לקמן ד. שבת קנ. מכות יט.]. ג) סוכה מב:. ד) סנה דף נב. ה) מסלמלת ס' מס מר' מן [מדרש] פרק יא [מתפלת שמונה עשרה]. ו) מרחה כב.. ז) מרחה דף ה. ח) מרחה מא.. ט) יוד ר. י) מכילתין פרק ג.ר.ה. כ) [ובני עוד הוספות מסדרת ד: ליל הושע]. ל) כאן הוספה פרק ג ה"ה. מ) [שבת לף ב.]. נ) [ריש מסכת פרשים פרים ה"ן].

(א) נבו לחר מר אמרת קרי ביה למען ולמדו וכו' למען ולמדו כתיב ולא כ"ש למען ולמדו: (ב) תוס ר"ה ספר ר"ה יכר לקרא ומהכתיב. ג"ב ולא מלמד לא מגמרא כל מלא הוה נשים מגמרון מפלים גרים ויל מכלים מה לי לא לקרא מהקהל מפיר מהכתא לף קנן מלא לחיבר מלמען ילמדו לא מלי מפיק לאחרינא מלמען ישמעו ומ

וכו' בעמך ישראל גוי אחד בארץ. אמרינן במדרש אגדה מעידין זה על זה ישראל וכהנים והקדים כ"ה ישראל והכהנים כריך הוא מעידים על הכהנים שהוא יום מתנה ישראל והכהנים כ"ה שהוא אחד הקב"ה ושמח על ישראל שהם יחידים בארצות ועל זה אמרינן לעתר אחד אחד מתנה כאמת אע"פ שאינו מדבר מעניינו דומה לשמח[1] כמו חפלת ערבית ושחרית.

עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית. לפי סדר הפסוק היה לפס לספרים מעשר שני שהוא שנה ראשונה ומעשר עני שהוא בשנה שלישית ולא מצינו אלא שלש שנים ולא מצינו עני שמו שנים ראשונים אלא תקנה תקנו מה כדי שיקמטו עליהם עניים בשביעית ומדין הוא דאפילו תרומה גדולה לא ניתקן אלא יהא הכל מעשר עני אלא אלא לא לתקן כל כך מאחר שנים פרס"י דהייט אדרן סיחון ועוג כדאמרינן מחולין (דף ס:) עמון ומואב עתידי סיחון לעתיד לבא יחי כמוס סיחון ועוג הוא ליעקב ליעקב והקשה ר"ת דאמרינן בפרק מקוה שנטבו (פסחים דף נב: ושם) אלם אריות לעשיר יהודה ועבר הירדן והגליל ועבר הירדן הייו אדרן סיחון ועוג (ג) וכ"ה דקדוקים דלשונה לא קדקה לעמיד לבא אם כן תיפשוט מיעה דלרבי אלעזר לא קדקה אלמה מיבעי לן בפ"ק דמגילה (דף י. ושם) ובפסעות (דף מז. ושם) מאי פמילא ליה לי קדקה לי לא קדקה (ד) ומיהו ר"ת דים לתלק דהכא בעמון ומואב דלא ככמו סיחון ועוג ולא נתקדמו כלל בקדושת אחרן ועוד מתרן דלא קדקה עבר הירדן רק לאחרן סיחון ממם אבל מה שכבר מעמון לא נתקדשה[2]:

דרך ששות אפילו בחד נגר. וכי תימא דלא היה מועד לפטות רק לאחוקו דבר ומעיקו אלמא כדי לאחוקו כשוטה לכל מילי כמו עגל שור וחמור ונמלו עשה מועד לכל (ה) דהכא לא דמי דהכא כיון שהוא שוטה בחמת ולאי ים לאחוקו מחזקת שוטה לכל דבר מישלמי פ"ק דתרומות[1] אומר שיעור שוטה הילא גלילה והלן מדת הקברות והמקרע כשוטו (ו) והוא מאחר מה שנתנים לו ל"ד הוא והוא שיהו כולן ט דלא כן אומר אי הילא גלילה יהיו אומר גנדריפס אחדים והלן מדת הקברות[2] לפנים והמקרע כשוטו אומר מעל מחסנים מאחר מה שנתנים לו קוריקוס[3] רב יוחנן אמר אפילו אחת מהן אמר ר' אבין מתחברת כדי יוחנן בלבד מאחר מה שנתנין לו אפילו שוטה שבשוטים היו מאחר מה שנתנין לו קוריקוס[4] אין בו אחת מכל אלו:

כיון דעבדינהו לכולהו נעשה כמי שנגר בר. ומאחר כשלשה דומה לא אימתא דאלין בהך דקאמר הש"ס אימתא מעל מחסנים אי אינון:

אף הוא. [2] רבי אלעזר בן עזריה: לתלמיד. שורים סמוכה: [3] פוסלין ומכשירין. שיך לומר לענין פסול עדות ופסול כהונה: (ב) בולין אל אחד אמרן. אין לך מבני המחלוקת מבין ראשי מהורה אלוה אמר אלה אחד אמרן. אין לך מבין ראשי מדברי נביא הכא לחלוק על מנשה רמינו: עשה אותך באפרכסת. מתאמר שכולן לבן לשמים עשה אותך שומעת ולמוד ודע דברי כולן וכשתבא להשמין לו זה יכשר קבע הלכה כמותו. אפרכסת טיקמוי"ה שבל הריחים: מה מסמר זה. כשנעלמן אותו בכותל הוא מתחברו יכול אף זה כן תלמוד לומר עשויות כמשיבה שדלכה לפרות ולגרמים: ודומרי ליה בדריא. מיד למה מחזקון לומר תלמידיך אלו: נמנו ונשרו. והחקיטו שיבו ישראל הדרין מעבר הירדן ממה שבמנו מסיחון[1] ועוג אדרן עמון ומואב: מעשרין. עכשיו מעבר עני בשביעית אבל היו זורעין בשביעית כדאמרינן לקמן אלא קדושה[2] שלי גולה בקדושת הארץ: משום ידיך וקבל עיניך. הוקשה מעיני אמנן מעבר לאחרו בגלות אלא דורש ולא מיעות אמר כמנה הגדולה סיהם תקנה ע"[3]: אל תהיו לעגיכם. אל יהי לכם מוס מסם ונמנגס מהם מעיניכם[4] ותיקנתם שהרי הסכמתם לאלה: בך מקובלני. בקדושה ראשונה בקדושה יהוסף לעמתה לא קדקה לעמוד לבא אבל בקדושה שניה מתקדשה לעולם כדמעיל בכמות (דף מה:) קדושה[5] ראשונה ומניה יש להן אלמים אין להן לפיכך בשאר ארץ ישראל אין זרישה בשביעית אבל עמון ומואב הייהו מלקדשן כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית בלקט שכחה ופאה וכמעשר עני לכך תקנו להן שיהו מעשרין מעשר עני וברשות הסכמים היה לסמוך עליהן אחזה מעשר שולו לפי שאינו מיכין מן התורה: אוחזו שוחה. האמור מכל מקום שפטור מן המלות ומן השוחה ואין קיבוי קנין ואין ממכרו ממכר: והלן בבית הקברות. גלילה: לשולם דקא עביד להו דרך שמות. ולפיכך הכי לא מחזקינן ליה מחזקא דשוחה ישראל גלילה לימור גנדריפס אחדים אני שמעתי מולי הלוחה מתוך הלגה ולי נראה שנתחמם נוטו ויולא לתקוס אחרים. רוח שרה שיסייעוהו להיות מכשף: כמו

וכו' בעמך ישראל גוי אחד בארץ ואף הוא פתח ודרש [1] דברי חכמים בדרבונות ובמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד למה נמשלו דברי תורה לדרבן לומר לך מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמה להוציא[2] חיים לעולם אף דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים [3] או מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין ת"ל מסמרות [4] אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין ת"ל נטועים מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורבין בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה תלמוד לומר [5] כולם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנן פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב [6] וידבר אלהים את כל הדברים האלה אף אתה עשה אזניך כאפרכסת [7] וקנה לך [8] לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין בלשון הזה אמר להם [9] אין דור יהום שר' אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו ולימדו ליה בהדיא משום מעשה שרוה דתניא [10] מעשה בר' יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל פני ר' אליעזר בלוד אמר לו מה חידוש היה בבהמ"ד היום א"ל נמנו וגמרו [11] עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית אמר לו יוסי פשוט ידיך וקבל עיניך פשט ידיו וקבל עיניו בבת ר' אליעזר ואמר [12] סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם אמר לו לך אמור להם אל תחושו למניינכם כך מקובלני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו [13] הלכה למשה מסיני [14] עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית מה טעם [15] [16] הרבה כרכים בכשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל מפני [17] שקדושה ראשונה קדשה לשעתה [18] ולא קדשה לעתיד לבא והניחום בני שסמכו עליהן עניים בשביעית תנא לאחר שנתיישבה דעתו אמר יהי רצון שיחזורו עיני יוסי למקומן ושרו. ת"ר [19] איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו איתמר רב הונא אמר עד שיהו כולן בבת אחת [20] ר' יוחנן אמר [21] אפי' באחת מהן היכי דמי אי דעביד להו דרך שמות אפי' בחדא נמי אי דלא עביד להו דרך שמות אפילו כולהו נמי לא לעולם דקא עביד להו דרך שמות והלן בבית הקברות אימור כדי שתשרה עליו רוח טומאה הוא דקא עביד והיוצא יחידי בלילה אימור גנדריפס אחדים והמקרע את כסותו אימור בעל מחשבות הוא כיון דעבדינהו לכולהו הוה להו [22] כמו

---

[1] ואמרת מרעה אחד מילה לומר נתנו מרועה אחד מילה אל אחד: (ב) רשי"י ז"ל מתמלן ומי כתוב מפיר"ל מה מסמר ומה מסמר ומה מסמר ומה מסמר כך מסמר ומה מסמר ומה מסמר כך מסמר ומה מסמר ומה מסמר כך

<u>פרשת תולדות</u>

חגיגה דף ב

דף ב.

פרק ראשון

הכל חייבין בראיה.

תוכן ענינים

א. הקדמה בענין חובת ראיה.
ב. בענין אי מתני׳ בראית פנים או בראית קרבן.
ג. בענין דין חצי עבד וחצי בן חורין למשנה אחרונה.
ד. בענין עדל״ת בחצי עבד וחצי בן חורין.

א] פתיחה בענין חובת ראיית פנים בעזרה. *[הובא בהרחבה עם צילומי המראה שבאה בשמה ...].*

פתיחה

א. שלשה מצות שנצטוו ברגל. כתב הרמב״ם בספר המצות (מצוה נ״ג) היא שצונו להראות ברגלים, והוא אמרו יתעלה ״שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך״. וענין זאת המצוה שיעלה אדם למקדש עם כל בן זכר שיהיה לו שיוכל ללכת ברגליו, ויקריב קרבן עולה בראיתו והוא הנקרא עולת ראיה. וכבר קדם לנו אמרם שלש מצות וכו׳, עכ״ל.
ובהל׳ חגיגה (פ״א ה״א) כתב ג׳ מצות נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן: הראיה, שנאמר יראה כל זכורך. והחגיגה שנאמר תחוג לה׳ אלקיך. והשמחה שנ׳ ושמחת בחגך:

- **הראיה** האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביו״ט הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף ובין מן הבהמה. ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא עובר על ל״ת שנאמר לא יראו פני ריקם. ואינו לוקה על לאו זה שהרי לא עשה מעשה.
- **החגיגה** האמורה בתורה היא שיקריב שלמים ביו״ט הראשון של חג בבואו להראות, והדבר ידוע שאין השלמים באים אלא מן הבהמה. ושתי מצות אלו שהן הראיה והחגיגה אין הנשים חייבות בהן.
- **והשמחה** האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים ׳שלמי שמחת חגיגה׳ שנ׳ וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה׳ אלקיך, ונשים חייבות במצוה זו, עכ״ל.

ב. לעזרה או להר הבית. רש״י פי׳ שצריך להראות בעזרה, אולם במתני׳ קתני מי שיכול מירושלים להר הבית, והרמב״ם והראשונים כתבו דצריך להראות בעזרה. ובירושלמי (א׳ א׳) נסתפקו בזה, והוכיחו דחיובו בעזרה, ועיין תוי״ט כאן.

ג. ראיית פנים בלי קרבן. הרמב״ם כתב (שם) דמי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא דעבר על ל״ת דלא יראו פני ריקם, ומבואר דאע״ג דהראה פניו בעזרה מ״מ לא קיים המצוה כיון דלא הביא קרבן.

ד. ביאור הרמב״ם. א] הטורי אבן (ד״ה משנה) הבין דלהרמב״ם הקרבן הוא ׳תנאי׳ במצות ראיית פנים, [והקשה מנליה זה, וכן הקשה מנשים]. **ב]** במנ״ח (מצוה תפ״ט) צידד דאפילו אינו תנאי הרי הוי מצוה הבאה בעבירה. **ג]** השפ״א ובחידושי הגר״ח על הש״ס, פי׳ דא״א שיהא עצם מעשה העבירה קיום מצוה. **ד]** יש שפי׳ [תפארת צבי (נספח להטו״א) סי׳ א׳, והגרא״ד וואכטפוגל שליט״א, תהלה ליונה עמ׳ תשל״ב] דלהרמב״ם אינו רק תנאי אלא דעצם מצות ראיה כולל ב׳ דברים יחד דהיינו ראיית פנים וראיית קרבן, והם ב׳ חלקי מצוה אחת, וא״כ שפיר ס״ל דא״א לקיים מקצתו לבד. וע״ש שהעיר דבתוס׳ הרא״ש מוכח דלא כזה אלא חיוב קרבן ראיה אינו חלק ממצות יראה כל זכורך, ורק הוי ל״ת נפרד ולכן יתכן לקיים המצוה בלי הל״ת.

ה. עולת ראיה בלי ראיית פנים. המנ״ח (מצוה תפ״ט) נסתפק אם שייך לקיים הבאת קרבן עולת ראייה קודם ראיית פנים בעזרה, ולהרמב״ם פשיטא דאי אפשר, ורק להטורי אבן יש להסתפק ע״ש מש״כ בזה. והטו״א להלן (דף ד:) פשיטא דא״א.

ו. עצם עלייה לרגל. נחלקו האחרונים אי עצם העלייה לרגל הוא חלק מהמצוה, או דאינו אלא הכשר מצוה, והנצי״ב (כאן) כתב דיש ב׳ חלקי המצוה דראיית פנים, א׳ התורה ציוה לעלות, וע״ז כתיב ולא יחמוד איש את ארצך ׳בעלותך׳, ב׳ וכשמגיע לשם האדם מתחייב בראיית פנים, ומי שאין לו קרקע ושאינו יכול לעלות ברגליו נפטר מדין הראשון דאינו חייב ׳לעלות׳, אבל אם נמצא בירושלים יתחייב מה״ת להראות בעזרה ולהביא קרבן, דאינו פטור מעצם המצוה, ובזה תי׳ כמה קושיות לגבי אין לו קרקע. [וי״א דנתחייבו לעלות דוקא ברגליהם וכדכתיב ׳מה יפו פעמיך בנעלים׳ וזה תלוי בהנ״ל, והארכנו בזה להלן דף ג.].

ז. ברכה על הראיה. באבני המקום (כאן) הביא מהאדר״ת שכתב דברור בעיניו דקודם שנראה בעזרה צריך לברך ברכת המצוות. והוא הוכיח מכמה ראשונים דלא ברכו, ובטעם הדבר הביא מזקנו הגר״ח קנייבסקי שליט״א משום דאין מברכין על מצוה שאין בה מעשה, דאין המצוה ׳להכנס׳ לעזרה, אלא ׳להיות׳ שם, יעו״ש בדבריו.

ח. זמן חיובה. מצוה להקריבה בראשון (רמב״ם פ״א ה״ה), לא הקריב ביו״ט ראשון [עולת ראייתו ושלמי חגיגתו] הרי זה מקריבן בשאר ימות הרגל שנאמר שבעת ימים תחוג לה׳ אלקיך. ונחלקו בגמ׳ אי זהו רק בגדר תשלומין או דזמנה כל ימי החג, ונ״מ בחיגר ביום ראשון ונתפשט בשני אי יתחייב או לא, עיין בסוגיין כאן.

הכל חייבין בראייה, חוץ מחרש שוטה וקטן וטומטום ואנדרוגינוס ונשים וכו'.

ב] תוס' הביאו מהירושלמי דמתני' בראיית קרבן, אבל בראיית פנים בעזרה הכל חייבין כמו בהקהל דנתחייבו האנשים והנשים והטף. הטורי אבן דן אם זה תלוי בלומדות של חיוב קרבן ראיה. *[הובא בהרחבה עם צילומי המראה מקומות בעמוד 22].*

א. הטורי אבן הביא דברי הרמב"ם (הל' חגיגה פ"א ה"א) שכתב דהבא לעזרה ולא הביא קרבן לא קיים מצות ראיית פנים, והקשה דמהירושלמי המובא בתוס' כאן מוכח דלא כדבריו, דהא חזינן דנשים חייבות בראית פנים בלי קרבן, ואי נימא דקרבן הוא תנאי בעיקר מצות ראיית פנים א"כ איך יתכן שנשים לא יביאו קרבן הא א"כ אין ראית פניהם כלום [והוסיף דאין לחלק דמי שאינו מצווה על הלאו קיים העשה, דהא כיון דמשכחת לה ראיית פנים בלי קרבן ש"מ דאין הקרבן מעכב המצוה].

ב. בשפ"א כתב דשפיר יש סברא לחלק בנשים שאינן מצוות על הלאו, דכל הטעם דלא קיים מצות ראיה הוא משום דא"א שיהא מעשה אחת מצוה ועבירה, וא"כ בנשים דאינן מוזהרות על ל"ת דלא יראו פני ריקם א"כ אין כניסתם לעזרה עבירה, וא"כ שפיר קיימו המצוה. וכ"כ בחידושי הגר"ח על הש"ס (דף ו:) כעי"ז.

ג. בחידושי הגרי"ז (ערכין דף ב:) הקשה איך יתכן דלהירושלמי נשים חייבות בראית פנים בלי קרבן הא א"א לחלק מצוה לחצאין [וכפשוטו ר"ל דא"א לקיומא דראיה בלי קרבן] ותי' דהוי 'ראיה מחודשת' דנלמד מהקהל. ויש שביארו (עיין תהלה ליונה מר' ירוחם אלשין שליט"א עמ' תשד"מ, וכן ביארו עוד ראשי ישיבה, וע"ע בשיעורי הגרמ"ד בערכין שם) דר"ל שנתחדש ראיה מחודשת הנלמד מהקהל שהוא מדיני הקהל ולא מדיני ראיה, ולכן אע"ג דבראית פנים בעזרה א"א לקיימו בלי קרבן, זהו רק מדין קרא דיראה כל זכורך, אבל מצוה מחודשת זו הנלמד מהקהל שפיר אפשר לקיימו בלי קרבן, והדברים מחודשים.

ד. בבד קודש (מועד סי' ע"ה) ביאר דחובת עולת ראיה אינו מדיני הרגל, אלא עצם ראיית פנים בעזרה מחייבתו, וכן מפורש להלן (דף ו.) דע"י ויחזו אלקים דבהר סיני הביאו עולת ראיה. אולם אין כל כניסה בעזרה מקרי 'ראית פנים' אלא ע"י גזה"כ, ולכן שפיר נלמד מהקהל ראיה שהוא ככניסה בעלמא בלי קיום ראיה המחייבת בקרבן, ע"ש בדבריו הנעימים.

הכל לאתויי מאי, לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין, ולרבינא דאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מן הראייה הכל לאתויי מאי וכו' לא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה וכו'.

ג] נחלקו רש"י והרמב"ם מה נשתנה לאחר משנה אחרונה שתקנו שכופין את רבו להוציאו לחירות. ביאור דבריהם [תהלה ליונה].

א. רש"י פי' דלאחר שהודו ב"ה לב"ש שיש על ב"ד לכוף את אדונו לשחררו, ואז הוה ליה 'כאילו משוחרר כבר' וחייב בראייה. ובטו"א ביאר בב' אופנים, דתחילה ביאר דהוי כאילו נתשחרר לגמרי ונתחייב בכל המצות כבן חורין, ושוב פי' דרק לענין שלא מקרי שיש לו אדון אחר כיון דכופין אותו להוציאו לחירות, ועיין רש"י להלן דף ד. דמשמע כן.

ב. הרמב"ם (חגיגה פ"ב ה"א) כתב דחצי עבד וחצי בן חורין פטור מן הראיה. ומוכח דלמשנה אחרונה פטור מן הראיה.

ג. בכס"מ (הל' קרבן פסח פ"ב הי"ג) הביא מר' ר' אברהם בן הרמב"ם שפי' סוגיין להיפוך מרש"י, דלמשנה ראשונה שתקנו שעובד עצמו ורבו יום יום אז עשו לו תקנה ותקנו לחייבו בראיה, משא"כ למשנה אחרונה דעומד להוציאו לא תקנו כן.

ד. המאירי וכמה אחרונים כתבו דביום שעובד את רבו דינו כבן חורין לגמרי ורק באותו יום חייב בראיה, ולמשנה אחרונה נתבטלה החלוקה ופטור לגמרי [ובתהלה ליונה העיר שיהא תלוי בהקצה"ח סי' קע"א א' בגדר חלוקת הימים]. ע"ע בחי' הגר"ח כאן.

דף ב: ואת עצמו לא תקנתם, לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול וכו'.

ד] תוס' הקשו נימא דאתי עשה דלשבת יצרה [או פרו ורבו, תוס' ב"ב דף יג.] ולידחי ל"ת דלא יהיה קדש.

א. תחילה תירצו דהכא אפשר לקיים שניהם ע"י כפייה לרבו להוציאו לחירות [וגם זה מקרי אפשר לקיים שניהם].

ב. עוד תי' דאין הדחיה בעידנא, דמשעת הראה עובר ליה בלאו, ועשה ליכא עד גמר ביאה.

ג. בטורי אבן הקשה דהיכי דכדי לקיים העשה צריך לעשות איזה הכשר מצוה אז גם ההכשר מצוה פועל עדל"ת וא"כ נימא דהותר הראה בשביל הגמר ביאה, ולכן תי' באופ"א. במנ"ח (מצוה א') הקשה דגם הגמר ביאה הוי הכשר מצוה ואינו מקיים מצותו עד שיוליד לו בנים ע"ש בארוכה, וכפשוטו מוכח בתוס' דמצות פריה ורביה הוא גוף הביאה ע"ש.

פתיחה כללי

הכל חייבין בראיה, חוץ מחרש שוטה וקטן וכו' [חגיגה דף ב.].

ר' יוסי הגלילי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בעלותם לרגל ראייה וחגיגה ושמחה [חגיגה דף ו:].

מבואר בגמ' הנ"ל דיש ג' מצות שנצטוו ישראל ברגל, והיינו ראיה [דכולל ראית פנים בעזרה, והבאת קרבן ראיה], וקרבן חגיגה, ואכילת שלמי שמחה. ויש בנוסף לזה ל"ת של ולא יראו פני ריקם, דהיינו שיש ל"ת לבוא בעזרה בלי קרבן. וע"ז נשנית חלק ממסכתין, ותחילה הורה לנו התנא אלו שחייבין בראיה ואלו שפטורין מן הראיה, ולהלן תנן מתי הוא זמן חיוב ראיה וכו'.

א. פרשת משפטים כ"ג י"ד.

כתיב שלש רגלים תחג לי בשנה. ונלמד ממנה חובת הבאת קרבן שלמי חגיגה ברגל, ומצוה זו נזכר בעוד מקומות בתורה.

ב. פרשת ראה ט"ז י"ד - י"ז.

כתיב באלו הפסוקים מצות שמחה (פסוק י"ד), וחגיגה (פסוק ט"ו), ומצות ראיה עם הל"ת שלא יהא נראה ריקם (פסוק ט"ז).

ג. ספר החינוך מצוה פ"ח.

הביא מצות חגיגה ברגלים, וביאר דענין החגיגה שנעלה שם בקרבן, ונקריבהו שלמים לכבוד החג. וביאר ענינו שלא לבא בידים ריקנים וכמו עולת ראיה דענינו שאסור לראות פניו ריקן.

ד. ספר החינוך מצוה תפ"ח.

הביא מצות עשה של שמחה ברגלים, וענינו לזבוח שלמים בבית הבחירה ולשמוח בו, וגם נכלל שאר מיני שמחה.

ה. ספר החינוך מצוה תפ"ט.

הביא מצות ראית כל זכורך.

ו. ספר החינוך מצוה ת"צ.

הביא ל"ת דלא יראו פני ריקם. דמפני זה נתחייבו בקרבן ראיה.

ז. רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"א.

הביא הג' מצות שנצטוינו ברגל, וביאר ענינם, ועוד כתב דהראיה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביו"ט הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה, ועוד פרטים.

ח. שיעור פתיחה למסכת חגיגה.

מהרה"ג ר' משה מרדכי קארף שליט"א

מביא שיטות הראשונים האם קרבן עולת ראיה הוא חלק מראית פנים או דהוי שני מצות נפרדים.

ומאריך עפ"י הנ"ל האם יתכן לקיים מצות עלייה לרגל בזמה"ז, והביא כמה מקורות שנהגו לעלות לרגל גם אחר החורבן, ע"ש ותמצא נחת.

תִּשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ וְיִנָּפֵשׁ בֶּן־אֲמָתְךָ
וְהַגֵּר׃ יג וּבְכֹל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ וְשֵׁם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ לֹא יִשָּׁמַע עַל־פִּיךָ׃
יד שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה׃ טו אֶת־חַג הַמַּצּוֹת
תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ
לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי־בוֹ יָצָאתָ מִמִּצְרָיִם וְלֹא־
יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם׃ טז וְחַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ אֲשֶׁר
תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ
אֶת־מַעֲשֶׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה׃ יז שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה
יֵרָאֶה כָל־זְכוּרְךָ אֶל־פְּנֵי הָאָדֹן | יְהוָה׃ יח לֹא־
תִזְבַּח עַל־חָמֵץ דַּם־זִבְחִי וְלֹא־יָלִין חֵלֶב־חַגִּי עַד־
בֹּקֶר׃ יט רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃ פ (שישי) כ הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ
לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי׃ כא הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו וּשְׁמַע
בְּקֹלוֹ אַל־תַּמֵּר בּוֹ כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ׃ כב כִּי אִם־שָׁמוֹעַ
תִּשְׁמַע בְּקֹלוֹ וְעָשִׂיתָ כֹּל אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וְאֵיבְתִּי אֶת־אֹיְבֶיךָ וְצַרְתִּי אֶת־

עוֹבָדָךְ וּכְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תָּנוּחַ בְּדִיל דִּינוּחַ תּוֹרָךְ וְחַמְרָךְ וְיִשְׁקוֹט בַּר אַמְתָּךְ וְגִיּוֹרָא׃ יג וּבְכֹל דִּי אֲמָרִית לְכוֹן תִּסְתַּמְּרוּן וְשׁוּם טָעֲוַת עַמְמַיָּא לָא תְדַכְּרוּן לָא יִשְׁתְּמַע עַל פּוּמְכוֹן׃ יד תְּלַת זְמָנִין תְּחוֹג קֳדָמַי בְּשַׁתָּא׃ טו יָת חַגָּא דְּפַטִּירַיָּא תִּטַּר שַׁבְעָא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא כְּמָא דְּפַקֵּידְתָּךְ לִזְמַן יַרְחָא דַּאֲבִיבָא אֲרֵי בֵּיהּ נְפַקְתָּ מִמִּצְרָיִם וְלָא יִתְחַזּוּן קֳדָמַי רֵיקָנוּן׃ טז וְחַגָּא דַחֲצָדָא בִּכּוּרֵי עוֹבָדָיךְ דִּי תִזְרַע בְּחַקְלָא וְחַגָּא דְכַנְשָׁא בְּמִפְקָא דְשַׁתָּא בְּמִכְנְשָׁךְ יָת עוֹבָדָיךְ מִן חַקְלָא׃ יז תְּלַת זְמָנִין בְּשַׁתָּא יִתְחַזּוּן כָּל דְּכוּרָךְ קֳדָם רִבּוֹן עָלְמָא יְיָ׃ יח לָא תִכּוֹס עַל חֲמִיעָא דַּם פִּסְחִי וְלָא יְבִיתוּן בַּר מִן מַדְבְּחָא תַּרְבֵּי נִכְסַת חַגָּא עַד צַפְרָא׃ יט רֵישׁ בְּכוּרֵי אַרְעָךְ תֵּיתֵי לְבֵית מִקְדְּשָׁא דַיְיָ אֱלָהָךְ לָא תֵיכְלוּן בְּשַׂר בְּחָלָב׃ כ הָא אֲנָא שָׁלַח מַלְאָכָא קֳדָמָךְ לְמִטְרָךְ בְּאָרְחָא וּלְאַעֲלוּתָךְ לְאַתְרָא דְּאִתְקַנְּיַת׃ כא אִסְתַּמַּר מִן קֳדָמוֹהִי וְקַבֵּל לְמֵימְרֵיהּ לָא תְסָרֵב לְקָבְלֵיהּ אֲרֵי לָא יִשְׁבּוֹק לְחוֹבֵיכוֹן אֲרֵי בִשְׁמִי מֵימְרֵיהּ׃ כב אֲרֵי אִם קַבָּלָא תְקַבֵּל לְמֵימְרֵיהּ וְתַעְבֵּד כֹּל דַּאֲמַלֵּיל וְאֶסְנֵי יָת

רש"י

ממקומה שלא תאמר הואיל וכל השנה שכח לא תטהר שכח כה שכח כרתשית: **למען ינוח שורך וחמורך.** מן לו ניים ב להמיר שיהא תולש ואוכל עשבים מן הקרקע לו פיט תלא יתכשטו בתוך הבית אמרת אין זה ניים תלא לשר: **בן אמתך.** כעבד ערל ג הכתוב מדבר: **והגר.** זה גר ד תוספ: (יג) **ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו.** לעשות כל מצות עשה נאזהרה שבאזהרה אחרה היא נמקום לאו: **לא תזכירו.** שלא יאמר לו שמור לי בלד עבודת כוכבים פלונית או תעמוד עמי ביום עבודת כוכבים פלונית. ד"א ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו ללמדך שעקולה עבודת כוכבים כנגד כל המצות כולם והמחיר בה כשומר את כולן: **לא ישמע.** מן העובד כוכבים: **על פיך.** שלא תעשה שותפות עם עובדי כוכבים וישמע לך בעבודת כוכבים שלו נמצאת שאתה גורם שיכיר על ידך: (יד) **רגלים.** פעמים וכן כי הכימני זה שלש רגלים: (טו) **חדש האביב.** שהבטיחה מתחלתה בו נאביב לשון חב. כסור ורשמון לבשל פירות: **ולא יראו פני ריקם.** כשתבאו לראות פני ברגלים ה מביאו לי עולות: (טז) **וחג הקציר.** הוא חג ו שבועות: **בכורי מעשיך.** שהוא זמן הבאת בכורים שעמי הלחם הבאין בעצרת היו מחיירין המדע למעמות ולהביא בכורים למקדש שנאמר וביום הבכורים וגו': **וחג האסף.** הוא חג הסוכות: **באספך את מעשיך.** שכל יעות התמה התבואה מתייבשת בשדות וכשג אוספים אותה אל הבית מפני הגשמים: (יז) **שלש פעמים וגו'.** לפי שהענין מדבר בשביעית ; הוצרך לומר שלא יתעקרו שלש רגלים ממקומן: **כל זכורך.** הזכרים ח שכן: (יח) **לא תזבח על חמץ**

ומצות. לא תשחט לא הפסח כייל כגיסן עד שתבער החמץ: **ולא ילין חלב חגי וגו'.** חוץ ט לחזבח: **עד בקר.** יכול אף של המערכה יפסל כליה ת"ל על מוקדה על המזבח כל י הליכה: **ולא ילין.** אין ליכ אלא בעמוד השחר שנאמר עד בקר אבל כל הליכה יכול להעלותו מן הלפה למחר: (יט) **ראשית בכורי אדמתך.** אף הבכיעים חייבת בכורים לכך נאמר אף כאן בכורי אדמתך כ. כילד אדם נכנס לתוך שדהו ראשה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ל ומקדישה ואין בכורים אלא משבעת המינין האמורים במקרא ארץ חטה ושעורה וגו': **לא תבשל גדי.** אף עגל וכבש בכלל גדי שאין גדי אלא לי ולד רך ממה שאתה מוצא בכמה מקומות בתורה שבתוב גדי מ והוצרך לפרש שהריז עזים כגון אבי אמלא גדי עזים את גדי העזים. שני גדיי עזים. ללמדך שכל מקום שנאמר גדי בתחם אף עגל וכבש בתשמש וכג' מקומות נכתב בתורה. אי לאיסור אכילה ואי לאיסור בשול: (כ) **הנה אנכי שולח מלאך.** כאן נהבטרו שעתידין לחטוא ושכינה אומרת להם כי לא אעלה בקרבך: **אשר הכנתי.** אשר זמנתי לתת לכם זהו פשוטו. ומדרשו אל המקום אשר הכינותי בכר נ מקומי ביכר כנגדו וזה אחד מן המקראות שאומרים שבהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה: (כא) **אל תמר בו.** לי המרתה כמו אשר ימרה את פיך: **כי לא ישא לפשעכם.** אינו מלומד בכך שהוא מן הכת שאינן חוטאין ועוד שהוא שליח ואינו עושה שלא שליחותו: **כי שמי בקרבו.** מחובר לראש המקרא האמר מפניו כי שמי משותף בו ורבותיו אמרו זה מטטרון שעמו כשם רבו. מטטרון בגימטריא שדי: (כב) **וצרתי.** כתרגומו ס ואפיק:

עיקר שפתי חכמים

א ר"ל כן תעשה לגרתך כמו בשדה הלגן: ב דשם כבר בחיב בעשרת הדברות ולמה נכפלה פה אלא מן לו ניים וכו': ג בעשרת הדברות דבר בעבד מעני בעיתול. ואלו בעבד מעני בכל ועדיין הוא ר"ל מדבר מושקעה לך לאחר ר"ב חדש לעיתו ערל: ד דשי גר לדקן הבחיב תגר תגר אשר בשעריך ושוד הא ישראל בגמר הוא. אלא וכו': ה לשון מקבלין מי לדרן אלא מקבלן: ו כמו שנאמר ובשם הלבשות וכו' בפנ הבגדות מיריי: ז ר"ל הא בכר עלמר. ואלו הכי כיון הקרו רגלים ע"ש הזמנים. אבר בחלבות הבגדות הא אלא מקבל לא אחר כי בשביעית דשבל מחלפה ג"כ יכול הרגלים: ח ובתרן כמו נקמן ואחר שבן ר"ל הבחלבות פיעל: ט פי' בשבורת לבו בחים והחלבים הוים חרן לחזבח עד שבלה ע"ים נעקלו גליה: י ר"ל בלא שבעלה על הבחבת קודם ע"ים בבר לבקבר: כ בקלת בחבחלות ליש והבעבת הוא בחיב בבורי אחבתך אדם נחבם ובר שבבעיות שבחר בבחבחים אלהים יכול לבחר האדמה אבר בחבת לי: ל לבעבם כי זה הקרי בכרה מרלם: מ כיון שאחר תולה בבחה מקומות בדי הבעים מבחבת דבדי אחם הולל הכל: נ מדלא בחיב בבחיבה לך דבאו כי הבחיבה לבלמי: ס שלא מבדיל מלבחן ולאחר הבקבה:

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
חמשה חומשי תורה תורה עמוד מס : 145 הודפס ע"י אוצר החכמה

ח שִׁשֶּׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: ס ט שָׁבֻעֹת
תִּסְפָּר־לְךָ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל
לִסְפֹּר שָׁבֻעוֹת: י וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: יא וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה
וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ
וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: יב וְזָכַרְתָּ
כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת־
הַחֻקִּים הָאֵלֶּה: פ (מפטיר) יג חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ
שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ: יד וְשָׂמַחְתָּ
בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי
וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: טו שִׁבְעַת
יָמִים תָּחֹג לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה כִּי יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל־תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ: טז שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים |
בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל־זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג
הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פְּנֵי יְהוָה רֵיקָם:
יז אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ: ססס

יְהַרְעֵי יָת אֱלָהָךְ בֵּיהּ וְתִתְּפְנֵי בְּצַפְרָא וּתְהָךְ
לְקָרְוָיִךְ: ח שִׁתָּא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא
וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה כְּנֵשׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא
תַעְבֵּד עֲבִידָא: ט שְׁבָעָא שְׁבוּעִין תִּמְנֵי לָךְ
מִדְּשַׁרְיוּת מְגָלָא בְּחֲצַד עוֹמְרָא דַּאֲרַמּוּתָא
תִּשְׁרֵי לְמִמְנֵי שְׁבָעָא שְׁבוּעִין: י וְתַעְבֵּד
חַגָּא דְּשָׁבוּעֵיָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ מִסַּת נִדְבַת
יְדָךְ דִּי תִתֵּן כְּמָא דִי יְבָרְכָךְ יְיָ אֱלָהָךְ:
יא וְתֶחְדֵּי קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ אַתְּ יְבָרוּךְ וּבְרַתְּךָ
וְעַבְדָּךְ וְאַמְתָּךְ וְלֵוָאָה דִּי בְקִרְוָיִךְ וְגִיּוֹרָא
וְיַתְּמָא וְאַרְמְלָא דִּי בֵינָךְ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרְעֵי
יְיָ אֱלָהָךְ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִנְתֵּיהּ תַּמָּן:
יב וְתִדְכַּר אֲרֵי עַבְדָּא הֲוֵיתָא בְּמִצְרַיִם וְתִטַּר
וְתַעְבֵּד יָת קְיָמַיָּא הָאִלֵּין: יג חַגָּא דְּמַטְלַיָּא
תַּעְבֵּד לָךְ שְׁבָעָא יוֹמִין כְּמִכְנְשָׁךְ מֵאִדְּרָךְ
וּמִמַּעְצַרְתָּךְ: יד וְתֶחְדֵּי בְּחַגָּךְ אַתְּ וּבְרַתְּךָ
וּבְרַתְּךָ וְעַבְדָּךְ וְאַמְתָּךְ וְלֵוָאָה וְגִיּוֹרָא וַיַּתְּמָא
וְאַרְמְלָא דִּי בְקִרְוָיִךְ: טו שְׁבָעָא יוֹמִין
תְּחוֹג קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרְעֵי יְיָ
אֲרֵי יְבָרְכָךְ יְיָ אֱלָהָךְ בְּכָל עֲלַלְתָּךְ וּבְכָל
עוֹבְדֵי יְדָךְ וּתְהֵי חֶדְוָא: טז תְּלַת זִמְנִין
בְּשַׁתָּא יִתְחֲזֵי כָּל דְּכוּרָךְ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ
בְּאַתְרָא דִּי יִתְרְעֵי בְּחַגָּא דְּעַטַּרְיָא וּבְחַגָּא
דְּשָׁבוּעֵיָא וּבְחַגָּא דְּמַטְלַיָּא וְלָא יִתְחֲזֵי קֳדָם
יְיָ רֵיקָנִין: יז גְּבַר כְּמַתְּנַת יְדֵיהּ כְּבִרְכְּתָא דְּיְיָ
אֱלָהָךְ דִּי יְהַב לָךְ: ס ס ס

רש"י

(ח) **ששת ימים תאכל מצות.** יתמקים אמר ראש אומר שבעה ימים ז' מן סיון ד' ויסקה מן הסדם. ד"א נמד על אמלת תלה בשביעי שחיה חיבה ה ומבלן אחה למד לשבת ימים שהרי שביעי שבכלל היה ויצא מן הכלל לגמד שאין אמילת מלה בו חובה אלא רשות ולא ללמד על עצמו יצא אלא לגמד על הכלל כולו יצא. הה שביעי רשות אף כולם רשות הון מלילה הראשון שהכתוב קבעו חובה בערב מהלכו מלות: **עצרת לה' אלהיך.** עצר עצמך מן המלאכה. ד"א מנופים של מאכל ומשתה לשון נעלרה גם אחרון: (ט) **שבעת ימים תחל.** מתקבל הרשע בקמה. מתקבל הרשע ו שהרוח רשאית הקניר: (י) **מסת נדבת ידך.** לי נדבת יבן ו שכל לפי הברכה הנם שנתי שמחה וקנים קרוים לאסל: (יא) **והלוי והגר והיתום והאלמנה.** הרבעה בלי מגד הרבעה שלך בך ובהן ועבדך ואמתך אם אחה מבשמח אם בלי אני מבשמח אם שלך: (יב) **וזכרת כי עבד היית וגו'.** על מנת כן מדיחוך שחשמור ותעבוה אם המקים האלה: (יג) **באספך.** בזמן ההקיף שאתה מכנים לבית פירות הקיץ. ד"א באסף מגרנך ו ומיקבך לתל שמקבצין אם הסוכה בפסולת גורן ויקב: (טו) **ודרית אך שמח.** לפי פשוטו אין זה לשון צוי אלא לשון הבטחה ולפי מלמידי לתדי מכאן ערבים ליל יום טוב האחרון לשמחה: (טז) **לא יראה את פני ה' ריקם.** אלא הבא עולות לחיים ושלמי ו חגיגה: (יז) **איש כמתנת ידו.** לי ביב לי מוכנין הרבה ומבשים מרובים יבא עולות מרובות ושלמים מרובים.

חמלת פרשת ראה

עיקר שפתי חכמים

ד לכבשה עבר מעשן מבלין בעומר ואחיר הסדם לכל אם חלב לאמיל מן סיון גל ד' הרשות כלי: ה אמלר בשמח גם ביום: ו אי לא באמלה אקבי אלא מלאת אלא נקומה מבשמר: ז מתנוב לי מהמקרי נמצא המתאי: ח בשולה עיון הלא הנקן. ויקב אם מהאמים לאפוקי המעוכר ומתקבל מומאל: ט מקבי הנעל מדלים מהמבוא אם מאמנה לו מ יבא אלמים מרובים: חמלת פרשת ראה

שֶׁמְּקַנֵּא בְּאִישׁ עַל שׁוּם דָּבָר, אוֹ מְקַנֵּא בְּאִשְׁתּוֹ בִּזְנוּתָהּ עִם אֲחֵרִים, וְעַל כֵּן נִכְתְּבוּ בַּתּוֹרָה דִּמְיוֹנוֹת אֵלּוּ אֶצְלוֹ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי שֶׁיִּבְיְנֵם אֹזֶן הַשּׁוֹמֵעַ.

וְנוֹהֵג אִסּוּר זֶה בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, בִּזְכָרִים וּנְקֵבוֹת. אֲבָל דִּין הָעוֹבֵר עָלֶיהָ בֵּין אִישׁ וְאִשָּׁה, שֶׁהֵן בַּסְּקִילָה, אֵינוֹ אֶלָּא בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לְמִשְׁפָּט, שֶׁהוּא הָאָרֶץ הַנִּבְחֶרֶת.

מִצְוָה פח

מִצְוַת חֲגִיגָה בְּרְגָלִים

לָחוּג בְּרְגָלִים, וְהוּא שֶׁנִּצְטַוֵּינוּ לַעֲלוֹת לָרֶגֶל לַמִּקְדָּשׁ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, וְהֵן סָמוּךְ לְפֶסַח וְשָׁבוּעוֹת וְסֻכּוֹת, כְּדֵי שֶׁנָּחוּג שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג, יד), שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה. וּמֵעִנְיַן הַחֲגִיגָה הוּא שֶׁנַּעֲלֶה שָׁם בְּקָרְבָּן, וְנַקְרִיבֵהוּ שְׁלָמִים לִכְבוֹד הֶחָג. וְנִכְפְּלָה מִצְוָה זוֹ פַּעֲמַיִם בַּתּוֹרָה, וְאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּמַסֶּכֶת חֲגִיגָה (דף ו.) שָׁלֹשׁ מִצְוֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בָּרֶגֶל, חֲגִיגָה, רְאִיָּה, שִׂמְחָה.

מִשְׁרְשֵׁי מִצְוָה זוֹ, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בַּדִּין לָבוֹא בְּיָדַיִם רֵיקָנִיּוֹת לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָאֱמֶת כִּי אֵינוֹ צָרִיךְ דָּבָר מִיָּדֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים נ, יב), אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ, אַף עַל פִּי כֵן בְּדִמְיוֹן מַחֲשַׁבְתֵּנוּ אֲנַחְנוּ רוֹאִין כְּאִלּוּ נֶעֱמַד לְפָנָיו, וְהָאֱמֶת שֶׁהַנְּפָשׁוֹת קְרוֹבוֹת אֶל הַטּוֹב בַּמָּקוֹם הַהוּא יוֹתֵר מִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת וְאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ נוֹגֵהַּ עֲלֵיהֶם שָׁם, וְעַל כֵּן רָאוּי לָנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּן בְּעֵת הַהִיא, כִּי בִּפְעֻלַּת הַקָּרְבָּן נִתָּכֵן לְקַבָּלַת הַטּוֹבָה, וְתִתְעַלֶּה נַפְשׁוֹתֵינוּ מַעְלָה מַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנִּכְתַּב בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

מִדִּינֵי הַמִּצְוָה, מַה שֶּׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁקָּרְבָּנוֹת אֵלּוּ אֵין לָהֶן שִׁעוּר, אֶלָּא אֲפִלּוּ אֶחָד יַסְפִּיק, בֵּין בְּהֵמָה בֵּין עוֹף, תּוֹר אוֹ גּוֹזָל, וְשֶׁחַיָּב לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם עַל כָּל פָּנִים בְּקָרְבָּן בְּיָדוֹ אוֹ בְּכֶסֶף שֶׁיִּקָּנֶה בּוֹ קָרְבָּן בִּירוּשָׁלַיִם, אֲבָל בִּשְׁוֵה כֶּסֶף אֵינוֹ פָּטוּר, וְאִם לֹא הִקְרִיב קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּשְׁלוּמִין כָּל שִׁבְעָה, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה הוּא שָׁם בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְיֶתֶר פְּרָטֶיהָ, מְבֹאָרִים בְּמַסֶּכֶת חֲגִיגָה.

וְנוֹהֶגֶת בִּזְמַן הַבַּיִת, בִּזְכָרִים אֲבָל לֹא בִּנְקֵבוֹת, וְלֹא כָּל הַזְּכָרִים, שֶׁחִגֵּר, וְסוּמָא אֲפִלּוּ בְּאַחַת מֵעֵינָיו, וְחוֹלֶה, וְזָקֵן, וְעָנֵג הַרְבֵּה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת בְּרַגְלָיו, כֻּלָּן פְּטוּרִין, וְכֵן טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס וַעֲבָדִים, אֲבָל כָּל שְׁאָר הַזְּכָרִים חַיָּבִין, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לָהֶן אֻמָּנוּת מְכֹעָר כְּגוֹן מְקַמֵּץ וּמְצָרֵף וְעַבְּדָן, מְטַהֲרִין גּוּפָן וּמַלְבּוּשָׁן וְעוֹלִין לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מְקֻבָּלִין לְפָנָיו כִּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל, שֶׁטְּנוּף הַנֶּפֶשׁ הוּא הַמַּמְאִיס בְּנֵי אָדָם לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וְלֹא הָאֻמָּנוּת כָּל זְמַן שֶׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּנֶאֱמָנוּת.

וְעוֹבֵר עָלֶיהָ, וְנִרְאָה בָּעֲזָרָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל חַג וְלֹא הֵבִיא

הדפסה ברוולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
ספר החינוך <מהדורת ספרי אוה"ח> - א אהרן הלוי, מברצלונה (מיוחס לו) עמוד מס : 109 הודפס ע"י אוצר החכ

דַּוְקָא בְּשְׂאָר הַקָּרְבָּנוֹת, אֲבָל קָרְבַּן הַפֶּסַח אֵין מַקְרִיבִין אוֹתוֹ לְעוֹלָם אֶלָּא בְּבָמַת רַבִּים, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁהָיָה הַמִּשְׁכָּן שָׁם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דברים טז, ה), לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ. וְכֵן אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּסוֹף פֶּרֶק א׳ מִמַּסֶּכֶת מְגִלָּה (דף ט:), אֵין בֵּין בָּמָה גְּדוֹלָה לְבָמָה קְטַנָּה אֶלָּא פְּסָחִים.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה לִקְבּוֹעַ בְּנַפְשֵׁנוּ גֹּדֶל עִנְיַן הַפֶּסַח וְיֹקֶר הַמִּצְוָה מִן הַטַּעַם שֶׁכָּתַבְתִּי בּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וּבֶאֱמֶת כִּי כְּבוֹד הַמִּצְוָה וּפִרְסוּמָהּ יוֹתֵר כְּשֶׁיַּעֲשׂוּהָ בְּמָקוֹם מְסֻיָּם הַכֹּל יַחַד וְלֹא כָּל יָחִיד וְיָחִיד בִּמְחוֹז חֶפְצוֹ.

דִּינֵי הַמִּצְוָה בִּמְגִלָּה פֶּרֶק א׳ (שם).

וְנוֹהֵג אִסּוּר זֶה בִּזְמַן הַבַּיִת, כִּי אָז נַקְרִיב קָרְבַּן הַפֶּסַח, בִּזְכָרִים, וּנְקֵבוֹת שֶׁאַף הֵן חַיָּבוֹת בְּקָרְבַּן הַפֶּסַח, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִצְוַת הַפֶּסַח ב׳ בְּסֵדֶר בֹּא בְּסִימָן ה׳. וְאֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁאַף בַּזְּמַן הַזֶּה הָעוֹבֵר וְהִקְדִּישׁ שֶׂה לְפֶסַח וְהִקְרִיבוֹ בְּבָמַת יָחִיד עָבַר עַל לָאו זֶה וְחַיָּב מַלְקוֹת.

מִצְוָה תפח

מִצְוָה לִשְׂמֹחַ בְּרְגָלִים

לִשְׂמֹחַ בְּרְגָלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טז, יד), וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ. וְהָעִנְיָן הָרִאשׁוֹן הָרָמוּז בְּשִׂמְחָה זוֹ הוּא שֶׁנַּקְרִיב שְׁלָמִים עַל כָּל פָּנִים בְּבֵית הַבְּחִירָה וְכָעִנְיָן שֶׁכָּתוּב וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים, וְהָדָר וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ, וּבִשְׁבִיל הַקָּרְבַּת הַשְּׁלָמִים אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חגיגה ו:) נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּשִׂמְחָה, לוֹמַר שֶׁאַף הֵן חַיָּבוֹת לְהָבִיא שַׁלְמֵי שִׂמְחָה. וְעוֹד אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שם ח.) שִׂמַּח בְּכָל מִינֵי שִׂמְחָה. וּבִכְלַל זֶה הוּא אֲכִילַת הַבָּשָׂר וּשְׁתִיַּת הַיַּיִן וְלִלְבֹּשׁ בְּגָדִים חֲדָשִׁים וְחִלּוּק פֵּירוֹת וּמִינֵי מְתִיקָה לַנְּעָרִים וְלַנָּשִׁים, וְלִשְׂחֹק בִּכְלֵי שִׁיר בַּמִּקְדָּשׁ לְבַד, וְזוֹ הִיא שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה הַנִּזְכֶּרֶת בַּגְּמָרָא (סוכה נ.). כָּל זֶה שֶׁזָּכַרְתִּי בִּכְלַל וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ. וְאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּמַסֶּכֶת פְּסָחִים (דף קט.) חַיָּב אָדָם לְשַׂמֵּחַ בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בָּרֶגֶל, וְשָׁם נֶאֱמַר, תַּנְיָא רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כז, ז) וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְגוֹ׳, עַכְשָׁיו אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּיַיִן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד, טו) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ. וְאָמְרוּ עוֹד, בַּמֶּה מְשַׂמְּחָם, אֲנָשִׁים בָּרָאוּי לָהֶם בְּיַיִן וְנָשִׁים בָּרָאוּי לָהֶן בִּבְגָדִים נָאִים. וְהִזְהִירַתְנוּ הַתּוֹרָה כְּמוֹ כֵן לְהַכְנִיס בִּכְלַל הַשִּׂמְחָה הָעֲנִיִּים וְהַגֵּרִים וְהַחֲלוּשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר אַתָּה וְגוֹ׳ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה, לְפִי שֶׁהָאָדָם נָכוֹן עַל עִנְיָן שֶׁצָּרִיךְ טִבְעוֹ לִשְׂמֹחַ לִפְרָקִים כְּמוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ אֶל הַמָּזוֹן עַל כָּל פָּנִים וְאֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַשֵּׁנָה, וְרָצָה הָאֵל לְזַכּוֹתֵנוּ אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת הַשִּׂמְחָה לִשְׁמוֹ לְמַעַן

הדפסה ברוולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
ספר החינוך <מהדורת ספרי אוה"ח> - ב אהרן הלוי, מברצלונה (מיוחס לו) עמוד מס : 174 הודפס ע"י אוצר החכ

נִזְכֶּה לְפָנָיו בְּכָל מַעֲשֵׂינוּ. וְהִנֵּה קָבַע לָנוּ זְמַנִּים בַּשָּׁנָה לְמוֹעֲדִים לִזְכֹּר בָּהֶם הַנִּסִּים וְהַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ, וְאָז בָּעִתִּים הָהֵם צִוָּנוּ לְכַלְכֵּל הַחֹמֶר בִּדְבַר הַשִּׂמְחָה הַצְּרִיכָה אֵלָיו. וְיִמָּצֵא לָנוּ תְּרוּפָה גְּדוֹלָה בִּהְיוֹת שֹׂבַע הַשִּׂמְחוֹת לִשְׁמוֹ וּלְזִכְרוֹ, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת תִּהְיֶה לָנוּ גָּדֵר לְבַל נֵצֵא מִדֶּרֶךְ הַיֹּשֶׁר יוֹתֵר מִדַּאי. וַאֲשֶׁר עִמּוֹ הִתְבּוֹנְנוּת מִבְּלִי הַחֵפֶץ בְּקִטְרוּג יִמָּצֵא טַעַם בִּדְבָרַי.

מִדִּינֵי הַמִּצְוָה כָּתַבְתִּי קְצָתָן לְמַעְלָה, וְיֶתֶר פְּרָטֶיהָ בְּמַסֶּכֶת חֲגִיגָה וּבִמְקוֹמוֹת מִן הַתַּלְמוּד בְּפִזּוּר.

וְנוֹהֶגֶת מִצְוָה זוֹ לְעִנְיַן הַשִּׂמְחָה אֲבָל לֹא לְעִנְיַן הַקָּרְבָּן בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, בִּזְכָרִים וּנְקֵבוֹת. וְעוֹבֵר עַל זֶה וְאֵינוֹ מְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ וְהָעֲנִיִּים כְּפִי יְכָלְתּוֹ לְשֵׁם מִצְוַת הָרֶגֶל בְּטֵל עֲשֵׂה זֶה, וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה יֹאמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אבות פ"ב מי"ב) יְהִיוּ כָּל מַעֲשֶׂיךָ לְשֵׁם שָׁמַיִם.

מִצְוָה תפט

מִצְוָה לְהֵרָאוֹת בָּרְגָלִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ

שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לְהֵרָאוֹת כָּל זָכָר בִּירוּשָׁלַיִם בְּבֵית הַבְּחִירָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים קְבוּעִים בַּשָּׁנָה וְהֵן פֶּסַח וְשָׁבוּעוֹת וְסֻכּוֹת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דברים טז, טז), שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ. וְעִנְיַן הַמִּצְוָה שֶׁיַּעֲלֶה כָּל אָדָם עִם כָּל בֵּן זָכָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁיּוּכַל לָלֶכֶת לְבַדּוֹ בְּרַגְלָיו לַמִּקְדָּשׁ וְיִתְרָאֶה לְשֵׁם. וּמֵחִיּוּב רְאִיָּה זוֹ שֶׁיַּקְרִיב שָׁם קָרְבַּן עוֹלָה, וְזֶה הַקָּרְבָּן נִקְרָא עוֹלַת רְאִיָּה, וְאֵין לְקָרְבָּן זֶה שִׁעוּר אֲפִלּוּ תּוֹר אֶחָד אוֹ גּוֹזָל פּוֹטֵר. וּכְבָר כָּתַבְתִּי בְּכֶסֶף תַּלְוֶה עֲשֵׂה שִׁשִּׁי (מצוה פח) מַה שֶּׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חגיגה ו:) שָׁלֹשׁ מִצְוֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בָּרֶגֶל, חֲגִיגָה רְאִיָּה שִׂמְחָה, וְעַל כָּל אַחַת מִשָּׁלֹשׁ מִצְוֹת אֵלּוּ הָיוּ מְבִיאִין קָרְבָּן, וְנִקְרָאִין קָרְבַּן חֲגִיגָה, שַׁלְמֵי שִׂמְחָה, עוֹלַת רְאִיָּה.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה, לְמַעַן יִרְאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְיִתְּנוּ אֶל לִבָּם בִּפְעֻלַּת הַקָּרְבָּן הַמְעוֹרֵר הַלְּבָבוֹת כִּי כֻּלָּם מִקְּטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם חֵלֶק הַשֵּׁם וְנַחֲלָתוֹ, עַם קָדוֹשׁ וְנִבְחָר נוֹצְרֵי עֵדוּתוֹ סְגֻלַּת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם לִשְׁמוֹר חֻקָּיו וּלְקַיֵּם דָּתוֹ, עַל כֵּן יוּבְאוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה בֵּית הַשֵּׁם, וְהוּא כְּאָמְרָם עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל הִנְנוּ לָאֵל לַעֲבָדִים נִכְנָסִים וּבָאִים בְּצֵל קוֹרָתוֹ וּבְחֶזְקָתוֹ סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְיִרְאָתוֹ, זָר לֹא יָבֹא בְּתוֹכֵנוּ כִּי אֲנַחְנוּ לְבַדֵּנוּ בְּנֵי בֵיתוֹ. וְעִם הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה יִתְעוֹרֵר דַּעְתֵּנוּ וְנַכְנִיס בְּלִבֵּנוּ מוֹרָאוֹ וְנִקְבַּע בְּרַעְיוֹנֵנוּ אַהֲבָתוֹ וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל חַסְדּוֹ וּבִרְכָתוֹ. וּבָא עָלֵינוּ הַחִיּוּב בִּזְכָרִים לְבַד כִּי הֵם עִקַּר הַבַּיִת וְהַטַּף וְהַנָּשִׁים טְפֵלָה לָהֶם, וְעִם הַחֲזָקָה בָּהֶם לַעֲבָדִים נַעֲשֵׂית הַחֲזָקָה בְּכֹל שֶׁהוּא תַּחַת יָדָם. וּמִזֶּה הַיְסוֹד נִתְיַחֲדָה לָנוּ מִצְוָה בְּמוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת

הדפסה ברוולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
ספר החינוך <מהדורת ספרי אוה"ח> - ב אהרן הכוי, מברצלונה (מיוחס לו) עמוד מס : 175 הודפס ע"י אוצר החכ

לְהַקְהִיל שָׁם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף וְהַגֵּרִים, לְפִי שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁנָה מְשַׁחְרֶרֶת הַכֹּל וּמַפְקַעַת הַשִּׁעְבּוּד מִכָּל הָחַי מִכָּל בָּשָׂר לְהָשִׁיב הַכֹּל תַּחַת יַד הָאָדוֹן יְיָ צְבָאוֹת, וְאָז בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה לֹא תוֹעִיל חֲזָקָתָם לַאֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם שֶׁאֵין שָׁם אַדְנוּת בָּאָרֶץ בְּעֵת הַהִיא. וְעוֹד יֵשׁ עִמָּנוּ טַעַם אַחֵר בְּמִצְוַת הַקָּהֵל נִכְתּוֹב אוֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ בְּסֵדֶר אַתֶּם נִצָּבִים בִּגְזֵרַת הַשֵּׁם.

מִדִּינֵי הַמִּצְוָה מַה שֶּׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁעוֹלַת רְאִיָּה וְשַׁלְמֵי שִׂמְחָה אֵין דּוֹחִין לֹא שַׁבָּת וְלֹא טֻמְאָה אֲבָל דּוֹחִין יוֹם טוֹב, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַקְרִיבִין בְּיוֹם טוֹב נְדָרִים וּנְדָבוֹת. וְעוֹד כָּתַבְתִּי קְצָת מִדִּינֶיהָ בְּסֵדֶר אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה בְּמִצְוַת חֲגִיגָה עֲשֵׂה ו׳ בְּסִימָן ע״א (מצוה פח), וְשָׁם כָּתַבְתִּי בְּמִי נוֹהֶגֶת וּבְמִי אֵינָהּ נוֹהֶגֶת וְכָל עִנְיָנָהּ, כְּמִנְהַג הַסֵּפֶר.

מִצְוָה תצ →

שֶׁלֹּא לַעֲלוֹת לְרֶגֶל בְּלֹא קָרְבָּן שֶׁיִּהְיֶה עִמָּנוּ שֶׁנַּקְרִיבוֹ שָׁם

שֶׁלֹּא נַעֲלֶה לְבֵית הַבְּחִירָה בְּרֶגֶל בְּלֹא קָרְבָּן שֶׁנַּקְרִיב שָׁם, וְהוּא הַקָּרְבָּן שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְמַעְלָה בְּסֵדֶר זֶה עֲשֵׂה אַחֲרוֹן (מצוה תפט) שֶׁנִּקְרָא עוֹלַת רְאִיָּה, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דברים טז, טז) וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם, פֵּירוּשׁ פָּנַי, כְּמוֹ לְפָנַי. וְשָׁם כָּתַבְתִּי מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה וְכָל עִנְיָנָהּ.

וְזֹאת הָאַזְהָרָה אֵינָהּ נוֹהֶגֶת בִּנְקֵבוֹת כְּמוֹ שֶׁאֵין מִצְוַת הָעֲשֵׂה הַבָּאָה עַל זֶה נוֹהֶגֶת בָּהֶן.

פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים

שׁוֹפְטִים יֵשׁ בָּהּ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעֶשְׂרִים וְשֵׁבַע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה

מִצְוָה תצא

מִצְוַת מִנּוּי שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים בְּכָל קָהָל וְקָהָל מִיִּשְׂרָאֵל

לְמַנּוֹת שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים שֶׁיַּכְרִיחוּ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה וַיַּחֲזִירוּ הַנּוֹטִים מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת אֵלֶיהָ בַּעַל כָּרְחָם, וִיצַוּוּ בָּרָאוּי לַעֲשׂוֹת וְיִמְנְעוּ הַדְּבָרִים הַמְּגַנִּים, וִיקַיְּמוּ הַגְּדָרִים עַל הָעוֹבֵר עַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִצְוֹת הַתּוֹרָה וּמְנִיעוֹתֶיהָ צְרִיכוֹת לֶאֱמוּנַת כָּל אִישׁ וְאִישׁ. וּמִתְּנָאֵי הַמִּצְוָה הַזֹּאת שֶׁיִּהְיוּ אֵלֶּה הַדַּיָּנִין מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מִמַּדְרֵגָה, וְזֶה שֶׁנַּעֲמִיד בְּכָל עִיר וָעִיר עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה דַּיָּנִין

הדפסה ברוולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה
ספר החינוך <מהדורת ספרי אוה״ח> - ב אהרן הכוי, מברצלונה (מיוחס לו) עמוד מס : 176 הודפס ע״י אוצר החכ

עם שאר הקלמות והגידים. ויש סמך לדברי רבינו מדתניא בספרא נגלה החילון ולא נגלה הפנימי קולף ואוכל עד שתגיע לגמ': **ואם** חשאיר ממנו וכו'. מקרא מפורש בפרשת בהעלותך. ות"ש ופירש ליקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה וכו'. כפ' כלב טלין (דף פ"ד) וב"ק דמטורס (דף י"ד.) וב' ד' מיתות (דף ע"ג:) וב"ק דמטמא אמר הכי ר"י ור' יעקב אמר לא הכם הוא זה אלא מקום דהי"ל לאו שאין כו מעשה ואין ליקין עליו ואמ"ג דקיימא דמלתא היא דלאו שאין כו מעשה אין ליקין עליו נקט רבינו נעשתה דר"י לאשמועינן רבותא דאפילו לר' יהודה כיון מעשה הוה מיפטר מחידוש מעמא. וב"ש מהלכות אלו נגי מגיע לימורים כתב רבינו מעם דהוי לאו שאין כו מעשה:

יב כשמקריבים את הפסח וכו' אישתי מביאין עמו חגיגת זו וכו'. מפנה פ' אלו דברים (דף פ"ט:):

יג ומ"ש חגיגת י"ד ראשון. שם בגמ'. ות"ש ומלכלה לשני ימים ולילה. מפנה שם. ות"ש ואסור לסגים מבסר חגיגה י"ד ליום ג' וכו'. שם (דף ע"ח:). ות"ש והמותיר מיו ליקה. מפנה פ' כלב טלין (דף פ"ד.) וסוף מהטעם מתבאר בסמוך:

יד בשר חגיגת שעלת עם הפסח על השלחן וכו'. ירושלמי בפרק אלו דברים וכתבו הרמב"ן:

טו מה בין פסח ראשון לפסח שני וכו'. מפנה פרק מי שהיה טמא (דף ל"ה.). ות"ש ומוליאין מאמו חוץ לבית מכילתו. יש למחוק עד בקר. וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר. ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה. ואינו ליקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש תשרופו: **יב** בשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים ביום י"ד מן הבקר או מן הצאן. גדולים או קטנים. זברים או נקבות בכל זבחי השלמים. וזו היא הנקראת חגיגת ארבעה עשר ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר. אימתי מביאין עמו חגיגה זו בזמן שהיא בא בחול ובטהרה ובמועט. אבל אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת או שבא הפסח בטומאה או שהיו הפסחים מרובים אין מביאין עמו חגיגה. ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד: **יג** חגיגת ארבעה עשר ראשון ואינה חובה. ונאכלת לשני ימים ולילה אחר בכל זבחי שלמים. יואסור להניח מבשר חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי שנאמר ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. מפי השמועה למדו שזה אזהרה למניח בשר חגיגת ארבעה עשר ליום ששה עשר. שנאמר לבקר עד בקר של יום השני. והמותיר אינו ליקה אלא ישרוף הנותר ממנה בשאר הנותרים: **יד** בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השולחן וכל התבשילין העולים עמו על השלחן מתבערין עמו. ואינן נאכלים אלא עד חצות כפסח עצמו גזירה מפני התערובת: **טו** מה בין פסח ראשון לפסח שני. הראשון אסור בחמץ בבל יראה ובל ימצא. ואינו נשחט על חמץ. ואין מוציאין ממנו חוץ לתחומו. וטעון הלל באכילתו. ומביאין עמו חגיגה. ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת כמו שביארנו. אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית. ואינו טעון הלל באכילתו. ומוציאין אותו חוץ לחבורתו. ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה. ושניהם דוחין את השבת. וטעונין הלל בעשייתן ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור. ואין מותירין מהן. ואין שוברין בהן את העצם. ולמה לא ישוה השני לראשון לכל הדברים מאחר שנאמר בכל חקת הפסח יעשו. לפי שפירש בו מקצת חקת הפסח. ללמד שאינה שוה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו. והן המצות שבגופו והם חקת הפסח. שכלל זה שנאמר במצרים שילקה הפסח מבעשור. ושהוא טעון הגעת דם באגודת אזוב למשקוף ולשתי המזוזות ושיאכל בחפזון אין אותן הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד:

שבלל זה שנאמר במצרים וכו' אין אותם דברים נוהגים לדורות וכו'. מפנה גם' מי שהיה טמא (דף ל"ו.):

סליקו הלכות קרבן פסח בס"ד

א סמ"ג לאין סגי"ט:

סליקו להו הלכות קרבן פסח בס"ד

משנה למלך

יא ואינו ליקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה בו'. (ל"ה עיין כמ"ים הרב המחבר לעיל כפ' מ"י מהל' פסולי המוקדשין הל' כ"):

יב וזו היא הנקראת חגיגת י"ד וכו'. (ל"ה עיין כמכתי הרב המחבר לעיל פ"ו מהל' כלי מקדש הל' ט"ו מ"ים הרב המחבר כמם המים):

טו מה בין פסח ראשון לפסח שני וכו'. (ל"ה עיין לעיל פ"ח הל' ד' מ"ים הרב המחבר כמם המים):

סליקו להו הלכות קרבן פסח בס"ד

הלכות חגיגה

יש בכללן שש מצות. ארבע מצות עשה. ושתים מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) להראות פני ה': ב) לחוג בשלש רגלים: ג) לשמוח ברגלים: ד) שלא יראה ריקם: ה) שלא יעזוב לוי מלשמחו וליתן לו מתנותיו ברגלים: ו) להקהיל את העם בחג הסכות במוצאי שמיטה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

פ"א שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל וכו'. גם"ק דחגיגה דף

א שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן. הראיה שנאמר יראה כל זכורך. והחגיגה שנאמר תחוג לה' אלהיך. והשמחה שנאמר ושמחת

א סמ"ג עמ"ן רכ"ז רכ"ח רכ"ט:

פרק א א בין מן העוף בין מן הבהמה וכו'. כן כתב סמ"ג ג"כ בעשין רכ"ח. ויש להמהיר דהוא הסך הנריינתא הלמטרה בפ"ק דחגיגה ותירץ הרב בכ"מ ז"ל בשם הר"י קורקוס שכתבתי לו פירוש נורס לו פירוש אלא כעוף נורס לו פירוש אלא כמנחות. ואין דעתי טהיה נכך דמ"מ קשה דמתקיים שנא הנריינתא לגמעבו מנחות מיניה נמי נמשבו שופרות דכיון דהוא ילוף מחגיגה מה התם זבחים ולא מנחות הכי נמי נאמר מה התם בהמה ולא שופרות וכמו שמשבו בפ"ק דחגיגה (דף ז'.) הנריינתא דהמחתה בחגך לרבות כל מיני שמחות וכו' דשלמי שמחה ליתנהו בעופות ומנחות דילפינן מחגיגה. ואילו דאין זו ילפותא נמהיה אלא גילוי מלתא בעלמא דהנלה הנינה על ראיה ודי שנאמר ביהנלה לחבוני מנחות אבל הנריינתא דיומחתה בחגך הוי ילפותא גמורה מיתורא דקרא ולכך מקשינן ליה התם לחגיגה לגמרי ומשבו לפרי עשום: ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה וכו'. בסמ"ג לאוין ע"ס כתב מי שלא הביא עולה ראיה ביום ראשון ונם לא הביא בהשלמין ביעל מצות עשה וכו' ועבר על מצות לא תעשה ע"כ, ונראה דטעמא דביעו ג"כ היא כך במ"ש שמי שלא הביא ביום ראשון שעובר הייב היכא שלא הביא בהשלמין דאם הביא בשאר יומא הטב ודאי דכיון דיש לי משלמין ל"כמ"ש לקמן לתו שוכר:

נשים חייבות במצוה זו וכו'. רביעו ז"ל מפרש מ"ש בפ"ק דקידושין אשה בעלה מעמחה לא בפירש"י ז"ל שפירש שם אלא כפירוש הרוב' ז"ל שפירשו אשה בעלה מעמחה בעלמי שמחה אלו שהחיבה מוטלת על בעלה כלומר דמחייב בעלה לשמחה בקרבן היא שהחל עמו באיתו הקרבן ובכי דייק ליעשא הנריינתא דפ"ק דחגיגה שהשמחה הזו היא נוהגת בלים ובאשה אלמא נגוף הקרבן קאמר כדכתבו שם הרוב'. והר"ש שבשיג על רביעו ז"ל טעמו דכיון דאין החיוב על האשה אלא על הבעל לא היה לו לומר נשים חייבות במלוה זו. כך נראים דברי לבאורה אבל מהר"ם בלשונו אמר חברשם לא בקרבן מעמע דאיתי מפרש כפירוש הרוב' ז"ל אלא שהיא שהבעל חייב לבעלותה ולעמחה אבל לא לחאכילה ולהקריב עליה שלמי שמחה ולפ"ז הנעתו על רביעו ז"ל היא יותר מוקם דאין כאן חיוב לאשה בקרבן כלל ואפי' בעלה אינו חייב בקרבן בעדה ות"ל אין כתב נשים חייבות במלוה זו אבל דעת רביעו ז"ל כמ"ש:

ג שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שיעור וכו'. כלומר דמשמע לא הזכירו שיעור אלא בחגיגה ואינה אבל בשאר לא בשמחה ומשמי כן ראי דאין לכם שיעור ואם דלא הזכירו מילוק זה הנריינתא בפ"ק דחגיגה דאמרה ר"י הגלילי אומר שלא מצות נעשו וכו' ולא אמרו דיש בשמיהן מה אין בשמחה לגרוכן שיעור ובשמחה אין צריך כגר מילו שם אמוס ז"ל דלא משע אלא אומרת אחיכת אחד ולא בשאים אבל לא מיתרי דאיכה בשאים אבל לא בחג: **ד מי** שלא הקריב ביו"ט הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו וכו'. כתוס' כתבו בפ"ק דחגיגה ביו"ט הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו דאבל לא בחג: ובתבו הכרייסת דר' יוסי לא הוכרח מהם דבריה לא דבכולהו איכא תשלומין, וכן כ"ל לשון המשנה דאמרה מי שלא חג ביו"ט הראשון מוצג כל הרגל דמשמע דבחגיגה קאמר ותיתה על דברי התוס' אלרבי לדחוק ולומר דמשמע המשנה מי שלא חג אלא בשמחה דיקא אלא ודאי אין הדין לשמחה דיש לה תשלומין ובעלמי ותנ"ג אלא האיר רביעו ז"ל אלא דאיה וחגיגה הוא הדין לשמחה דיש לה תשלומין וכ"ש הוא ותתבאר מדברי רביעו ז"ל לעמוד שבבא:

דבולן תשלומי ראשון הם וכו'. אמה הרב בכל כ"מ ז"ל דרי אוטעיא גדול מריי ואמאי לגמרא לאוכרו אחר ר"י שהאיר דברי ר"י ואמ"כ דברי אלא ודאי ר' אוטעיא אחר ואמורא הוא בגמרא כמה מקומות ולכך אמר אלא כויתה. ועוד מדמסדר בגמרא לגבי מילתה דר"י אמרי' לאיר דאמר אלא בני רגל בפני עלמו הוא משמע הסלכתא כויתה דר"י ולכך בגמ' הוא ליישב דברי אלעזר המתן דאחר אמר אלא בני רגל בפני עלמו הוא הסלכתא כויתה ג"כ ובדפסק רביעו ז"ל בכלי קרבן אמר: ומה שהביא רבינו ז"ל קרא דשבעת ימים תחזו ויאכר בגריינתא דאמרו שם ומנא מיתי לה מסכת וכו':

ודבר

משנה למלך

פ"א ב נשים חייבות במצוה זו. עיין בס"מ הר"ב לא"מ ספר"ד מהל' מעשה הקרבנות. ועיין בפ' קמא דחגיגה (דף ו'.) ובתוס' שם ד"ה דמיחייבא ובפ"ק דר"ה (דף ו'.) ד"ה אשה ועיין בס"מ הר"ב שם ובוק. מ"מ מן ומשמע ליה דשאשה בכלל אנשים הם עיין בפ' פרה אדומה (דף ק"ט.): דאמרינן אמר מעמחה בעלמי שמחה אלו שהחיבה מוטלת על בעלה לאבדרי אמר דאמר אמר ר"ל אמר ר"ל אמר לאמר אמר אנשים אנשים ולא אנשים אנשים שלא אנשים אנשים אנשים

שיעור פתיחה לחגיגה

בענין ראיית פנים וקרבן, ובענין עליה לרגל בזמה"ז

הרב הגאון ר' משה מרדכי קארף שליט"א[1]
מחבר ספרי הלכות חג בחג

נמסר ללומדי דף השבוע,
ג' חשון תש"פ, קהל סטרלינג פליים לייקואוד נ. ז.

ג' שיטות מהו עיקר המצוה דראית פנים וראית פנים

א] חגיגה דף ב. הכל חייבין בראית פנים בעזרה, ופרש"י דמתני' מיירי בראית פנים וכל הפטורין הם גם לגבי ראיית פנים, ותוס' הקשו על רש"י דמסיפא דמתני' מוכח דמיירי לגבי קרבן כדתנן מעה כסף ושתי כסף, וכן בהא דאמרינן טעם הפטור של טמא (דף ד:) מיירי לענין הבאת קרבן, ותוס' מביא הירושלמי דמתני' מדבר על ראיית קרבן, דהיינו לגבי הקרבן ראיה, אולם הירושלמי מחדש דגם אלו הפטורין דמתני' מ"מ חייבין בראיית פנים, דהיינו נשים וקטנים וכו'. ולרש"י דמדבר בראית פנים מוכח דהפטורין הם גם מראית פנים, אבל להירושלמי דמדבר על קרבן שפיר יש לחייבן בראית פנים.

אולם התוס' כתבו דכוונת המשנה הוא דמדבר על שניהם יחד בין על ראית פנים בעזרה ובין על הקרבן, וכן מפורש ברש"י בדף ב: (ד"ה ואע"פ) שכתב על חרש דמתני' דפטור מעולת ראייה ליראות, ור"ל דמתני' פוטרו משניהם בין מעולת ראיה ובין מראית פנים.

וכן מצינו להלן (דף ז.) בתוס' גם להיפוך דלדעת הירושלמי יתכן לדבר על ראית פנים ולא על ראית קרבן, דתוס' הביאו מתני' דמסכת פאה (פ"א מ"א) דאלו דברים שאין להם שיעור הפאה והביכורים 'והראיון' ופי' בגמ' דראיון ר"ל דראיה אין לה שיעור דאם רוצה יכול לראות פניו בעזרה כמה פעמים ברגל, ורק דנחלקו ר' יוחנן ור"ל ברואה פניו בעזרה לאחר שכבר הראה ביום ראשון האם חייב להביא קרבן דר' יוחנן אמר דאינו חייב להביא קרבן, וריש לקיש אמר דחייב מקרבן, ותוס' כתבו דר' יוחנן קאי כשיטת הירושלמי דהא דתנן הראיון אין לו שיעור קאי על ראית פנים לבד אבל ראית קרבן יש לו שיעור, והירושלמי לשיטתיה דאפשר לחלק הראיה והקרבן, ולכן במתני' דידן מדברים רק על הקרבן, ובמתני' דפאה מדברים רק על ראית פנים ולא על הקרבן.

והרמב"ם (הל' חגיגה פ"א ה"א) כתב שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלשה רגלים ואלו הן הראייה וכו' הראיה האמורה בתורה הוא שיראה פניו בעזרה ביו"ט הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה, ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו של עשה מצות עשה אלא שעבר על מצות ל"ת שנ' לא יראו פני ריקן. ומפורש בהרמב"ם דהעשה והלאו אזלי יחד, ועד כדי כך דאם הראה פניו בעזרה בלי קרבן לא קיים מצות ראיה, ולהירושלמי בודאי אינו כן, אלא דהרואה פניו בלי קרבן הרי קיים מצות עשה וגם

עבר על ל"ת בזה שלא הביא קרבן. וכן הרמב"ם להלן כתב כל הפטורים לגבי קרבן [וע"ש בהלכה ו' שהראב"ד כתב שהאשה תעלה עמו לרגל, וביאור דבריו משום דיש מצות של ראית פנים גם בלי קרבן, וזהו כהירושלמי שיש לנשים קיום מצות ראית פנים גם בלי קרבן, וזהו המצוה 'שתעלה עמו' ודלא כהרמב"ם].

ונמצא ג' שיטות, דלרש"י ותוס' מצות ראית פנים וקרבן והם תלויין זה בזה, ולהירושלמי הם ב' חיובים ואינן תלויין זה בזה כלל, ויש שחייבין בראית פנים בלי קרבן, ולהרמב"ם הכל רק חיוב ראית קרבן וליכא חיוב נפרד של ראית פנים, והראית פנים להרמב"ם הוא היכי תמצא לקיים חיובא דראית פנים בקרבן, ועיקר מצות יראה כל זכורך הוא כדי להקריב קרבן וכדכתיב ולא יראו פני ריקן.

בענין האם נוהג מצות עליה לרגל בזמה"ז

ב] הנה תנן בכתובות (דף קי:) הכל מעלין לארץ ישראל והכל מעלין לירושלים (ופרש"י דיכול לכוף בני ביתו לעלות עמו). וצ"ב מ"ט אפשר לכוף בני ביתו לעלות לא"י ולירושלים, ולגבי א"י נחלקו הראשונים דתוס' פי' דענינו כדי לקיים מצות התלויות בארץ, ולכן כתבו דבזמה"ז ליכא הכל מעלין, והרמב"ן פ' משום מצות ישוב א"י.

אולם אכתי יל"ע מאיזה טעם הכל מעלין לירושלים, והרמב"ם אינו מביא מצות ישוב א"י בזמה"ז אולם מביא הכל מעלין, ומהגר"א (אה"ע סי' ע"ה סעיף ה') מבואר דהכל מעלין לירושלים נוהג בזמה"ז ג"כ, וצ"ע מהכ"ת שינהוג בזמה"ז.

ובתשב"ץ (ח"ג סי' ר"א) כתב דצריך לדקדק מה קדושה נשארה לירושלים לענין חיוב מצות משאר א"י שיהיו מעלין מארץ ישראל לירושלים, שהיה נראה שאם בטלה קדושת א"י שה"ה שבטלה קדושת ירושלים.

וכתב דנראה דאפילו למ"ד דקדושת עזרא בטלה ה"מ בשאר א"י אבל מירושלים ומקדש לא בטלה דיש לחלק בין קדושתם לקדושת שאר א"י.

ובטעם החילוק כתב דחילוק גדול יש בין קדושת הארץ לקדושת המקדש, שקדושת המזבח וירושלים היא מפני השכינה ושכינה אינה בטילה והרי הוא ואמר והשימותי את מקדשיכם אע"פ שהם שוממים בקדושתן הן עומדין. וכן אמרו

[1] תמלית השיעור נכתב ע"י אחד מן השומעים.

שיעור פתיחה לחגיגה

בענין ראיית פנים וקרבן, ובענין עליה לרגל בזמה"ז

חז"ל דבין חרב ובין אינו חרב שכינה שם שנאמר והיה עיני ולבי שם כל הימים, ועוד אמרד לעולם אין שכינה זזה מכותל המערבי שנאמר הנה זה עומד אחר כתלנו וכו'.

והוסיף התשב"ץ וז"ל **ויש סמך וראיה שקדושת המקדש והעיר היא קיימת, שעדיין הם עולים לרגל ממצרים ושאר ארצות,** ויש בזה רמז במדרש קינות, ובמדרש שיר השירים במדרש פסוק אני חומה, ובפסק אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבור בסך אדדם עד בית אלקים בקול רנה ותודה המון חוגג, ואומרים כי עדיין נשאר מהניסים שהיו בירושלים שלא אמר אדם לחבירו צר לי המקום, כי בבית הכנסת שבירושלים הם צריכים לאנשי המקום כל השנה, מתמלאת פה על פה בעת התקבץ שם בחג השבועות החוגגים יותר משלש מאות איש כולם הם נכנסים שם ויושבים רווחים, כי עדיין היא בקדושה, וזה סימן גאולה שלישית, עכ"ל.

ומבואר דהוכיח דקדושתה עדיין קיימת מהא דמקיימין עלייה לרגל בזמה"ז, דהיינו דקדושת המקדש לא בטלה ומקריבין אע"פ שאין בית (כמו שפסק הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הט"ז) וא"כ שפיר מקיימין מצות עליה לרגל, ומבואר דיש מצות עליה לרגל בזמה"ז.

ובאמת יש כמה מקורות של עליה לרגל גם אחר החורבן, דעיין במדרש שיר השירים (פ"ח אות י"א) על הפסוק 'אם חומה היא' אמרינן וז"ל מה צורה זו אע"פ שהיא מטשטשת, מקומה ניכר, **כך אע"פ שחרב ביהמ"ק לא ביטלו ישראל פעמי רגלים שלהם שלש פעמים בשנה** עכ"ל.

ובגמ' נדרים (דף כג.) אמרינן מעשה באחד באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל, ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני ר' יוסי וכו', והנה ר' יוסי היה אחר חורבן שהרי היה מתלמידי ר"ע ואעפ"כ אמר לה 'לעלות לרגל', וחזינן דנהגו לעלות לרגל גם אחר חורבן ביהמ"ק.

וכן מצינו בר"ן בתענית (דף י.) דבג' במרחשון שואלין את הגשמים ר"ג אומר בז' בו ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, והר"ן נתקשה די"א דבזמה"ז דליכא עליה לרגל יהא זמן שאילת גשמים מיד אחר החג, וכתב ע"ז הר"ן דאכתי עולין לרגל גם היום, ומפני עולין הללו ראוי שנאחר השאלה שהיא היתה עיקר התקנה. וכן מצינו דר' האי גאון הגיע מבבל בכל שנה, ובספר חסידים (אות תר"ל, הוצאת מקיצי נרדמים) הובא דהביא עמו שלש מאות כהנים ועשו עלייה לרגל בכל שנה.

ג] אולם כל זה דלא כהרמב"ם בהל' חגיגה שהרי דעת הרמב"ם דבלי קרבן אין שום קיום של ראית פנים, אבל לשאר השיטות דיש קיום מצוה של ראית פנים גם בלי קרבן שפיר יש קצת קיום של עליה לרגל בזמה"ז.

הנה המנ"ח (מצוה תפ"ט) הביא שיטת הטורי אבן שהקשה על הרמב"ם מנלן דבר זה דראית פנים והקרבן תלויין זה בזה, נימא דהוי ב' חיובים נפרדים וכך נקט הטו"א, ועפ"י דבריו כתב המנ"ח דאפשר לקיים ראית פנים בלילה דשייך המצוה בלי הקרבן וגם ליכא לאו דהא א"א להביא קרבן בלילה, וגם מי שנאנס ואינו יכול להביא קרבן נימא עדל"ת דהמצוה דראית פנים דוחה ל"ת דלא יראו פני ריקן, אולם כתב המנ"ח דקשה לחלוק על הרמב"ם, וכן בשו"ת נודע ביהודה (או"ח תנינא סי' צ"ד) כתב דעלייה לרגל אינו נוהג בזמה"ז כיון דליכא קרבן. אולם אכתי יש בה קיום להנך השיטות החולקין.

וא"ת הא אינן יכולין ליכנס לעזרה משום הטומאה, מ"מ צריכין להתקרב לשכינה ככל מה שיכולין ובזה שעולין לירושלים לראות פני השכינה כפי מה שיכולין וכמו שאמרו כשם שבא לראות כך בא ליראות[2] [והא דאמרינן 'ואין אנחנו יכולין לעלות וליראות' הכוונה להמשך 'ולהשתחוות' אבל עצם העליה לרגל שייך גם בזמה"ז]. ובפרט דנתבאר דיש קדושה לירושלים גם בזמה"ז, וכמבואר בתשב"ץ דיש בה קדושה לענין תרו"מ כיון דקדושתה מפני השכינה, וכן האריך בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' רל"ד) בהא דהכל מעלין לירושלים דהוא נוהג גם בזמה"ז, והוכיח דגם היום קדושת ירושלים גדולה משאר א"י, [וע"ש שהוזכר המנהג לעלות לרגל בזמה"ז].

והיה אפשר לומר דכל מה שנהגו לעלות לרגל אינו אלא זכר בעלמא, אולם מלשון התשב"ץ אינו משמע שהיה זכר אלא דיש קיום של עליה לרגל [ואדרבה הוכיח מהך קיום דעדיין היא בקדושתה מה"ת כמש"נ לעיל], וכן בהגמ' נדרים משמע שהיתה עולה לרגל ולא רק שהיתה עושה זכר לעלייה לרגל. וצ"ל דאע"ג דליכא חיוב מ"מ יש איזה קיום.

ועוד אפשר ד'ראיית פנים בעזרה' צריך קרבן ובלי קרבן אינו כלום ואין לו לראות פניו בלי קרבן, 'אבל ראית פנים' שלא בעזרה שפיר יש ענין כזה וכיון דבירושלים יש קדושה ושייך בה דכשם שבא לראות כך בא ליראות לכן שפיר שייך קיום מצות של עלייה לרגל וראית פנים גם בזמה"ז, וזהו כוונת המנהג לעלות לרגל [א"ה, כנראה הרב שליט"א מוסיף דיתכן דגם להרמב"ם רק ראית פנים 'בעזרה' אינו כלום בלי קרבן, אבל להמתבאר דיש איזה חפצא של 'ראית פנים' בלי ראיית פנים 'בעזרה', אז לגבי דין זה אין הקרבן מעכב גם להרמב"ם, ויש קיום קצת של מצות עליה לרגל גם בזמה"ז, וצ"ע].

---

[2] מ"ה, עיין בשו"ת ר' עקיבא יוסף (לו"ח ח"מ סי' קנ"ח) שכתב דיש קיום של עליה לרגל ע"י שהולך למקום גבוה ורואה מקום העזרה ממקרי שבא לראות ע"ש, וע"ע במועדים וזמנים (ח"ז סי' רמ"מ, הג"ה) בענין זה, והביאו מהחת"ם על התורה ממבואר שיש קיום לעע"ג לליכא חיוב ע"ש, וע"ע בכפתור ופרח (פרק ו') ובשדי חמד (מערכת ארץ ישראל אות מ'), ובהל' חג בחג (חוה"מ פ"מ הלכה ט"ו) מה שכתב הרב שליט"א בענין זה.

בענין אי מקיים מצות ראית פנים בעזרה כשלא הביא קרבן

הכל חייבין בראיה, חוץ מחרש שוטה וקטן וכו' [חגיגה דף ב.].
הכל חייבין בראייה, במצות ראיית כל זכורך שצריכים להתראות בעזרה ברגל [רש"י].

מצינו בתורה ב' חיובים לגבי ראיית פנים בעזרה, א' שיראה פניו בעזרה, וכדכתיב 'יראה כל זכורך', ב' ויש חיוב אחרת להביא עמו קרבן הנקרא עולת ראייה, וזה נלמד ממקרא אחר דכתיב 'ולא יראו פני ריקם'.

ויש חקירה גדולה בהאחרונים האם הם קשורין ותלויין זה בזה, דהרמב"ם כתב דמי שהראה פניו בעזרה ולא הביא עמו קרבן לא דיו שלא עשה מצוה אלא שגם עבר על ל"ת, והטורי אבן חלק עליו טובא במשך המסכתא, דדלמא הם שני ענינים נפרדים דנתחייב להראות פניו בעזרה, ועוד נתחייב להביא קרבן, ואם לא הביא קרבן לא נגע ולא פגע בקיום מצות ראיית פנים.
ויש דיון באחרונים בכוונת הרמב"ם, וגם דנו מהו הדין באופן דליכא חיוב קרבן האם אכתי לא יקיים מצות ראיה להרמב"ם או לא, וכמו שיתבאר.

א. תוד"ה הכל.
הביאו מהירושלמי דמתני' דידן מיירי בראיית קרבן דהכל חייבין בראיה חוץ מכל אלו המנויין במתני', אבל עצם ראיית פנים בעזרה, אנשים ונשים וטף חייבין כמו בהקהל. ושוב הוכיחו שהבבלי חולק על הירושלמי ופוטר נשים מראיית פנים לגמרי.

ב. רמב"ם חגיגה פ"א ה"א.
חידש דהבא לעזרה ולא הביא קרבן מלבד שעבר על ל"ת הרי גם לא קיים מצות ראיית פנים.

ג. טורי אבן דף ב.
הקשה על הרמב"ם דמהירושלמי המובא בתוס' כאן מוכח דלא כדבריו, דהא חזינן דנשים חייבות בראית פנים בלי קרבן, ואי נימא דקרבן הוא תנאי בעיקר מצות ראיית פנים א"כ איך יתכן שנשים לא יביאו קרבן הא א"כ אין ראית פניהם כלום, והוסיף דאין לחלק דמי שאינו מצווה על הלאו קיים העשה, דהא כיון דמשכחת לה ראיית פנים בלי קרבן ש"מ דאין הקרבן מעכב המצוה.

ד. שפת אמת כאן.
תירץ קושית הטורי אבן בתרי אנפי, **א]** תחילה תי' דשפיר יש סברא לחלק בנשים שאינן מצוות על הלאו, דכל הטעם דלא קיים מצות ראיה הוא משום דא"א שיהא עבירה מצוה, וא"כ בנשים דאינו עבירה שפיר קיים המצוה. **ב]** ועוד תירץ דראיה דנשים חייבות בה מקורו מפרשת הקהל, ואינו קיום בקרא דיראה כל זכרוך ולכן אינו סתירה לדברי הרמב"ם [כוונתו כעין דברי הגרי"ז המובא להלן].

ה. חידושי הגר"ח על הש"ס דף ו:
הביא קושית הטו"א מה שייכות האיסור לעכב קיום מצות ראית פנים, ותי' דכשבא ריקם לעזרה עצם הראיית פנים בעזרה הוא האיסור, וכיון שהוא משה שאסרתו תורה אין שייך שיקים בזה מצות עשה דהוא מעשה איסור ולא מעשה מצוה, וע"ש מה שדן עפי"ז

אי הכניסה לעזרה בלי קרבן הוי לאו שיש בו מעשה.

ו. **חידושי הגרי"ז** ערכין דף ב:

הקשה איך יתכן דנשים חייבות בראית פנים בלי קרבן הא א"א לחלק מצוה לחצאין [וכפשוטו ר"ל דא"א לקיומא דראיה בלי קרבן] ותי' דהוי 'ראיה מחודשת' דנלמד מהקהל.

ז. **הרה"ג ר' ירוחם אלשין שליט"א** תהלה ליונה עמ' תשד"מ.

ביאר דר"ל שנתחדש ראיה מחודשת הנלמד מהקהל שהוא מדיני הקהל ולא מדיני ראיה, ולכן אע"ג דבראית פנים בעזרה א"א לקיימו בלי קרבן, זהו רק מדין קרא דיראה כל זכורך, אבל מצוה מחודשת זו הנלמד מהקהל שפיר אפשר לקיימו בלי קרבן, והדברים מחודשים.

ח. **בד קודש** (מועד סי' ע"ה).

ביאר באופ"א דחובת עולת ראיה אינו מדיני הרגל, אלא עצם ראיית פנים בעזרה מחייבתו, וכן מפורש להלן (דף ו.) דע"י ויחזו אלקים דבהר סיני הביאו עולת ראיה. אולם אין כל כניסה בעזרה מקרי 'ראית פנים' אלא ע"י גזה"כ, ולכן שפיר נלמד מהקהל ראיה שהוא ככניסה בעלמא בלי קיום ראיה המחייבת בקרבן, ע"ש בדבריו הנעימים.

ט. **אבני המקום** סי' ח'.

הביא בקצרה דברי הרמב"ם והטרי אבן, ודברי האחרונים, הכל בטוב טעם עשה"ט.

עם שאר הקלמות והגידים. ויש סמך לדברי רבינו מדתניא בספרא נגלה החילון ולא נגלה הפנימי קולף ואוכל עד שתגיע לגמ': **ואם השאיר ממנו** וכו'. מקרא מפורש בפרשת בהעלותך. וס"ש ופירש ליקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה וכו'. כפ' כלב טלין (דף פ"ד) וס"ק דמהורים (דף י"ד.) וס' ד' מיתות (דף ס"ג:) וס"ק דמכות אמר הכי ל"י וד' יעקב אמר לא הכם הוא זה אלא מקום דהי"ל לאו שאין כו מעשה ואין ליקין עליו ואמ"ג דקיימא דמלתא היא דלאו שאין כו מעשה אין ליקין עליו נקט רבינו נעשתה דר"י לאשמועינן רבותא דאפילו לר' יהודה כיון מעשה הוה מיפטר מחיוב מעשה. וס"ש מהלכות אלו נבי מנים פירוש כתב רבינו מעשה דהוי לאו שאין כו מעשה:

יב כשמקריבים את הפסח וכו' אשתי מביאין עמו חגיגת זו וכו'. מפנה פ' אלו דברים (דף ס"ט:):

יג ומ"ש חגיגת י"ד ראשון. שם בגמ'. וס"ש ומלכלה לשני ימים ולילה. מפנה שם. וס"ש ואסור לסנים מבסר פגיגה י"ד ליום ג' וכו'. שם (דף ע"ח:). וס"ש והמותיר מיו ליקה. מפנה פ' כלב טלין (דף פ"ד.) וסוף מהטעם מתבאר בסמוך:

יד בשר חגיגת שעלת עם הפסח על השלחן וכו'. ירושלמי בפרק אלו דברים וכתבו הרמב"ן:

טו מה בין פסח ראשון לפסח שני וכו'. מפנה פרק מי שהיה טמא (דף ל"ה.). וס"ש ומוליאין מאמו חוץ לבית מכילתו. יש למתוה עד בקר. וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר. ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה. ואינו ליקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש תשרופו: **יב** בשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים ביום י"ד מן הבקר או מן הצאן. גדולים או קטנים. זברים או נקבות בכל זבחי השלמים. וזו היא הנקראת חגיגת ארבעה עשר ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר. אימתי מביאין עמו חגיגה זו בזמן שהיא בא בחול ובטהרה ובמועט. אבל אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת או שבא הפסח בטומאה או שהיו הפסחים מרובים אין מביאין עמו חגיגה. ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד: **יג** חגיגת ארבעה עשר ראשון ואינה חובה. ונאכלת לשני ימים ולילה אחר בכל זבחי שלמים. יואסור להניח מבשר חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי שנאמר ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. מפי השמועה למדו שזה אזהרה למניח בשר חגיגת ארבעה עשר ליום ששה עשר. שנאמר לבקר עד בקר של יום השני. והמותיר אינו ליקה אלא ישרוף הנותר ממנה בשאר הנותרים: **יד** בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השולחן וכל התבשילין העולים עמו על השלחן מתבערין עמו. ואינן נאכלים אלא עד חצות כפסח עצמו גזירה מפני התערובת: **טו** מה בין פסח ראשון לפסח שני. הראשון אסור בחמץ בבל יראה ובל ימצא. ואינו נשחט על חמץ. ואין מוציאין ממנו חוץ לתחומו. וטעון הלל באכילתו. ומביאין עמו חגיגה. ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת כמו שביארנו. אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית. ואינו טעון הלל באכילתו. ומוציאין אותו חוץ לחבורתו. ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה. ושניהם דוחין את השבת. וטעונין הלל בעשייתן ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור. ואין מותירין מהן. ואין שוברין בהן את העצם. ולמה לא ישוה השני לראשון לכל הדברים מאחר שנאמר בכל חקת הפסח יעשו. לפי שפירש בו מקצת חקת הפסח. ללמד שאינה שוה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו. והן המצות שבגופו והם חקת הפסח. שכלל זה שנאמר במצרים שילקה הפסח מבעשור. ושהוא טעון הגעת דם באגודת אזוב למשקוף ולשתי המזוזות ושיאכל בחפזון אין אותן הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד:

סליקו הלכות קרבן פסח בס"ד

א סמ"ג לאין סגי"ט:

סליקו להו הלכות קרבן פסח בס"ד

משנה למלך

יא ואינו ליקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה בו'. (ס"ה עיין כמ"ים הרב המחבר לעיל כפ' מ"י ס' ספ"ריך לבאר מיאסר אזן הקרבת קרבן חגיגה זו אם היה כפסח מקרב אחר מחיל של בין הערבים אלו אמנו כל הימים):

יב וזו היא הנקראת חגיגת י"ד וכו'. (ס"ה עיין כמכרי הרב המחבר לעיל פ"ו מהלי' כלי מקדש הלי' מ"ו מהלי' המזקבטן הלי' כ"):

טו מה בין פסח ראשון לפסח שני וכו'. (ס"ה עיין לעיל פ"ח הל' ל' מ"ים הרב המחבר כפם המים):

סליקו להו הלכות קרבן פסח בס"ד

הלכות חגיגה

יש בכללן שש מצות. ארבע מצות עשה. ושתים מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) להראות פני ה': ב) לחוג בשלש רגלים: ג) לשמוח ברגלים: ד) שלא יראה ריקם: ה) שלא יעזוב לוי מלשמחו וליתן לו מתנותיו ברגלים: ו) להקהיל את העם בחג הסכות במוצאי שמיטה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

פ"א א שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל וכו'. בס"ק דחגיגה דף

א שלש יומצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן. הראיה שנאמר יראה כל זכורך. והחגיגה שנאמר תחוג לה' אלהיך. והשמחה שנאמר ושמחת

א סמ"ג עמ"ן רכ"ז רכ"ח רכ"ט:

פרק א א בין מן העוף בין מן הבהמה וכו'. כן כתב סמ"ג ג"כ בעשין רכ"ח. ויש להמהיר דהוא הפך הברייתא הלמודים בפ"ק דחגיגה ותירץ הרב בכ"מ ז"ל בשם הר"י קורקוס שבמקום אי איכא אלא כעוף גורם אי איכא אלא בבהמה. ולפי דעתי טעם נכון דמ"מ קשה דממקום שבא הברייתא למשנו מבהמה מיניה נמי נמשנו שופרות

ושמחת בחגך. הראייה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה. ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא עובר *על לא תעשה שנאמר לא יראו פני ריקם. ואינו לוקה על לאו זה שהרי לא עשה מעשה. החגיגה האמורה בתורה היא שיקריב שלמים ביום טוב הראשון של חג בבואו להראות. והדבר ידוע שאין השלמים באים אלא מן הבהמה. ושתי מצוות אלו שהן הראייה והחגיגה אין הנשים חייבות בהן. והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה. ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך. *ונשים חייבות במצות זו: **ב** *הראייה והחגיגה אין להן שיעור מן התורה שנאמר איש כמתנת ידו וגו'. אבל מדברי סופרים שלא יהא קרבן עולת ראיה פחות משוה מעה כסף ולא שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף. ומצוה להביא כפי עשרו שנאמר כמתנת ידו: **ג** שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שיעור. בעת שיעלה אדם לירושלים לחוג אם היו בידו קרבנות הראייה יביאם או יעלה עמו כסף לקנות בו הקרבן. ואם אין בידו כסף לא יביא שוה כסף אפילו היה בידו שוה כמה זהובים אסור לו לעלות ריקם בלא כסף ולא קרבן. ולמה אסרו שיעלה בידו שוה כסף גזירה שמא לא ימצא למכור או שמא ימצאו המעות סיגים: **ד** מי שלא הקריב ביום טוב הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו הרי זה מקריבן בשאר ימות הרגל שנאמר שבעת ימים תחוג לה' אלהיך מלמד שכולן ראויין לחגיגה וכולן תשלומי ראשון הם: **ה** ומצוה להקדים ולהקריב בראשון. לא הקריב בראשון בין שוגג בין מזיד יקריב בשני. וכל המאחר הרי זה מגונה ועליו נאמר נוגי ממועד אספתי: **ו** עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה וביוצא בו נאמר מעוות

השגת הראב"ד

*ונשים חייבות במצות זו. מ"ש לא נקרבן אלא מצטלא מסתמה מם כמלה מחצלא אמר ראיה ישמח לחוכה:

א סמ"ג לאין מם: ב סמ"ג עשין מם:

(דף ו'): הראייה האמורה בתורה וכו'. כפ"ק דחגיגה (דף ז'.) מלי הרלוין ר"י אמר רלוים פנים כשורה וכ"ל אמר רלוים פנים בקרבן כעיקר הרגל כ"ש לא פליגי דרלוים פנים בקרבן כי פליגי בשאר ימות הרגל. ופירש"י עיקר הרגל כ"ש לאשון. ומ"ש ויביא עמו קרבן עולה. מבואר שם. ומ"ש בין מן העוף בין מן הבהמה. יש לתמוה על זה דאיתא בפ"ק דחגיגה (דף ז'.) לא ילולו סני ריקם כוכבים אחת לאמר כוכבים לו אינו אלא בעופות ומנמות ובין הוא עוף וכו' אף לרלוים אתמרה לגבוה וכוכבים ומה הן אכחים עולות. ופירש"י כוכבים נדרך לאכיל קרבן בהמה הנאותים בסכין ולא עולה עוף שבאין נמלקת מה מגיעה אתמרה אמרה לבדיעם וכוכבים על בהמה דכמיב לא ילון אלא חגי עד בקר כמילי דלרוים ליה אלא הקרב לגבוה קאמר עכ"ל. והילוך כתב הביא בין מן העוף. וכתב הר"י קורקוס ז"ל שבמקום אי איכא אלא בעופות הוה אלא בעופות הוה גורם הביא אי איכא אלא בבהמה אי הוה גורם אי איכא אלא בבקמים כמו שהיא שנים המכילתא ומשמע ליה דעופות בכלל ובכוכבים הם: ומי שבא לעזרה ולא הביא וכו':

החגיגה האמורה בתורה וכו'. מבואר בפ"ק דחגיגה שם. ומ"ש והדבר ידוע שאין שלמים כלים אלא מן הבהמה. פשוט הוא:

ושתי מצות אלו וכו'. פשוט הוא דמ"ע שהנשים נרמה הן ועוד הכרלוים כמה ירלוה כל זכרך. ובפ"ק דחגיגה (דף ו'.) אמרה ג' מצוות עלמו ישראל בעלמם לרגל רלוים וחגיגה ושמחה וכו' יש בשמחה מה שאין בשמרים שהשמחה נוהגת בלבנים ובנשים משא"כ בשמרים. ופירש"י השמחה ניכנת בנשים דכמיב ושמחת אתה וביתך. משא"כ בשמרים דמ"ע שהאנן נרמה הן ויכמיב לא ריקם לאמן:

והשמחה האמורה ברגלים וכו' שנאמר וזבחת שלמים וכו'. פשוט זה אינו כתוב בהג אלא על נכי הר ביכל ביכרכת כי מבא ולא כאבו רכיבו אלא ללמוד משם דשמחה שמחה הר נוכיבם שלמים ומיבה דומשמחה בחגך שייב נוכיבת שלמים וכו'. ובגמ' פ' ע"פ (דף ק"ע.) מבאת בזמן שביה קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים וכו'. ומ"ש ונשים חייבות במצות זו. נתבאר בסמוך ואיתא עמי בפ"ק דקידושין (דף ל"ד):

וכתב הראב"ד ונשים חייבות במצות זו ת"ל לא בקרבן וכו'. ודברי המגאדים בפ"ק דקידושין דמקשה דילף למ"ע שבזמן נרמה לחייבת בלשה מבשמה ומסבי אבי לשה בעלה מבשמה אלמה מאי איכא למימר בשריים אלבי. ופירש"י בעלה מבשמה אין מבשמה אלא מנאים בה אלא על בעלה שבשמה קרי בה ושמחה. אלמנה מאי איכא למימר הא כתיב בה שמחה בכתיב והבר ושמחה והאלמנה. בשריים אלבי לא נאמרים הא אלא בעניה הכתוב מדבר ועלמנה מי שאינ שריים אלבי בשמחה משלי. וכתבו הכוכים מפרש לשה בעלה מבשמה בעלמי שמחה שלי שבשמחה מושלה על בעלה והאלמנה על שבשריים אלבי אבל הא נוסה לא מיבאה לאיתרי שלמי שמחה עכ"ל. ואין הבשמה על רביני לבאר אם:

ב הראייה והחגיגה אין להם שיעור מן התורה. הרלוים מבנה בהלם מנ' פלה ומייתי לה פ"ק דחגיגה. ומ"ש אבל מדר"ם אלא יבא קרבן עולה רלוים פחות משוה מעה כסף ולא שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף. שם בברייתא (דף ז'.) ואיתא נמי בפ' המזבח בתוספה אלבנתא דבר"ם וכ"ה ובפסק בר"ם. ומ"ש ומצוה להביא כפי עשרו וכו'. מבואר שם (דף ח'.):

ג שלמי שמחה לא נתנו להם חכמים שיעור וכו': בעת שיעלה אדם לירושלים לחוג וכו' לא יביא שוה בכסף וכו'. בפרק בן בכור (דף כ"ח.) ובפירוש התוספות:

ד מי שלא הקריב ביו"ט הראשון וכו'. בפ"ק דחגיגה (דף ע'.). ומ"ש וכולם תשלומי ראשון הם. שם ובפסק הרבי יוחנן לגבי הבי אוסנים ורש לתמוה על זה דאיתא הבי אוסנים נדול מריי הרבים הוה:

ה ומ"ש ומצוה להקדים ולהקריב בראשון וכו'. פשוט הוא מתה שנתאחר בסמוך. ומ"ש וכל המאחר הרי זה מגונה ועליו נאמר נוגי ממועד אספתי:

ו ומ"ש עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה וביוצא בו נאמר מעוות לא יוכל לתקון. מבואר פ"ק דחגיגה שם:

(דף ו'.) מלי הרלוין ר"י אמר רלוים פנים כשורה וכ"ל אמר רלוים פנים בקרבן כעיקר הרגל כ"ש לא פליגי דרלוים פנים בקרבן כי פליגי בשאר ימות הרגל. ופירש"י עיקר הרגל כ"ש לאשון. ומ"ש ויביא עמו קרבן עולה. מבואר שם. ומ"ש בין מן העוף בין מן הבהמה. יש לתמוה על זה דאיתא בפ"ק דחגיגה (דף ז'.) לא ילולו סני ריקם כוכבים אחת לאמר כוכבים לו אינו אלא בעופות ומנמות ובין הוא עוף וכו' אף לרלוים אתמרה לגבוה וכוכבים ומה הן אכחים עולות. ופירש"י כוכבים נדרך לאכיל קרבן בהמה הנאותים בסכין ולא עולה עוף שבאין נמלקת מה מגיעה אתמרה לבדיעם וכוכבים על בהמה דכמיב לא ילון אלא חגי עד בקר כמילי דלרוים ליה אלא הקרב לגבוה קאמר עכ"ל. והילוך כתב הביא בין מן העוף. וכתב הר"י קורקוס ז"ל שבמקום אי איכא אלא בעופות הוה גורם הביא אי איכא אלא בבהמה אי הוה גורם אי איכא אלא בבקמים כמו שהיא שנים המכילתא ומשמע ליה דעופות בכלל ובכוכבים הם: ומי שבא לעזרה ולא הביא וכו':

החגיגה האמורה בתורה וכו'. מבואר בפ"ק דחגיגה שם. ומ"ש והדבר ידוע שאין שלמים כלים אלא מן הבהמה. פשוט הוא:

ושתי מצות אלו וכו'. פשוט הוא דמ"ע שהנשים נרמה הן ועוד הכרלוים כמה ירלוה כל זכרך. ובפ"ק דחגיגה (דף ו'.) אמרה ג' מצוות עלמו ישראל בעלמם לרגל רלוים וחגיגה ושמחה וכו' יש בשמחה מה שאין בשמרים שהשמחה נוהגת בלבנים ובנשים משא"כ בשמרים. ופירש"י השמחה ניכנת בנשים דכמיב ושמחת אתה וביתך. משא"כ בשמרים דמ"ע שהאנן נרמה הן ויכמיב לא ריקם לאמן:

והשמחה האמורה ברגלים וכו' שנאמר וזבחת שלמים וכו'. פשוט זה אינו כתוב בהג אלא על נכי הר ביכל ביכרכת כי מבא ולא כאבו רכיבו אלא ללמוד משם דשמחה שמחה הר נוכיבם שלמים ומיבה דומשמחה בחגך שייב נוכיבת שלמים וכו'. ובגמ' פ' ע"פ (דף ק"ע.) מבאת בזמן שביה קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים וכו'. ומ"ש ונשים חייבות במצות זו. נתבאר בסמוך ואיתא עמי בפ"ק דקידושין (דף ל"ד):

וכתב הראב"ד ונשים חייבות במצות זו ת"ל לא בקרבן וכו'. ודברי המגאדים בפ"ק דקידושין דמקשה דילף למ"ע שבזמן נרמה לחייבת בלשה מבשמה ומסבי אבי לשה בעלה מבשמה אלמה מאי איכא למימר בשריים אלבי. ופירש"י בעלה מבשמה אין מבשמה אין מובה שמחה בה אלא על בעלה שבשמחה קרי בה ושמחה. אלמנה מאי איכא למימר הא כתיב בה שמחה דכתיב והבר ושמחה והאלמנה. בשריים אלבי לא נאמרים הא אלא בעניה הכתוב מדבר ועלמנה מי שאינ שריים אלבי בשמחה משלי. וכתבו הכוכים מפרש לשה בעלה מבשמה בעלמי שמחה שלי שבשמחה מושלה על בעלה והאלמנה על שבשריים אלבי אבל הא נוסה לא מיבאה לאיתרי שלמי שמחה עכ"ל. ואין הבשמה על רביני לבאר אם:

ב הראייה והחגיגה אין להם שיעור מן התורה. הרלוים מבנה בהלם מנ' פלה ומייתי לה פ"ק דחגיגה. ומ"ש אבל מדר"ם אלא יבא קרבן עולה רלוים פחות משוה מעה כסף ולא שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף. שם בברייתא (דף ז'.) ואיתא נמי בפ' המזבח בתוספה אלבנתא דבר"ם וכ"ה ובפסק בר"ם. ומ"ש ומצוה להביא כפי עשרו וכו'. מבואר בפ' המזבח שם (דף ח'.):

ג שלמי שמחה לא נתנו להם חכמים שיעור וכו': בעת שיעלה אדם לירושלים לחוג וכו' לא יביא שוה בכסף וכו'. בפרק בן בכור (דף כ"ח.) ובפירוש התוספות:

ד מי שלא הקריב ביו"ט הראשון וכו'. בפ"ק דחגיגה (דף ע'.). ומ"ש וכולם תשלומי ראשון הם. שם ובפסק הרבי יוחנן לגבי הבי אוסנים ורש לתמוה על זה דאיתא הבי אוסנים נדול מריי הרבים הוה:

ה ומ"ש ומצוה להקדים ולהקריב בראשון וכו'. פשוט הוא מתה שנתאחר בסמוך. ומ"ש וכל המאחר הרי זה מגונה ועליו נאמר נוגי ממועד אספתי:

ו ומ"ש עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה וביוצא בו נאמר מעוות לא יוכל לתקון. מבואר פ"ק דחגיגה שם:

מי

משנה למלך

פ"א ב ונשים חייבות במצות זו. עיין בס"ם הר"ב לא"ם ספר"ד מהל' מעשה הקרבנות. ועיין בפ' קמא דחגיגה (דף ו'.) ובפסק שם ד"ה המחוייבת ובפ"ק דר"ה (דף ו'.) ד"ה אמר ועיין בס"ם הר"ב שם והוק. מ"ש מדן ומסמת ליה דשושמה בכלל אנשים הם עיין בפ' פרה

ומבאר

מעוות

פרק ראשון הכל חייבין בראיה

דף ב׳ ע״א

ראיה דהבבלי פיטר נשים גם מראיית פנים ודלא בירושלמי

משנה חוץ מחרש שוטה וקטן כו׳. בירושלמי קאמר בעוה דברים אמורים בראיית קרבן, אבל בראיית פנים בעזרה הכל חייבין כגון בהקהל אנשים ונשים וטף. והתוס׳ (ד״ה הכל) פירשו דגמרא דידן לא סבירא ליה הכי, והביאו ראיה לזה ולאיי מוכרח,[א] אבל לי נראה להביא ראיה דאפילו מראיית פנים נמי פטורין, מפרק קמא דראש השנה (דף ו:), דבעי ר׳ זירא אסה מהו בגל תאחר, מי אמרינן הא לא מיחייבה בראיה, או דילמא הא איתה בשמחה. אמר ליה אביי תיפוק ליה דהא איתה בשמחה, ופריך והאמר אביי אסה בעלה משמחה, ומשני לדבריו דר׳ זירא קאמר. ואי אסה חייבת בראיית פנים, מאי קא מיבעי ליה לר׳ זירא, פשיטא דאיתה בגל תאחר כיון דמחייבת בראיית פנים,[ב] ואפילו אביי לא קאמר תיפוק ליה דהא איתה בשמחה אלא לדבריו דר׳ זירא, משמע נמאי דסבירא ליה לדידיה דאסה בעלה משמחה ליתה בגל תאחר, ואמאי תיפוק ליה דאיתה בראיית פנים, אלא שמע מינה דאפילו מראיית פנים פטורה.[ג]

ברכת צבי

א. הנה זה לשון הכתיב (דברים ט״ז, ט״ז), יראה כל זכורך את פני ד׳ וגו׳ ולא יראו פני ריקם, ומרישא דקרא למדין החיוב של ראיית פנים בעזרה, ומסיפיה למדין החיוב של ראיית פנים בקרבן, ילקמן (ד׳.) איתא בגמ׳ דלמדין שאשה פטורה מן הראיה מדכתיב זכורך להוציא את הנשים. ושיטת הירושלמי היא שמיעוט זה קאי רק על החיוב של ראיית פנים בקרבן, אבל בראיית פנים בעזרה הכל חייבין דלמדין בגזירה שוה ראיה ראיה מהקהל (כדדרשינן לקמן (דף ג.) לענין פטור חרש). ומשמע דסובר רבינו שגם הבבלי יכול לסבור כהירושלמי, יאע״פ דממעטינן אשה מדכ׳ זכורך, לא קאי האי מיעוטא ארישא דקרא שלמדין ממנו החיוב ראיית פנים בעזרה, אלא קאי אסיפא דקרא דלא יראו פני ריקם דלמדין ממנו החיוב ראיית פנים בקרבן.

וצ״ע, דלכאורה דוחק גדול הוא לאוקמי מיעוטא רק אסיפא דקרא ולא ארישא דקרא דכתיבא בסמוך לתיבת זכורך.

אמנם נראה דבאמת זהו כוונת קושית התוס׳ כאן (בד״ה הכל חייבין בראיה) שמקשים על הירושלמי גופיה, יז״ל יעוד היכי מחייבינן נשים בראיית פנים בעזרה מראייה דהקהל, דהא ולא יראו הוא דמוקמינן לקמן בראיית פנים לקרבן, וממעטינן נשים מזכורך עכ״ל, וכוונתם הוא דכיון שתיבת זכורך הוא סמוך לרישא דקרא ד״ולא יראו״ ע״כ דקאי המיעוט עליו גיכ, ולפ״ז איך שנפרש בהירושלמי גופיה (עיין בקו׳ תפארת צבי (סי׳ א׳ ענף ב׳ אות ה׳ או״ק ג׳) מה שכתבנו ליישב), כן אפשר לפרש גם בדעת הבבלי לפי סברת רבינו.

ב. ברש״ש כתב באמת תוס׳ גופייהו כיוונו לראיה זו במש״כ בסיה״ד יעוד בגמרא דקאמר שפטורה מראייה וחייבת בשמחה, לפי שיטת הירושלמי הוה מצי למימר שחייבת בראיית עזרה וכו׳. אבל לענ״ד קשה לימר דהתוס׳ כיוונו להגמ׳ בר״ה, קודם כל דאין דרכם של התוס׳ להביא ממסכתא אחריתא ולכתוב סתמא ועיד בגמרא, יעוד דאז הו״ל להקשות בתקיפות מאי קמבע״ל לר״ז והא חייבת בראייה, והם רק כתבו לשון הוה מצי למימר. וע״ע בהגהות עטרת ראש על תוס׳ הרא״ש (מכון איפק, מס׳ ל״ב) שהוכיח גם מלשון התוס׳ הרא״ש דאין הכוונה להגמ׳ בר״ה (ומ״מ עדיין צ״ע באמת לאיזה גמ׳ התכוונו התוס׳ יכמו שהקשה הרש״ש, וצ״ע).

ג. בחידושי הגר״א גוטמאכר עמ״ס חגיגה (עמוד קס״ט דפוס מכו״י) השיג על דברי רבינו, ואבאר

הדפסה ברזוליצית מסך - להדפסה אלכותית הדפס שירות מן המסכה
טורי אבן <ברכת צבי> - חגיגה גינצבורג, אריה ליב בן אשר - איינשטטר, צבי עמוד מס : 45 הודפס ע״י אוצר החכ

פנים, דהא לא יראו פני ריקם כתב רחמנא, והשתא פריך שפיר למה לי קרא. ולפנינו בסוגיא דלחם קטן לבאר עיד.

ומכל מקום נראה לי ללמוד מן הירושלמי הזה שראיית פנים וקרבן ראיה חדתו מינהי. ואם ראה פנים ריקם בלא קרבן ראיה מצות ראיית פנים מיהו קיים, שהרי לפי דברי הירושלמי יש שמחויבים בראיית פנים ואין חייבין בקרבן ראייה, דתרתי מינהי ומפשר להא בלא הא, אם כן אפילו מאן דמחייב בקרבן ראייה. אם עבר וראה פנים בלא קרבן, אף על גב דעבר בלא

מהירושלמי מוכח דראיית פנים וקרבן ראייה הוי חיובים נפרדים, ודלא להרמב"ם

העשה דלא יראו פני ריקם, מצית עשה דראיית פנים מיהו קיים. והרמב"ם ז"ל כתב (בפיה"מ חגיגה הלכה ח'). מי שבא בעזרה בזמן ראשון יצא חובת עולה, לא די שלא עבר מצות עשה לא תעשה שבתורה שלא יראו פני ריקם, ולפי דעתו צריך לומר דלהו דלא יראו פני ריקם הוא תגלו לעשה דילהה כל זכורך, ואם ראה פנים ריקם מצות עשה לא קיים, וקשה לי מהיכא דירושלמי. יהא ודאי אין סברא להלך בין מי שמצווה על לאו דלא יראו פני ריקם, דגזה הא בלא הא לא שני, ובין מי שאינו מצווה על לאו זה, דהא כיון דמשכחת לה למצות ראיית פנים

ברכת צבי

חינוך (מצוה ח' איתיות ד' וה'), בית יצחק (יו"ד סי' ו', יבמפתחות לסימן הנ"ל, וסי' פ"ה), שדי חמד (מערכת ה' בלל קב"ט, ישם בפאת השדה כלל כ"א), ובגליוני הש"ס קידושין (ל"ה.) הביא דברי התשב"ץ (ח"א סי' ג') בזה, נצי"ב על ספרי (נשא פסקא ב' מדף י"ב סיע"ב יאילך), ועי"ש להלן בקונטרס משמרת שלים (עמוד קכ"ז) שציין גם לבמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב אות י"ד יאו"ח סר"ס ס"ט).

ויש להוסיף דברמב"ם בסהמ"צ (הקדמה למנין המצוות) ב' דהוקשה אשה לאיש גם ללאוין שא"ח עליהן עונש, וכ"ה בחינוך (מצוות ה', י"א, י"ג, י"ד, ס"ג יעוד). יכן משמע ברמב"ן סהמ"צ (מ"ע צ"ד) לענין בל יחל, וכן דקדק העצמות יוסף בקידושין (ל"ד.) מדש"י ותוס'.

ח. בשפת אמת כתב ליישב קושיית רבינו על הרמב"ם, די"ל דטעם הרמב"ם שלא עשה מ"ע אם לא הקריב קרבן היא דלא מצינו מצוה שיהיה עבירה, יכוין דהתורה אמרה ולא יראה פני ריקם א"כ כשנראה ריקם הרי עבר עבירה ע"י הראייה שלו וא"כ ע"כ שלא קיים מצות ראייה ע"י אותו מעשה, דעבירה א"א בשום פנים להיות מצוה. ולפ"ז ל"ק משיטת הירושלמי דהא הני דפטורין מהקרבן ולא עברו עבירה שפיר קיימו מצות ראייה.

גם בגריה על הש"ס (חגיגה ו'. בדין עולת ראייה) איתא כיסודו של השפ"א, דטעמא שמי שלא הקריב לא עשה מצוה הוא משום דעבירה א"א להיות מצוה, וזיל והנה על ריש דברי הרמב"ם שכתב דלא קיים העשה הקשה הטו"א (ז.) דאמאי לא קיים העשה דמה שייכות הוא האיסור דלא יראו פני ריקם לקיים העשה דראיית פנים בעזרה, יהמוכרח מזה דכשבא ריקם לעזרה עצם הראיית פנים בעזרה הוא האיסור וכיון שהוא מעשה שאסרתו תורה אין שייך שיקיים בזה מצוות עשה, עכ"ל.

וביאור הדברים נראה דהכא שאני מכל מצוה הבאה בעבירה כגון לולב הגזול, דהתם השם של העבירה היי גזל ושם המצוה הוי נטילת לולב, ובזה יתכן דקיים מצוה יעשה עבירה בב"א (וכמש"כ התוס' סוכה (ט.) דמהבב"ע אינו אלא מדרבנן), אבל אם אסרה תורה להדיא את עצם המעשה מצוה ושם של העבירה היא השם של המצוה, בכה"ג א"א שתהא מצוה עבירה.

והנה בצל"ח (פסחים מ"ט.) כתב דא"א לומר דעשה דשחיטת הפסח תדחה להלאי דלא תשחט על חמץ דם זבחי, דכיון שעל דבר זה עצמו הזהירה התורה שלא ישחט הפסח כו' לדעתי לא שייך בדבר זה עצמו לומר עשה דיחה ל"ת שאין זה דומה לשאר מקומות דעשה דיחה ל"ת שלא נאמר הל"ת על דבר זה עצמו רק שאירע שמזדמנים יחד העשה ול"ת, עכ"ל.

המעיין בדבריו יראה שהצל"ח לא ס"ל כהגר"ח ישפ"א דהרי לא כתב דבכה"ג ליכא מצוה כלל, אלא בודאי

הדפסה מרזוליצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ושירות מן המסגה
טורי אבן <ברכת צבי> - חגיגה גינצבורג, אריה ליב בן אשר - איינשטטר, צבי עמוד מס : 49 הודפס ע"י אוצר החכ

בלא קרבן, ממש מיהה דאין קרבן מעכב למלות ראיית פנים, אלא ודאי המחויב בקרבן ראייה אם ראה פנים בלא קרבן, אף על גב דעבר בלא תעשה, מלות עשה דראיית פנים מיהו קיים. מיהו בהא יש לומר דודאי לפי דברי הירושלמי, דאיכא מאן דמחייבי בראיית פנים ואפילו הכי פטורים מקרבן ראייה, אין קרבן ראייה מעכב למלות עשה דראיית פנים, אבל לפי גמרא שלנו דסבירא ליה דאיתא חיוב ראיית פנים בלהי קרבן ראייה, והחייב בזה חייב בזה והפטור בזה פטור בזה, קרבן ראיה מעכב לראיית פנים, יאם ראה פנים בלא קרבן ראיה, אפילו מלות ראיית פנים

ברכת צבי

איכא מצוה, ומ"מ בכה"ג לא נאמרה פרשת דחייה, דהיינו שמדיני עשה דוחה לית הוא שא"א לדחות לאו שנאמר בפירוש על עשה זו. ואילו להגר"ח ושפ"א לא שייך כאן עדל"ת דכיון דמעשה זו אסרתו תורה אין שייך שיקיים בזה עשה כלל ואין כאן שום עשה שתדחה להלאו, דהיינו שאין זה דין בדחיית הל"ת. אלא דבאופן כזה שהל"ת קאי להדיא על העשה, ליכא לעשה כלל. ושויר בשו"ת ברית אברהם (אה"ע תשובה נ"ד אות ח') שכתב על הך דלא תשחט כמש"כ לדעת הגר"ח, דבכלל ליכא מצוה אם שחט על החמץ, אלא שכתב דכן כתב הצל"ח, ולענ"ד חלוקין דבריהם וכמשנת"ב.

ונראה דהא דלא נחית רבינו לסברת הגר"ח ושפ"א הוא משום דאזיל לשיטתי בשאגת אריה (סי' ל"ב) שהקשה עמש"כ הרמב"ם ז"ל (ריש הלכות חגיגה) דלא יראו הוי לאו שאין בו מעשה, דצ"ע דהא ביאה ריקנית הוי מעשה, ותירץ דעבצ"ל דהמעשה ראיית פנים לא נאסרה אלא שאמרה תורה דאם הראה פנים לא תהא הראותו שם בלי הקרבה, יעבירת הלאו הוי הא דלאחר ביאתו נשאר ריקם, ולא שהמעשה ראיית פנים עצמה היתה עבירה, ולפי זה נראה דאין המצוה העבירה. דהראייה הייא מצוה ומה שאח"כ נשאר ריקם הויא עבירה, אמנם הגר"ח שם דפליג על זה וסובר דעצם מעשה הראייה נאסרה, הקשה באמת על דרכו מ"ט הויא לאו שאין בו מעשה דהא להנ"ל יש בה מעשה וע"ש תירוצו.

נמצא דנחלק רבינו עם הגר"ח ושפ"א בביאור דעת הרמב"ם דהמתראה בעזרה ולא הקריב עולת ראייה לא קיים המצות עשה דראייה, דלרבינו הויא הקרבת קרבן תנאי בגוף העשה דראייה, אבל להגר"ח והשפ"א אין שום תנאי של קרבן בהעשה גופה ידק מחמת הלאו דלא יראו ליתא להעשה כשלא הביא קרבן.

ושמעתי מר' מ.ק. דלכאורה מלשון הרמב"ם ריש חגיגה שכתב ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא ריד שלא עשה מצות עשה אלא שעבר על מצות ל"ת עכ"ל היה נראה כדברי רבינו, דהא משמע דאפי' לא עבר על המצות ל"ת מ"מ את העשה ודאי לא קיים, ולדרך רבינו מיבן שכתב דאפי' בנשים וכדומה דלא עברו על הל"ת מ"מ את העשה לא קיימו כי מלבד שיש לאו יש גם תנאי בהעשה דאינו מקיים העשה בלי שיקריב. אבל להגר"ח ושפ"א הא הוי איפכא דתחילה צרל"ד שעבר אל"ת, ולא בלבד שעבר אל"ת אלא גם ליתא להעשה.

וי"ל דלפ"ד הגר"ח ושפ"א צרל"פ בכוונת הרמב"ם דלא בלבד שהקפידה תורה על חסרון הבאת קרבן עד שבטלה דבר זה מהיות מצוה אלא גם אסרה דבר זה בלאו. שי"ר קושיא זו יכע"ן תירוצינו בבד קודש (הי' סי' י"ג, ונדפס גם בבד קדש עה"ת פרשת ראה). (ידע שיש להוכיח מכח דיוק הנ"ל דאין כוונת הרמב"ם שלא עשה מצוה מושם דהוי מצוה הבאה בעבירה כדס"ד דהאפק"י [ח"א סוס"ב]).

ומ"מ מדברי הרמב"ם בסהמ"צ (עשה נ"ג) שכתב יענין מצוה זו שיעלה האדם למקדש יכו' ויקריב קרבן עולה בעלותו היה נראה בעליל שסיבר הרמב"ם דהקרבת הקרבן הוי חלק מגוף העשה יכדברי רבינו, ובעת לא ידעתי איך לפרש דברי הרמב"ם אלה באופן מרווח לדעת הגר"ח יהשפ"א ז"ל. וע"ע מה שיתבאר בזה בס"ד לקמן (ז'. ד"ה יאין נראין אות רמ"ט).

ובאמת משמעות סהמ"צ הוי גם דלא כדעת רבינו שביאר בדעת הרמב"ם דלאו דלא יראו הוי תנאי לעשה דיראה וגו', ומשמע דמ"מ אין הקרבן חלק מעצם העשה, ידק דהלאו דקרבן הוי תנאי בהעשה, ואילו מסהמ"צ מביאר דהקרבן הוי חלק מעצם העשה. (וע"ע בשיודי ברכה).

הדפסה ברוטליצית מסר - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
טורי אבן <ברכת צבי> - חגיגה גינצבורג, אריה ליב בן אשר - איינשטטר, צבי עמוד מס : 50 הודפס ע"י אוצר החכ

דאינו אוכל משל שניהם משום דקפדי אהדדי אבל כשמאכלו זה לזה אוכל ע"ש, והי"ה הכא שחייבוהו חכמים לאכול משל עלמו הפקיעו לענין זה כח האדון והוי כאילו מחל האדון להיות נמנה לעלמו והכא כשמעמין לענין רבי' ודאי ניחא דמ"ש הלחיים והעוי"ת שאיך יביא קרבן רבי' לקיים די"ל דסבל דמתני' מרבה רבי' גרידא בלא קרבן, אבן בם' דאמנן לליון מתרץ דברי הרמב"ם מטעם אחר דלמשנה ראשונה כיון דמיקנו להיות עובד לרבו יום א' ולעצמו יום א' חלק עלמו מבורר [וביום שלו הוי כאילו אין לו אדון אחר] אבל למ"ש דלא מיקני כן הוי הכל משורב ונקרא יש עליו אדון ע"ש שהאריך, והיא דומה, אבל שיטת רש"י ותוס' מתוורת שפי, אבן לריכין לבאר דלדבריהם נמי למ"ש לכל מילי קודם השיחרור עבד הוא וכן לענין לקיים בי' האדון ה' אמריבן דשיעבודו לאדון זה אינו שיעבוד גמור כיון דכופין לסולילו וזה ברור, לאפוקי ממה דהעוי"ת רלה לומר דלכל מילי כישראל הוא והא דאמריבן בריה דמליו עבד אפי' לעלמו אינו מוליא מוקי בגוונא דחיקא ע"ש וז"ש כמ"ש, עוד הקשה העוי"ת לשיטת רש"י ותוס' אמאי לא מקני הגמ' הא והא למשנה אחרונה והא דקתני הכל לרבות מיע ואבי"מ מייני כשבבר קיים פיו שהי' לו בנים בביותו קודם שנעשה עבד דלרש"י ביבמות (ס"ב.) קיים פיו בבנים שהי' לו בביותו ושוב אין כופין את הרב לשחרלו ואע"ג דאפשר' עבדות נאין לו חיים מ"מ בבנים שהי' לו מקודם סגי, וביאר עוד דהא דפריך הגמ' ביבמות מדכתי' לייבא הי' לו בנים ולא מקני דהי' לו בביותו לרש"ל קאי דס"ל דבביותו נמי אין לו חיים ע"ש שהאריך בזה, וכל דבריו א"ב בעיני דבשעת עבדות דאין לו חיים פשיטא דאין נקראין בניו וסיינו דמקשה הגמ' מליבא כיון שעדיין עבד הי' ועבד אין לו יחוס א"ב אינם בנים שלו אפי' אם הם מביותו ומ"מ כשנשתחרר שפיר מתיחסין אחריו שבנים שהי' לו בהיותו נכרי ובאופן זה יפה הקשה העוי"ת, אבל לפי מה שרלה לפרש דאין חילוק דאפי' בשעת עבדות מ"מ בנים שמקודם מיוחסין אחריו אפי' לרש"ל נמי שפיר מתיחסין אחריו דטהי דרש"ל ס"ל דלא קיים פיו מ"מ שפיר נקראים בניו רק משום דנעשה הרי' חדשה לא קיים פיו בהני בנים ומטעם זה אמר דאתנייר אין לו חיים לבניו שמקודם כיון שנעשה הרי' חדשה וגם בלאיה פשט לשון הגמ' שם מסמע דאחרי' נמי פריך, אך למ"ש א"ש דבשעת עבדות אין נקראין בניו מיהא עכ"פ שפיר מקשה העוי"ת, ועוד הקשה דמסכתא בסרים אבל באמת אין זה קושיא דדיוקא דרבינא לקמן מדתני שאינם משוחררים דמיותר אתיא לדיוקא דאינם משוחררים לגמרי וא"כ כולל נמי אפי' לא קיים פיו דכופין לשחרר למ"ש מ"מ בכלל אינם משוחררים לגמרי הוא א"כ ע"כ דיוקא דרבינא לא קאי אלא למשנה ראשונה:

בתוס' דיה הכל חייבין בשם הירושלמי בדיא ברחיים קרבן אבל ברחיים פנים הכל חייבין כו' ובעוי"ת הקשה מכאן עמ"ש הרמב"ם דמי שנראה בעזרה ולא הביא קרבן לא די שעבר בלא"ת אלא שבטיל נמי הטעם דא"כ האיך משכחת להיות חייב בריב ולא בקרבן ונראה לו דוחק לחלק בין הני דחייבין בקרבן לו דפטורין, אבל לדידי לאו דוחק היא דהרי טעם הרמב"ם היא דלא מלינו מלוה שיהי' עבירה וכיון דהתורה אמרה ולא יראה פני ריקם א"כ כשנראה ריקם לא קיים בזה מלות ראי' ושמה עבירה ועבירה אינה בשום פנים להיות מלוה א"כ הני דפטורין מקרבן דלא שברו עבירה שפיר קיימו המלוה, ובלאיה נמי לקיים הירושלמי דמחייב אותם בראי' הוא מדרשא דהקהל [דכתי' שם בבוא כי' לראות] אבל בכלל יראה כל זכורך אינה לבוא נשים וא"כ אהני דהעשה דיראה ולא דלא יראה לא קאי אלא דמ"מ חייבין בראי' מדרשא דהקהל:

בר"ה אוזנו קטן כו' ולריך להביא קרבנותיו נדבה אבל מדברי הרמב"ם נראה דאינ' להביא כלל קרבן וכמ"ש התוס' בשם רש"י וכוונתם מדפי' רש"י דיה בשיא הראי' ב' כסף בגדול דוקא וכתבם נדחק המהרש"א בזה [ואמנ"ב דבגדול כהיב אינה אינה אינה לבוא לעזרה ברגל בלא קרבן מ"מ בקטן משום תינוק שבי כמ"ש התוס' בפסחים (פ"ח.) דיה שם לבית ע"ש]:

ע"ב בגמ' כופין את רבו כו' והקשו הראשונים הא עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו ותי' הרי"ן בגיטין בשם הרמב"ן דהעשה היא רק משום לא תחנם וכיון דמשום מלות פיו משחרבו שבי ותמה עליו בעוי"ת מהא דאמריבן בגיטין באמתא דעבדו בה אינמי אינה אינה דאי' אינ' דהמשחרר עבדו עובר בעשה הוי כייפינן למרי לשחרבה והשתא להרי"ן הא לאו אינה אינה היא כהיב ומו קשה מהא דאמריבן בברכות ברי"ש דשיחרר עבדו והעלימו לעשרה דאמרי' דעובר בעשה מלוה שאני ופריך הגמ' והא מהכי"ב היא הרי דעבירה היא, ולי' לייאב דמודה הרי"ן דאפי' אינו מתכוין לטובת העבד אסור דלא גרע מכל דבר שאינו מתכוין דאי הוי פסיק רישא אסור והי"ה הכא אלא דעכ"פ עשה לא עבר [די"ל דכיון דהשיחרור מלד עלמו אינו אינה עשה אלא שהוא גורם לבעל המלוה דלעולם בהם תעבודו כל שאינו מכוין לכך אינו עובר בעשה] אבל אינה אינה מיהא אינה ומשום דהוי מהכי"ב כיון דפסיק רישא היא משני מלוה דרבים שאני ולהכי בסיא אמתא לא רלה אביי למיעבד אפי' אינה אינה זוטא כנ"ל, אבן מיקר הדבר שכתב הרי"ן משום לא תחנם תמוה מובא בעיני דהרי עבד כישראל הוא לכל מילי והיכן מלינו שיהי' אסור ליתן מתנה ולתון את העבד והרי דלשו ג"כ מלא תחנם לא תתן להם חן וריב"ג שיבא את מבי עבדו בשני הזקנים, ולפמ"ש בדעת הרי"ן יל ג"כ דברי התוס' דיה כופין שהקשו מהא דאינ' לאדם חטא כדי שיזכה חבירך ותי' דהיכא דלא פשע שאני ותמה העוי"ת באבני שוהם כיון דעשה היא למה נדחה מפני עשה אחרת ע"ש, ולי' דהתוס' ג"כ ס"ל דלאו עשה היא משום שאין מתכוין לטובת העבד אלא מיהא אינה אינה זוטא הוי ולהכי דמי הא לאך דיבלת [שהביאו התוס' בשבת (ד'.) להתיר מהי"מ] מיהו בלאיה לקיים דהתוס' סמכו עלמם אהא דתילו במקומות אחרים דמלות פיו דחמור דוחה מיע דלעולם בהם תעבודו כמו דמלוה דרבים שאני ולכן הקשו רק מכח דאינ' לאדם חטא כדי שיזכה חבירך אפי' בחטא קל, אבן בב"ב (י"ג.) תי' התוס' דעשה דפיו דוחה עשה דלעולם בהם תעבודו והעוי"ת באבני שוהם הקשה דלא הוי בעידנא והביא בשם התוס' דעשה רבה דוחה עשה זוטא אפי' שלא בעידנא כדמוכח בשילוח הקן דעשה דמלורע הי' דוחה עשה דשילוח אי לאו דאינה קרא למשנ והקשה על ראי' זו דהתם כבר לקח האם נמלא דבשחיטת הבן מקיים העשה דטהרת מלורע ע"ש, ופשוט בעיני דלא דק בזה דטהרת מלורע אינה בשחיטת הליסור רק אחיב בהזאה ושחיטת הליסור גרידא לאו מלוה היא אי לאו הזאה דאחיב כנ"ל:

בתוס' דיה ליטא שפחה כו' ודכוותי' מלינו בקידושין דאין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו ש"ב, אין מובן לשונם הייבו הך והוי"ל לומר בקילור דאפי' ימכור עלמו בע"ע כיון דאין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו ש"ב:

בר"ה ליטא שפחה כו' ועוד כיון דחפסי בה קידושין אפי' לד עבדות ומשמע בלא"ת ל"ע דמ"מ יכול לבוא

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
שפת אמת <ש"ס> - מועד ב אלטר, יהודה אריה ליב בן אברהם מרדכי עמוד מס : 292 הודפס ע"י אוצר החכמה

התוס' דבאמת תיפוק ליה מלה לה ומשני איצטריך דלא נילף מהקהל וזה להס"ד ולהמסקנא הוא פטורא דמ"ע שהז"ג תעלה הוא דילפינן עבד, וניחא שי' הר"מ דכתב פטורא דעבר מראיה משום בבא כל ישראל ואפי"ה תצי עבר וחצי בן חורין פטור, וניחא מה דנקט הרמב"ם טעם אחר ולא טעם ריש לו ארון אחר דמהאי טעמא הוא מחויב בהקהל להכי נקט קרא דהקהל ובראיתא בספרא. [א"ה, עי' בחידושי הגר"ז ערבין דף ב' ע"ב כל ענין זה בהרחבה].

(מהגרי"ז זצ"ל)

בדין עולת ראיה

הגיגה דף ו ע"ב. רמב"ם הלכות חגיגה (פ"א ה"ד) כתב המפריש עולת ראייתו ומת היורשין חייבין להביאה.

ובכ"מ שם כתב, פרק יש בכור נקיט לה בפשיטות על מתני' דמת לאחר שלשים יום, ואיתא בירושלמי פ"ק דחגיגה, אלא דשם אמרו דאם ירשו קרקע אפילו לא הפרישה חייבין יורשים להביאה, ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ע"כ. ובאמת לא רק שהשמיטו אלא דמדברי הרמב"ם משמע להיפך דדוקא שהפרישה, וכדכתב הפריש עולתו ומת, וצ"ע מ"ש מיולדת ומכל מחוייבי קרבן דהיורשין מביאים את קרבנם אע"פ שלא הפרישוהו מחיים וכדאיתא בגמ' קידושין (יג ע"ב) ומשום ששעבודא דאורייתא וצ"ע.

והנה הרמב"ם שם בהלכה א' כתב ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא ריו שלא עשה מצות עשה אלא עובר על ל"ת שנאמר לא יראו פני ריקם ואינו לוקה על לאו זה שהרי לא עשה מעשה.

ובביאור מה דלא מיקרי זה מעשה יש לעיין אם משום דהלאו הוא מה שלא הביא קרבנות הראי' ועבירת הלאו הוא ע"י חסרון מעשה, והיינו אי הבאת קרבנותיו זהו הלאו, או דנימא דהראית פנים בעזרה ריקם הוא האיסור והוא מעשה הלאו, ומה דלא חשיב זה מעשה ללקות עליו הוא משום דיש לו תשלומין כל שבעה, ונמצא דעבירת הלאו נגמרת ונשלמת ע"י אי הבאת קרבנות כל שבעת הימים, דאם הי' מביא קרבנות בשבעת הימים הרי אין זה ראית פנים ריקם, ואי הבאת קרבנות של כל שבעת הימים אין בו מעשה ונמצא דעבר הלאו ע"י אי מעשה, ומשום זה מיקרי לאו שאין בו מעשה, אבל אה"נ דעצם הראית פנים בעזרה ריקם הוא גוף האיסור והמעשה שאסרתו תורה, אלא דעבר ע"ז ע"י אי מעשה של חסרון הבאת קרבנותיו כל שבעת ימי תשלומין.

אך צ"ע עדיין בזה כיון דגוף הראית פנים הוא האיסור ואית בי' מעשה, ורק דעבר ע"ז ע"י אי מעשה, אי זה מיקרי לאו שאין בו מעשה, רק דהי' יכול לתקן הלאו ולא תיקנו, אבל אין זה מיקרי לאו שאין בו מעשה, דהרי הראית פנים בעזרה הוא האיסור ויש בו מעשה, ורק דהי' לו להקן וכשלא תיקנו נמצא דעבר עליו במעשה, ועוד דכשהיה בעזרה בסוף יום האחרון דלא הי' עוד זמן לתשלומין הרי עובר הלאו תיכף בראית פנים ריקם בעזרה, ונמצא דמשכחת לה שפיר ע"י מעשה, והרמב"ם הלא כתב דלאו זה אין בו מעשה, ומשמע דלא משכחת לעולם מלקות ומעשה בלאו זה.

והנה על ריש דברי הרמב"ם שכתב שלא קיים העשה, הקשה הטו"א דאמאי לא קיים העשה דמה שייכות הוא האיסור דלא יראו פני ריקם לקיום העשה דראית פנים בעזרה ואמאי לא קיים כלל העשה והלא ראה פני הבית. והמוכרח מזה דכשבא ריקם לעזרה, עצם הראית פנים בעזרה הוא האיסור, וכיון שהוא מעשה שאסרתו תורה אין שייך שיקיים בזה מצות עשה, דהוא מעשה איסור ולא מעשה מצוה. אלא דא"כ יקשה בנ"ל דאמאי מיקרי זה אין בו מעשה, כיון דעצם הראית פנים בעזרה הוא האיסור הלא יש בו מעשה וצ"ע.

אכן נראה דתרוייהו הוו מגוף מעשה האיסור, הראית פנים וחסרון הבאת קרבנותיו, ומעשה אי הבאת קרבנותיו נגמר ונשלם במה שאינו מביא ומשלים כל שבעת הימים, ונמצא דנגמר מעשה האיסור ע"י אי מעשה, דהתרוייהו מגוף האיסור, הראית פנים וחסרון הבאת קרבנותיו, ונגמר גוף עבירת הלאו ע"י אי מעשה, ושפיר חשיב אין בו מעשה, ואתי שפיר דברי הרמב"ם.

והנה בדין זה דעולת ראיה יש לה תשלומין כל שבעה דכולם תשלומין דראשון נינהו, צ"ע אם החיוב הוא להביא קרבנו תיכף בעת ראית פנים ביום ראשון, ומיד כבר חל עליו חיוב הבאה ויש עליו

הדפסה בר-יוחצית מסך - להרפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
חידושי הגר"ח <מהדורת מישור> סולובייציק, חיים בן יוסף דוב הלוי עמוד מס : 115 הודפס ע"י אוצר החכמה

אמנם בהך דקאמר בגמרא קטן היודע לדתעטף, ופי' התוס' כעטיפת ישמעאלים צ"ע כיון דהלבישה לחוד ג"כ מתחייב בציצית, מה שייך לעשות הידור של עטיפה, כיון דקיום המצוה הוא ע"י ציצית ולא על ידי לבישה, ורק דהלבישה מחייבתו בציצית ומה שייך לעשות הידורים בלבישה.

** **שם**, ברש"י ד"ה מי שחציו עבד וכו', אבל עבד גמור פטור דכתיב את פני האדון ה' מי שאין לו אדון אלא הוא, צ"ע דהלא עבד גמור פטור כמו אשה דילפינן לה לה מאשה כמבואר בחגיגה (דף ד' ע"א).

** **שם**, ברש"י ד"ה במשנה ראשונה, קודם שהודו ב"ה היה בחזקת עבד אבל אחר שחזרו להודות וכו' במשוחרר דמי שאין רשות רבו עליו ולא קרינא ביה אדון אחר, ובתוס' שם הקשו מגיטין (דף מ"ב ע"ב) דקאמר גבי מעוכב גט שחרור אם יש לו קנס או לא, דילמא כיון דמעוכב גט שחרור אדון קרינן ביה, ותי' דיש לחלק דגבי עולה לרגל אינו אדונו שאינו יכול לעכבו מלעלות לרגל כדי לעשות מלאכתו אבל מ"מ אדונו מקרי, וצ"ע תירוצם, אמנם נראה דודאי גם מעוכב גט שחרור כיון דיש לו קנין איסור אדון מיקרי, אבל הבא גבי חציו עבד וחציו בן חורין דבאמת הצד בן חורין היה צריך להיות מחויב אלא שהצד עבד מעכב אותו, ע"כ מיפטר גם צד חירות כיון דלאדם זה יש אדון אחר, משא"כ למשנה אחרונה דעומד לשחרור אז מחייב מצד חירות, וצד עבד שבו לא מעכב על צד חירות, אבל ודאי שאר מעוכב גט שחרור גם מפני קנין איסור שיש לו ג"כ מיקרי יש לו אדון אחר, ועיין בטורי אבן חגיגה.

* **שם**, בתוס' ד"ה הבל חייבין בראיה, חייבין בראית פני עזרה אבל בירושלמי אמרי עלה חדא דאיתא בקרבן אבל בראיית פנים בעזרה אפילו טף חייבין דכתיב הקהל הנשים וטף ע"ש, וצ"ע איך שייך לחלק במצות ראיה עצמה בין ראיית פנים לקרבן כיון דחדא מצוה היא, אמנם נראה דכיון דמה שקטן פטור מן הראיה הרי אין זה דין מסוים בראיה דהופקע קטן ממצות ראיה, רק דהוא מדין פטור מכל המצות, וכיון שכן נהי דבחיובא דראיה הנאמר בפרשת ראיה אינו נכלל קטן משום דהוא פטור מכל המצות, מ"מ נילף מצות ראיה מחודשת מהקהל, דכמו דאיכא מצוה על המביאים הטף כמו כן לענין ראיה, ובזה יבן מה שהקשו התוס' ובתבו דאינו אלא אסמכתא בעלמא, דודאי דלא דומיא דהקהל הוא דממעטינן התם נשים מזכורך, וצ"ע מה שהקשו דנשים כיון דנתמעטו בהדיא מקרא דזכורך ל"ש למילפינהו מהקהל דליחייבו, ולפי מה שכתבנו ניתא, דכונת קושיתם כיון דילפינן מהקהל דין מצות ראיה מחודשת, א"כ נהי דנשים נתמעטו ממצות ראיה שנאמרה בפרשת ראיה מקרא דזכורך, אבל אכתי נילפינהו למצות ראיה המחודשת ודין ראיה המחודש, ודין זה הוא רק לראיית פני עזרה כמו בהקהל ולא לקרבן, ונילף גם נשים למצות ראיה מחודשת זו דראיית פנים לבד.

* **שם**, כתב הרמב"ם בהלכות חגיגה (פ"ג הל"ב) כל הפטור מן הראיה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף והערל אבל הטמא פטור ממצות הקהל שנאמר בבוא כל ישראל וזה אינו ראוי לביאה, עכ"ל, וצ"ע איך יהיה הדין בקטן שוטה, דהרי קטן הוא פטור מכל המצות והחיוב הבאה הוא על אביו, והנה מה ששוטה פטור מהקהל, הלא אין זה דין מסוים בהקהל ורק משום דהוא פטור מכל המצות, וא"כ בקטן כיון דהחיוב בלא"ה על אביו, שייך זה אף אם הקטן הוא שוטה, וצ"ע לשון הרמב"ם שלא הזכיר רק נשים וטף, ולא נקט שוטה היכא שהוא קטן, והנה הרמב"ם פסק דערל פטור מראיה וחייב בהקהל, וצ"ע דאמאי לא ילפינן הקהל מראיה, דהרי כל הפטור מראיה פטור

ואף על הנשים ולא על המלך וראשי עם לבד, וצ"ב דבתורה כתוב "הקהל" את העם ומפשטא דקרא משמע דהמצוה להקהל.

ונקדים יסוד חדש במצות ההקהל, דבריש חגיגה דף ב' א' איתא במשנה הכל חייבין בראיי' חוץ מחש"ו וטומטום וכו' ובתוס' שם ד"ה הכל חייבין הביא הירושלמי ריש חגיגה וז"ל הירושלמי מתני' בראיית קרבן אבל בראיית פנים אפילו קטן חייב מן הדא הקהל את העם האנשים והנשים והטף וכו' ע"ש. והגרי"ז במס' עדכין הקשה וז"ל וצ"ע איך שייך לחלק במצות ראי' עצומה בין ראיית פנים לקרבן כיון דחדא מצוה היא, וכונת קושתו, דע' ברמב"ם פ"א מהל' חגיגה הל' א' ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא עובר על ל"ת, ע"ש. ומפורש ברמב"ם דאם לא הביא קרבן לא עשה מצוה וע' סה"מ מצות נג היא שצונו להראות ברגלים וכו'. וענין זאת המצוה שיעלה אדם למקדש וכן יקריב קרבן עולה בראיתו וכו' ע"ש וכ"כ בחינוך מצוה תפ"ט ע"ש וע' במנ"ח סוף ס"ק ב וז"ל ונראה לדעת הר"מ דזה הוא תנאי דמצות ראית פנים אינה כלל בלא קרבן ולא קיים כלל ע"ש וכיון שכן הך מהני הלימוד מהקהל דסגי בראיית פנים, הא ראיית פנים בלא קרבן לא הוי מצות ראי'.

ותיריץ הגרי"ז הי"ל אמנם נראה דכיון דמה שקטן פטור בראי' הוי אין זה דין מסוים בראי' דהופקעה קטן ממצות ראי', רק דהוא מדין פטור מכל המצות, וכיון שכן נהי דבחיובא דראי' הנאמר בפרשת ראי' אינו נכלל קטן משום דהוא פטור מכל המצות מ"מ נילף מצות ראי' מחודשת מהקהל, דכמו דאיבא מצוה על המביאים הטף כמו כן לענין ראי', ע"ש.

ומבואר מדברי הגרי"ז דיסוד דינא דהקהל הוי דין ראי' ושני דיני ראי' ישנו בתורה, ראי' דפרשת ראה דכתיב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו' דהוי דין ראי' בקרבן, ועוד יש דין ראי' שנתחדש בפרשת הקהל, וזהו ראיית פנים לבד בלא קרבן, וסבר הירושלמי דילפינן מראי' דהקהל לדבות כל הפטורים מראי' דקרבן דמ"מ יש עליהם דין ראי' בלא קרבן דזהו ראיית פנים הנלמדת מפרשת דהקהל. וכן מפורש בפירוש המשניות ריש מס' חגיגה מ"א וז"ל ואמר במצות הקהל למען ישמעו ולמען ילמדו ולמדנו מזו הראי' שהיא בשנה שביעית לכל ראי' שאינה חובה על השוטה, ע"ש. הרי כתב בגדר **הקהל הוי ראי' בשנה השביעית** ע"ש ומפורש כדברי הגרי"ז וע' במס' קידושין לד ע"ב כתב בד"ה ואנא "ראי' דהקהל" ומשמע כהנ"ל.

ונראה להביא ראי' לדברי הגרי"ז דהקהל הוי דין ראי' ולא רק דין של לימוד התורה, דע' בספר החינוך מצוה תפ"ט מצוה להראות בבית הבחירה ברגלים וב' שם בשרשי המצוה דגדר הדבר שאנחנו לבדנו בני ביתו וכו' נכנסים בצל קורתו ובחזקתו סמוכים לעד ע"ש וכתב החינוך ומזה היסוד נתיחדה לנו "מציה" במועד שנת המשטה בחג הסכות, להקהיל שם באנשים וכו' להשיב הכל תחת יד האדון השם צבאות וכו' ועוד יש עמנו טעם אחר במצות הקהל נכתב אותו במקומו ע"ש ובמצוה תרי"ב כתב החינוך כדי שיכנסו בלב כל ישרא' חשקת התורה כמו שכתב שם שיבואו לספר בגודל שבחה והוד ערכה ויכניסו הכל בלבם חשקה ע"ש. והנה מבואר היטב דטעם הקהל הוי לחזק לימוד התורה והיראה אבל בחינוך בפרשת ראה כלל בתוך הטעם למצות ראי' טעם למצות הקהל וזהו תמוה מהיכי תיתי לבאר המצוה ע"ד ראי' דהוי חד טעמא עם מצות ראי'. ולפי דברי הגרי"ז מבוארים היטב דברי החינוך, דבהקהל יש ב' דינים יש מצוה מהל' ת"ת שקוראים התורה באזניהם של כל ישרא', ועוד יש מצות ראי', כמו שכתב הגרי"ז דיש ראי' מחודשת דהקהל וזהו ראיית פנים בלא קרבן, משה"ה נתן החינוך ב' טעמים למצות הקהל א' למצות ת"ת שבה וא' למצות ראי' שבה.

ונראה דזהו טעם של מוני המצות הללו רס"ג ובה"ג והידאים שמנו מצות הקהל לב' מצות, דלפי"מ שב' הגרי"ז יש בה דין מהל' דת"ת דזהו הקריאת משנה תורה לכולם, ועוד יש מצות ראי' מחודשת דראיית פנים בלא קרבן. [והחינוך כלל ב' מצות לענין מנין המצות כחד מציה כיון דהוי חד מעשה.] עכ"פ לפי דברנו מובן הסוגיא דלמד ג"ש הקהל מראי' וראי' מהקהל דאינו ילפותא בעלמא רק גדר אחת לשניהם דהוי מצוותם מצות ראי'. [וע' בשפ"א ריש חגיגה דף ג' בגמ' גמר ראי' ראי' מהקהל וז"ל בספר טו"א הקשה דהא בגז"ש מופנה מצד א' משיבין א"כ גם כאן יש להשיב מה לראי' שכן תדיר ע"ש ול"נ דל"ד לכל ג"ש דהכא ראי' דהקהל נמי ראי' דמצות עליית רגלים היא, ע"ש. ומפורש כיסוד הגרי"ז ריש דין ראי' דהקהל].

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

דמסקי' דאיכא גז"ש מהקהל, שוב י"ל דהפטור הוא מהקרבן שהוא בלאו, אולם מ"מ עדיין צע"ק דפשוטו משמע דעל תיוב מצות רמ' קיימינן לפוטרם ממנה וזהו דקמ"ל דלא יצאו' מהקהל.

ובמנ"ח מצוה ת"ל שם העיר עוד לפי' הבבלי דנשים פטורות ממצות רמ"ת פנים וזהו דנתמעטו מקרא, א"כ הרי עדיין י"ל דמ"מ אם נכנסה לעזרה ברגל, קמי עלה הלאו דלא יראו וגו' ומנ"ל שנתמעטו גם מזה, והרי שפיר י"ל דמוזהרות על לאו זה כשאר מצות ל"ת, ויתכן דלאו זה כולל גם את הפטורים מרמ"ת דמ"מ אם נכנסו ריקם מוזהרים בזה דלא יראו פני ריקם, יעו"ש.

והנה במנין המצוות להבה"ג מצוה ס"ב, כתב מתנה במתנת ידך, והמפרש שם כתב דלא ידע לפרשו, ואולי הכונה למעשר עני המתחלק בתוך הבית שהוא פרשה בפ"ע ותלוק דינה שטובת הנאה לבעלים, ומנה זאת גם למצוה בפני עצמה מלבד מצות עזיבת מעשר עני בשדה לעניים, יעו"ש, ולכאורה דוחק הוא מסברא לפרש כן, ובפי' הר"י פערלא על סה"מ להרס"ג כתב לפרש דהכונה על מצות עולת רמ', וע"ז נאמר בתורה איש כמתנת ידו וגו' ופירש כן בדעת הרס"ג יעו"ש, ולפי"ז נמצא דמלבד מצות רמ"ת פנים שהיא מ"ע בפ"ע, נאמרה עוד מצות עשה והוא חיוב קרבן דעולת רמ', וזהו מה שנאמר בתורה איש כמתנת ידו וגו', ולפי"ז נראה פשוט דהלאו דלא יראו וגו' לא נאמר אלא על מי שמחוייב במצות עולת רמ', והוסיפה תורה ע"ז להזהירו בלאו, ולפז"נ דנשים דנתמעטו מקרא דזכורך לפוטרם ממצות רמ' נפטרו גם ממצות חיוב קרבן, וביותר שהוי מ"ע שהז"ג, וכזה לא ס"ד כלל למילף מהקהל שאין שם חיוב קרבן, והדרינן דבודאי נשים פטורות ממצוה זו, ושוב אין בהן לאו דלא יראו וגו' שאינו אלא תוספת אזהרה למי שנתחייב בעשה דאיש כמתנת ידו, ודו"ק.

אולם כ"ז א"ש לד' הבה"ג והרס"ג, אבל לדעת הרמב"ם והחינוך ועוד, שלא מנו כלל מצות עולת רמ' בפ"ע, ולדעת הרמב"ם עיקר המצוה היא רמ"ת פנים והקרבן הוא תגמי בקיום המצוה, והוסיפה תורה אזהרת לאו בזה, א"כ שוב יש לעי' דלד' הירושלמי דברמ"ת פנים נשים חייבות מגז"ש דהקהל, שוב הוי הלאו כשאר מצוות ל"ת דנשים מוזהרות וצריך קרא למעוטי.

והנראה בזה, דהנה בתו"כ פרשת אחרי, תניא ואל יבוא בכל עת זה יום"כ, אל הקודש לרבות שאר ימות השנה, אמר ר' אליעזר ודין הוא, ומה אם על יום שנטוה לבוא נטוה שלא לבא, על יום שלא נטוה לבוא אינו דין שיטוה שלא לבוא, ישראל יוכיחו שנטוו לבא ברגלים ונטוו לבא שלא ריקנים, אבל בשאר ימות השנה שלא נטוו לבא, לא נטוו לבוא שלא ריקנים, אף כאן על יום שנטוה נטוה, ת"ל אל הקודש לרבות שאר ימות השנה ע"כ, ולכאורה צ"ב טובא מה מדמה דין עולת רמ' שהוא מחיוב הרגל ואין חיוב קרבן אלא ברגל, וע"ז קאי לאו דלא יראו וגו', לדין איסור כניסה לקודש הקדשים, ובפשוטו הרי ודאי ק"ו הוא, שאם נאסר ביום"כ שהותר בו לעבודות היום כש"כ בשאר ימות השנה.

ואשר מוכרח ומבואר מזה דגם דין עולת רמ' ולאו דלא יראו פני ריקם אינו מדיני הרגל דוקא, ויסוד לזה נראה מהגמ' חגיגה ו' א', דאי' שם דב"ש סברי עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת רמ' הוא, ופירש"י שם ע"ש ויחזו את האלקים ע"כ, וצ"ע מה שייך דין עולת רמ' במדבר סיני שלא בזמן הרגל, ואשר ע"כ נראה מוכח דעיקר דין עולת רמ' אינו שייך לרגל דוקא, ויסוד דינה הוא דבשעת רמ"ת פנים נאמר דין ולא יראו וגו' וכך היא דרך רמ"ת פנים לפני ה' שיהי' ע"י קרבן, וזהו יסוד דין עולת רמ', אולם נראה דעצם הכניסה לעזרה ל"ה מצד עצמה רמ"ת פנים כלל, ואינה אלא כניסה לעזרה בלבד, ופשוט הוא כן שלא נעשה מאיליו רמ"ת פנים ע"י עצם הביאה לעזרה, ויתכן כניסה זו אף לנכרים שאין בכניסתם שום קיום והוראת רמ"ת פנים כלל, ומעתה נראה דרק ע"י מצות רמ"ת פנים ברגלים שנאמר בה שלום פעמים בשנה יראה לך כל זכורך וגו', הרי באופן זה ובקיום דין זה הוא דנעשה תורת רמ"ת פנים, וממילא דנאמר בזה הלאו דלא יראו וגו', שכך היא דרך רמ"ת פנים שיהא ע"י קרבן ולא יהא ריקם, וממילא לפי"ז דעצם הלאו ותורת עולת רמ' אינו מדיני הרגל, אלא דהוא היכי תימצי, דרק ברגל שייך רמ"ת פנים ע"י קיום דין מצות רמ' שנתחדש בה, ודו"ק, ומבואר שפיר דבמדבר סיני שנאמר ויחזו את האלוקים הי' בזה בהוראת שעה ענין רמ"ת פנים, ושוב נאמר בה ממילא גם דין עולת רמ' שנאמר ולא יראו פני ריקם, ומבואר היטב הגמ' בחגיגה וד' רש"י וכמנ"ל.

ומעתה מבואר היטב ד' התו"כ, וזהו מה דאמר ר"א וכו' דגם כשנאסרה כניסה לקודש הקדשים, הרי גם י"ל שאינו איסור כניסה למקום זה כשלעצמו, אלא משום שהוא מקום שכינה ממש, ונתחדש בתורה שע"י כניסה לקוה"ק יש בזה דרגה מיוחדת של רמ"ת פני שכינה וד"ז הוא דנאסר, דהנה כשהאומנין נכנסין

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה

לתקן סס, אין בכניסתם שום ענין ראית פני שכינה ול"ה אלא כעלים ואבנים, וכן טיטוס הרשע נכנס לקוה"ק וילא בשלום שלא ככהנים גדולים, ומשום שאין בכניסתו מאומה, ומעתה שפיר י"ל דיוה"כ שאני, ואדרבה מפני שביום זה נצטוה כה"ג לבא, והרי שם ביום זה גילוי שכינה מיוחד, וזהו דנתחדש במלות ביאת כה"ג ביוה"כ לקוה"ק, וע"ז נאמר בתורה שלא יכנס ביום זה אלא כדיבו להזאות ולקטרת, ושלא יבוא בכל עת, אבל בשאר ימות שנה שלא נצטוה לבוא, יתכן שלא יהא בהם איסור כניסה כלל, ומשום שלא יהי' בכניסה בשעה זו שום ענין ראית פני שכינה, וע"ז הוא דמייתי שפיר דוגמא מהא דברגלים איכא איסור דלא יראו וגו' ומשום שנאמר ברגל תורת ראית פנים, ובשאר ימות השנה ליכא לאו זה משום שאינה חשובה ראית פנים כלל אף כשבא לעזרה, ויתכן שיהא כן גם בדין איסור ביאה ריקנית לקוה"ק, וע"ז ת"ל אל הקודש לרבות שאר ימות השנה, ודו"ק.

ובזה יש לישב קושית המג"א מג"ל דליכא לאו דלא יראו וגו' בנשים, ולפמש"כ נראה דכיון דנתמעטו נשים ממצות ראית פנים שנאמר יראה כל זכורך וגו', שוב אין בכניסתן לעזרה תורת ראית פנים, אלא ביאה בעזרה בלבד, ולא נתחדש כל ענין ראית פנים אלא לאלו שנצטוו בה, ונעשה ראית פנים ע"י קיום דין מצות ראי', אבל נשים שנפטרו ממצוה זו הוי ביאה בעלמא, ואין בזה שום לאו דלא יראו וגו' ולכן פטורות מעולת ראי'.

ומעתה נראה עוד לומר דלד' הירושלמי שנתמעטו נשים מקרבן, אבל מ"מ חייבין בראי' מגז"ש מהקהל, אין הענין שפטורים מקרבן בלבד, אלא יסוד הדברים שנתמעטו מתורת ראית פנים שנאמר בזה לאו דלא יראו וגו', אולם נראה דהנה במצות הקהל נאמר ג"כ דין ביאת כל ישראל לביהמ"ק, ואף שאין שם עולת ראי', והפשוט בזה דהתם אין זה מצות ראית פנים כלל, אלא מצות ביאה לביהמ"ק להקהל ולשמוע קריאת פרשיות התורה מפי המלך, וכן אין מצות הקהל לבא לעזרה עצמה אלא לעזרת נשים בלבד, עי' בד' הרמב"ם בפ"ג מהל' חגיגה ובלח"מ שם, ויבואר עוד להלן, וא"כ אין כאן תורת ראית פנים כלל, ונראה דלד' הירושלמי ילפי' מגז"ש דראי' ראי' שגם ברגל איכא מצות ביאה לעזרה אף בלא תורת ראית פנים המחייבת קרבן, ובזה בלבד הוא דנתחייבו נשים, וממילא שאי"ל קרבן, וגמלא דעיקר פטורן אינו מהלאו, דבזה באמת ליכא פטור לנשים כלל, אלא יסוד פטורם הוא ממצות ראית פנים המחייבת קרבן, ואין בהם אלא מצות ביאה לעזרה בלבד מגז"ש מהקהל, ונתרבה שגם ברגלים איכא מצוה כזו, וא"כ שפיר הוי מ"ע שהזמן גרמא דנשים פטורות, ואין הלאו דלא יראו וגו' אלא כמי שנצטוה בראית פנים, ועי"ז יש בביאתו תורת ראית פנים, וא"ש קושית הטו"א וכמש"נ.

ובחגיגה ז' א', אי' בפלוגתא דר"י ור"ל אם צריך להביא קרבן בכל ראי' וראי', ואי' שם דבעיקר הרגל כו"ע לא פליגי דראית פנים בקרבן, ופירש"י דצריך להביא קרבן על כל ראי' וראי', כי פליגי בשאר ימות הרגל, ולהלן שם אי' דר' יוחנן יליף לה מקרא לפטורא, וגראה דנאמר בזה יסוד הדברים וכמש"נ דכיון שנתרבה תורת ראית פנים ברגל, הרי בכל ביאה וביאה הוי ראית פנים חדשה וקאי ממילא בלאו דלא יראו וגו', ובשאר ימות הרגל נאמר קרא לפוטרו כל שהביא כבר בעיקר הרגל יעוש"ה.

ובחגיגה ד' ב', תנא הערל והטמא פטורין מן הראי', בשלמא טמא דכתיב ובאת שמה כל שישנו בביאה וכו', אלא ערל מנ"ל, הא מני ר"ע היא דמרבי לערל כטמא וכו' יעו"ש, וביבמות ע"ד ב', אי' לא ליתמיט תנא דמרבה ערל כי טמא וכו', ופריך מהא דפטור מן הראי', ומשני שאני התם משום דמאים, וכתבו התוס' בתי' א' דסוגיא דיבמות ס"ל דהכא אפילו רבנן מודו, כלומר לאו משום דטמא הוא לדין ביאת מקדש, אלא משום דמאים, ועוד כתבו די"ל דלהכי מרבה ר"ע ערל כטמא לביאת מקדש ולא שיהא מטמא בנגיעה יעו"ש, והנה לפי תי' א' נאמר דין מסוים בערל משום דמאים ואינו ראוי לביאת מקדש, ויש לעי' אם יש באמת לערל איסור כניסה לעזרה, ולא מצאנו בשום מקום ריבוי לזה, והרי לרבנן אינו בכלל איסור דטמא כלל.

ולפמש"כ י"ל דבאמת אין בו איסור ביאה לעזרה, והסברא דמאים היא להפקיעו מתורת ראית פנים, דמאוס הוא לראות פני ה' כשהוא ערל, ושוב אין בו כל תורת ראי' ושולת ראי', ולכן אף שיתכן שאין בו איסור כניסה לעזרה כלל, מ"מ אין בביאתו ענין ראית פנים. ועי' בבעל הטורים עה"ת בפ' נצבים על הפסוק מי יעלה לנו השמימה וגו' וז"ל, ר"ת מילה וס"ת י' ה' ו' ה' לומר שאינו יכול לעלות אל ה' אם לא שיהי' נימול וכן התהלך לפני והי' תמים שנאמר על המילה, עכ"ל. והוא ביסוד הדברים כנ"ל.

והרמב"ם בפ"ב מהל' חגיגה פסק שהערל פטור מן הראיה, וכתב וז"ל, וכבר ביארנו בהל' ביאת המקדש שאין הטמא ראוי לביאה, וכן הערל מאוס

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה

דבר"פ אירי, ולפי"מ שנתבאר הדברים מרויקים היטיב, ופשוט.

ולאור האמור לק"מ מה שנתקשינו לדעת הירו' מאי שיאטיה דהני שיעורים לענין ראית קרבן, ולהנ"ל ניחא היטיב דבאמת פלוגתא דב"ש וב"ה הוי לגבי ראיית פנים ובפחות מזה פטורים אף מר"פ וכמש"נ.

טו"מ בקושיית האחרונים על הירושלמי למה צריך הרי קראי

ט) **והנה** בשיירי קרבן על הירושלמי הנ"ל הקשה דלפי דברי הירו' דילפי' מהקהל שחייבים אפי' הטף למה הוצרך הירושלמי לקמן למילף מכל זכורך לחייב אף הקטנים תיפו"ל דילפינן מהקהל. ותירץ עפימש"כ שם ראף להירושלמי נשים פטורות מר"פ ורק בקטן ס"ל להירו' דחייב בר"פ, ואשר לפי"ז י"ל דהאי סוגיא דיליף מזכורך ס"ל דטף נ"ל מנשים וכיון דנשים פטורות כ"ש טף וס"ד דלא נילף מהקהל, קמ"ל קרא דזכורך דחייבים, עכ"ד. ומקושיתו נראה להדיא דהבין דפלוגתא דב"ש וב"ה לא קאי גבי ראית קרבן רק לגבי ר"פ ולזה הוקשה לו למה לן למילף מזכורך תיפו"ל דילפינן מהקהל, דאם נאמר דס"ל דפלוגתא דב"ש וב"ה קאי לגבי ראית קרבן [וילפינן לה באם אינו ענין לר"פ הנהו לר"ק] וכמו שנקטו המאירי והטו"א הנ"ל, אין התחלה לקושיתו דשפיר איצטריך קרא דזכורך לומר דמשום שיכול לרכוב או להלך חייב אף בקרבן, וע"כ דנקט דאף להירושלמי לית לן מקור גם לגבי ראית קרבן ולזה הקשה מה שהקשה, ובאמת בנועם ירושלמי תירץ דקרא דזכורך איצטריך לומר שמשעה שהגיעו לשיעור זה חייבים אף בקרבן, אך מדברי הש"ק הנ"ל מבואר דלא הבין כן, וצ"ע דא"כ למה לא הקשה ביותר כמה נחלקו ב"ש וב"ה מאימתי השיעור לחיוב ר"פ הא בלא"ה חייב בר"פ אפי' קורם לכן וא"כ מאי נ"מ בפלוגתא דב"ש וב"ה. ואשר מובן מזה דגם הוא הבין כמש"נ דאין כוונת הירושלמי לחדש לן דילפינן מהקהל שחייבים אפי' הטף שאינם יכולים לרכוב ולהלך אלא כוונת הירו' רק לפרש מתני' ולהביא מקור לחיובא דקטן שהגיעו לשיעור חינוך וכנ"ל ולזה שפיר הקשה הש"ק למה לן תרי קראי.

והנה מה שתירץ הנועם ירושלמי דמקרא דזכורך ילפינן לראית קרבן, יל"פ דהילפותא היא לא רק באם אינו ענין אלא דמקרא דזכורך ילפינן שהחיוב רמיא על הקטן בעצמו וכמש"כ לעיל, ראי מקרא דהקהל לא ידעינן אלא שהחיוב הוא על האב להביאו וכיון שאין החיוב על עצמו אי"צ להביא קרבן, ומקרא דזכורך ילפינן שהקטן בעצמו מחויב וכיון שהקטן מחויב ממילא הוא בכלל הבאת הקרבן.

סימן ח

בדעת הרמב"ם שאם לא הביא קרבן לא קיים מצות ראיה

הוכחת הטו"א מהירושלמי דלא כהרמב"ם דהקרבן הוי תנאי במצות ראיה

א) **והנה'** בדף ב' א' הביאו דברי הירושלמי דמתני' איירי בראיית קרבן אבל בר"פ הכל חייבים. וכתב הטו"א דמדברי הירושלמי הללו מוכח דלא כמש"כ הרמב"ם בפ"א דחגיגה ה"א שמי שנכנס לעזרה ולא הביא עמו קרבן לא ריו שלא קיים מצות עשה אלא שעבר על ל"ת דלא יראו פני ריקם, ומבואר מדברי הרמב"ם דהקרבן הוי תנאי למצות ראיה ואם נכנס ולא הביא קרבן לא קיים מ"ע דראיה, ומדברי הירושלמי חזינן לא כן דהא חזינן שיש שמחויבים רק בר"פ בלא קרבן, וחזינן דתרי מצות נפרדות הם, דאם נאמר דחדא מצוה היא ליראות עם קרבן מה שייך שיתחייבו רק בחלק מהמצוה, ומדחזינן שיש שחייבים רק בר"פ ש"מ דתרי מצות הם ואין מעכבים זו את זו ואם ראה פנים בלא קרבן נהי שעבר על הלאו מ"מ קיים מ"ע דראיה, וסיים דאף דמדברי הירושלמי מוכח דלא כהרמב"ם מ"מ לדעת הבבלי שחולק על הירושלמי אין ראיה, וי"ל דלדידיה הקרבן הוי תנאי למצות ראיה.

דברי האו"ש דהיוב קטנים שאני

ב) **ויעוין** באו"ש רפ"א דחגיגה שכתב דלפי גירסתנו בירושלמי דוק בקטנים חייבים בר"פ א"כ ליכא שום קושיא מהירושלמי על הרמב"ם, דבודאי אין החיוב על הקטנים בעצמם דלאו בני דעה נינהו אלא ילפי' מהקהל שהאב מצווה להביאם, וא"כ י"ל דחדא מצוה היא לאב ליראות עם בניו הקטנים

הדפסה בר-רלוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס שאירות מן התכנה
אבני המקום - חגיגה קולדצקי, אריה בן יצחק עמוד מס: 291 הודפס ע"י אוצר החכמה

וכשמביא האב עולת ראיה בוראי מתקים מצות ר"פ עם קרבן, ונהי שהקטנים אינם מביאים קרבן מ"מ חיוב הקטנים בראיה הוא חיוב האב והאב מביא קרבן ושפיר מתקיים המצוה. וכ"כ באבי עזרי שם. ובחזון יחזקאל על התוספתא פ"א ה"א ג"כ כתב כעי"ז אבל הוא תירץ בנוסח שונה רי"ל דבקטן מחנכינן ליה כל מאי דאפשר, עי"ש.

תירוץ נוסף עפי"ד הגרי"ז

ג) **והנה** בסימן ט' הבאנו דברי הגרי"ז בריש ערכין שכתב דאין כוונת הירושלמי שנשים וטף חייבים במצות ר"פ מפרשת ראה כל זכורך דזה בודאי אינו דלא שייך לחלק המצוה ולומר דחייבים רק בחלק מהמצוה, אלא וראי כוונת הירו' הוא דנהי שהם פטורים מהך מצוה האמורה בפרשת ראה כל זכורך מ"מ הם חייבים במצות ראיה מחודשת דילפינן מהקהל, עכ"ד. ולפי"ז אין שום ראיה מדברי הירושלמי דלא כהרמב"ם דודאי גם הירו' מודה דמצות ר"פ הוא בקרבן ובלא קרבן אין כאן קיום מצוה, ומה שהנשים והטף חייבים במצות ר"פ לחודה היא מצוה אחרת דילפינן מהקהל. וכ"כ השפ"א בתירוצו השני ליישב דעת הרמב"ם עם דברי הירושלמי.

תירוץ השפ"א דטעם הרמב"ם דא"א לעבירה שתהא מצוה

ד) **עוד** כתב בשפ"א ליישב דמה שכתב הרמב"ם דמי שלא הביא קרבן לא קיים מ"ע אין הטעם משום שצורת המצוה הוא דוקא עם קרבן, אלא כיון דעובר בלאו כשנכנס בלא קרבן א"כ לא שייך שדבר שהוא עבירה יחשב למצוה ולכן אם לא הביא קרבן אינו מקיים מ"ע, ואשר לפי"ז כ"ז שייך בכה"ג שמוזהר בלאו דלא יראו פני ריקם אבל נשים וטף שנתמעטו להדיא מלאו זה [וכמו שהארכנו בסימן ו'] שפיר שייך שיקיימו המצוה אף בלא קרבן.

והנה מה שכתב שטעם הרמב"ם משום שא"א לעבירה שתהא מצוה לכאו' כוונתו דהוי מצוה הבאה בעבירה, ולפי"ז למ"ד בסוכה דף ל' דמהב"ע דרבנן אף הכא הוי דרבנן. ובאמת המנ"ח במצוה תפ"ט כתב דאף לולי דברי הרמב"ם אינו מקיים המצוה משום מהב"ע, אלא דזה תלוי בנ"ל אם הוי דאורייתא או דרבנן. ובאפיקי ים סוף סימן ב' כתב דלא שייך מהב"ע, עי"ש. ובספר זכר לחנגיה בהתחלת הסתיחה פלפל בזה, עי"ש. ובספר מועדים וזמנים ח"ד סימן ט"ג ג"כ תירץ בהשפ"א הנ"ל וכתב דגרע טפי משאר מהב"ע עי"ש. ובעיקר הדבר יש להעיר מדברי הירושלמי בשבת פי"ג ה"ג דמקשה על הא דקורע על מתו בשבת איך יצא ידי קריעה הא הוי מצוה הבאה בעבירה ומ"ש ממצה גזולה, ומשני "תמן היא גופא עבירה כרם הכא הוא עבר עבירה", וביארו האחרונים (עי' שרי חמד מערכת מצוה הב"ע ובקה"י סוכה סי' כ"ב סק"ג ובאבי עזרי סוכה פ"ה הכ"ה) דכוונת הירו' דבמצה גזולה החפצא של המצוה נעשה בה עבירה משא"כ בקורע לא הוי החפצא שם עבירה עליו אלא נעשה עבירה ע"י הגברא ובזה לא אפי' מצוה הבאה בעבירה, ולפי פירוש זה אף בראיה היה לנו לומר דלא שייך מצוה הבאה בעבירה דאין החפצא עצמו דבר של עבירה.

בגדר חיוב הקרבן ואם לוקים על לאו זה

ה) **ובעיקר** ביאורו בדברי הרמב"ם כן כתב ג"כ הגר"ח (בספר מגנזי הגר"ח סימן י"ב), יעוי"ש שנסתפק בגדר הלאו דלא יראו פני ריקם אם הלאו הוא עצם הכניסה ריקם, היינו שכשהוא נכנס בלא קרבן האיסור הוא עצם הכניסה לעזרה, או שמא אין האיסור בגוף הכניסה אלא האיסור הוא באי הבאת הקרבן, והביא ראיה מהא דכתב הרמב"ם שאם לא הביא קרבן לא קיים מצות עשה, והק' הטו"א (לקמן דף ד') מנ"ל להרמב"ם דבר זה הא בודאי כיון שנכנס הרי נראה בעזרה וא"כ נהי שלא הביא קרבן ועבר על לאו מ"מ מנ"ל דלא קיים המצוה, ומזה הוכיח הגר"ח דחזינן דאיסור דל"י פ"ר האיסור הוא גוף הכניסה וא"כ כיון שגוף הכניסה לעזרה הוי מעשה עבירה ל"ש שמעשה עבירה יהיה מעשה מצוה, ולפי"ז נתקשה שם במש"כ הרמב"ם דאין לוקין על לאו דל"י פ"ר משום דהו"ל לאו שאין בו מעשה ואם נאמר דגוף הכניסה הוא האיסור א"כ הו"ל לאו שיש בו מעשה ומ"ש אין לוקין, ויעוי"ש מה שכתב בזה. עכ"פ מבואר מדבריו דגם הוא הבין דטעם הרמב"ם לאו משום דצורת קיום מצות ראיה היא בקרבן והלאו בא לפרש את העשה שיראה בקרבן אלא טעם הרמב"ם דלא שייך שיקיים מצוה במעשה שהיא עבירה כנ"ל. [ולפי דבריהם אם יראה בלילה או בשבתות דלאו זמן הבאת קרבן הוא ואינו מוזהר בלאו דל"י פ"ר כמש"כ המנ"ח במצוה תפ"ט, יקיים המצוה דראיה אף בלא קרבן, חה דלא כמש"כ המנ"ח שם דלדעת הרמב"ם נהי שאינו עובר על הלאו מ"מ גם אינו מקיים עשה דצורת המצוה היא ליראות בקרבן].

ובעיקר דברי הרמב"ם שאין לוקין על לאו זה לפי שאין בה מעשה, האריכו בזה האחרונים מ"ש מטמא ששהה במקדש ומהקריב בלא מלח דלוקה, ומשוחט פסח על החמץ, ועי' בזה במהר"י

הדפסה בר־רוחניות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
אבני המקום - תגיגה קולדצקי, אריה בן יצחק עמוד מס: 292 הודפס ע"י אוצר החכמה

קורקוס, שאג"א סי' ל"ב וארצות החיים ריש סי' ח', קובץ הערות סי' ס"ט, עונג יו"ט חיו"ד סי' צר, שפ"א פסחים ס"ג א', קה"י שקלים סימן ג' ועוד הרבה אחרונים. ותוכן הגיהון בזה אם עבירה שהיא בשב ואל תעשה שעוברים אותה ע"י פעולה שהפעולה עצמה אינה עבירה אם חשיב לאו שיש בו מעשה או לא.

מלשונות הרמב"ם נראה כהבנת המו"א

ו) **ובעיקר** דבריהם בדעת הרמב"ם, המעיין בדברי הרמב"ם רפ"א דחגיגה ובספר המצוות יווכח להדיא כהבנת הטו"א, וז"ל הרמב"ם ברפ"א דחגיגה: שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים, ואלו הן, הראיה שנאמר יראה כל זכורך וכו', הראיה האמורה בתורה שנראה פניו בעזרה ביו"ט הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה וכו', ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא עובר על לא תעשה וכו', עכ"ל. ומבואר להדיא מלשונו שהוא מבאר מהו מצות ראיה האמורה בתורה בקרא דיראה כל זכורך הוא ליראות בעזרה ולהביא עמו קרבן ומשמע להדיא מלשונו דכך הוא צורת המצות עשה דראיה, וגם מהא דכתב הרמב"ם לא דיו שלא קיים מ"ע קודם שביאר שעובר על לאו משמע להדיא מדבריו דמה שאינו מקיים מ"ע אינו משום הלאו וכמש"כ השפ"א והגר"ח הנ"ל, אלא דילפינן מהך קרא דולא יראו פני ריקם שבך הוא צורת מצות הראיה ליראות בקרבן.

ובספר המצוות מ"ע נ"ג כתב הרמב"ם בזה"ל: היא שצוונו להראות ברגלים והוא אמרו יתעלה שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, וענין זאת המצוה שיעלה אדם למקדש עם כל בן זכר שיהיה לו וכו' ויקריב קרבן עולה בראייתו וכו', ובעי"ד בחינוך ועוד מפרני המצוות, ומדכתבו פרט זה שיביא עמו קרבן כאחר מדיני המצוה ש"מ חלק ממצות ראיה היא ול"ה סתם תנאי כי היכי דלא ליהוי עבירה בכניסתו.

נראה מהרמב"ם דאי"ז רק תנאי אלא מגוף המצוה

ז) **ועוד** נראה מכל לשונות אלו דהקרבן לא רק תנאי בעלמא במצות ראיה אלא מגוף מצות ראיה הוא, דמצות ראיה היא ליראות ולהביא קרבן והוא חלק ממעשה המצוה. ובלשון הטו"א משמע שהוא "תנאי" במצות ראיה, ומהנ"ל מבואר שהוא חלק מגוף המצוה ממש.

סימן ט

בירור דעת הירושלמי אם דוקא טף חייבים בראיית פנים או ג"כ נשים ובדברי הגרי"ז בזה

אם הירושלמי מחייב בר"פ דוקא טף או אף נשים

א) **בתוס'** בדף ב' א' ד"ה הכל הביאו דברי הירושלמי דאמר על מתני', בד"א בראיית קרבן, אבל בר"פ בעזרה הכל חייבין, אך כתבו התוס' להוכיח דש"ס שלנו אינו סובר כן, והגה מכל ראיות התוס' מבואר שהבינו בדעת הירושלמי דגם נשים חייבות בראיית פנים ופטורות רק מראיית קרבן, וזהו שהוכיחו התוס' דהבבלי ס"ל דנשים פטורות אף מראיית פנים, אולם בירושלמי שלפנינו איתא בזה"ל: מתני' בראיית קרבן אבל בראיית פנים אפי' קטן חייב מן הדא הקהל את העם האנשים והטף ואין קטן גדול מטף [ופי' הקה"ע: בתמיה, וכיון דטף חייבים בהקהל כ"ש קטן], ותניא מעשה ברב"ב וכו' טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהם, עכ"ל הירושלמי. ולפי גירסא זו משמע שרק בקטן מחייבו הירושלמי בר"פ אבל נשים לא, דלא כמו שהבינו התוס' כאן, והעיר בזה השיירי קרבן והרידב"ז שם, עיי"ש, וטעמא דבאמת לא ילפי' נשים מהקהל משום דנתמעטו להדיא מקרא דזכורך דקתני נבי ראיית פנים וכמש"כ התוס', אבל על קטן דליכא מיעוטא שפיר ילפינן מהקהל [ועיי"ש בריד"ז שביאר באופן אחר מ"ט לא ילפינן נשים מהקהל ולפי"ז ביאר הקשר בין מעשה דריב"ב לדברי הירושלמי הנ"ל], ויצוי' בר"ת בע"ב שהצתיק הירושלמי כהגירסא שלפנינו וכ"ה במאירי. (אך יש להעיר מהא דאיתא בקידושין דף לד: דלא איצטריך למיכתב נשים בהקהל משום דטפלים חייבים נשים לא כ"ש, משמע דנשים הוי סברא לחייב טפי מקטנים, וא"כ איך יתכן דבראיה נשים פטורות וקטנים חייבים, ואפשר דמזה הכריחו התוס' בדעת הירושלמי דאף

הדפסה ברוקוצית מסך - לרדפסר איכותית הדפס ישירות מן הלוחות
אבני המקום - חגיגה קולדצקי, אריה בן יצחק עמוד מס : 293 הודפס ע"י אוצר החכמה

<u>פרשת ויצא</u>

חגיגה דף ג

תוכן ענינים

א. בענין גדר פטור חרש מהקהל.
ב. בענין עליה לרגל ברגלים דוקא.
ג. בענין אנשים באים ללמוד ונשים לשמוע.
ד. בענין מתי צריכין סימני שוטה.

דף ג.

לענין ראיה גמר ראיה ראיה מהקהל, דכתיב הקהל את העם... וכתיב בבא כל ישראל לראות, והתם מנלן דכתיב למען ישמעו וכו'.

א] מבואר דנתמעט חרש שאינו שומע מהקהל מדכתיב למען ישמעו, ושוב ילפינן לפוטרו מראיה. וצ"ב מאחר דליכא ענין של שמיעה בראית פנים בעזרה איך נלמד מהקהל דענינו לשמוע דברי המלך ועל כן נתמעט חרש.

א. בטורי אבן הקשה איך ילפינן פטור חרש בראיה מהקהל, הא בהקהל זהו עיקר המצוה למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה', ולכן מי שאינו שומע אינו מענינא של המצוה, אבל במצות ראית כל זכורך דאינו מענינא דשמיעה ולימוד אין למעט חרש. ודוקא אילו היה מיעוט בעלמא מגזה"כ בהקהל היה אפשר ללמוד לראית פנים בעזרה.

ב. ותירץ דבר נפלא מאד, דלאחר דר' תנחום חידש דגם חרש באזנו אחת פטור מהקהל, הרי כיון דשומע באזנו האחרת אין לזה שום טעם לפוטרו ושייך בו למען ישמעו ולמען ילמדו, ועכצ"ל דהוי גזה"כ בעלמא דצריך שיהא שומע בשני אזניו, וא"כ שוב אפשר ללמוד ראיה מהקהל, דע"כ דאינו מן הדין אלא מיעוט בעלמא. אולם להס"ד דאינו מדבר ואינו שומע אינן יכולין ללמוד אז להך צד לא היה אפשר ללמוד ראיה מהקהל.

ג. בשפת אמת כתב לחלוק על הטו"א דאין לנו לדחות גזירה שוה משום האי סברא. יש שהעירו דמהרמב"ם משמע דגם חרש באזנו אחת נתמעט משום חסרון שמיעה שכתב (פ"ב ה"א) דאין לו שמיעה גמורה. ולפי"ז מעולם לא חזרו מהטעם לפוטרו מהקהל, וצ"ל דאעפ"כ שייך בו גז"ש.

והא רגלים מבעי ליה פרט לבעלי קבין, ההוא מפעמים נפקא דתניא פעמים אין פעמים אלא רגלים וכן הוא אומר תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ואומר מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב.

ב] ביאור המיעוט דחיגר ובעלי קבין, ונידון אי עליה לרגל היה דוקא ברגליהם או גם ע"ג בהמה או קרון.

א. רבינו בחיי בפ' משפטים (כ"ג י"ז) הביא מהמדרש דמדכתיב שלש פעמים ושלש רגלים, וילפינן מדכתיב תרמסנה רגל רגלי עני פעמים דלים [דהיינו רגלים], אזהרה לישראל שלא יעלו אלא ברגליהם, וכן הכתוב אומר מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב.

ב. בשו"ת מהר"ץ חיות (סי' ז') כתב דמשמע ממדרש הנ"ל דאסור לעלות לרגל על הבהמה או הקרון, אלא צריך לעלות דוקא ברגליו, וכתב דכך משמע בסוגיין דרגלים דוקא ולכן נתמעט חיגר ובעלי קבין דאינן יכולין לעלות ברגליהם. אולם הביא מהירושלמי פסחים (פ"ד ה"ז) מפורש להיפוך דנחלקו אי הותר לתקן מנעלים בערב פסח ורבנן השיבו דאין להתיר בשביל עולי רגלים דהא עשירים היו ועלו ע"ג בהמות, וחזינן דאינו מן הדין. ולכן כתב המהר"ץ חיות דמשום חיבוב המצות היו עולין ברגל, אבל אינו לעיכובא.

ג. בשו"ת אג"מ (ח"א קדשים סי' כ"א) כתב דפשוט שעצם ההליכה לעזרה אינו מהמצוה אלא הוא הכשר מצוה, משום שבלא ההליכה לשם לא יוכל להראות בעזרה, והוא כמו עשיית סוכה שעצם המצוה היא הישיבה בסוכה והעשיה היא הכשר המצוה וכן הוא ממש בהליכה לעזרה, וממילא אין חילוק איך יבא לעזרה אם ברגליו או ברכיבה על כתפי חבירו או גם ברכיבה עלה בהמה. והוסיף להוכיח כן מסוגיין דאי נימא דילפינן מרגלים לעלות דוקא ברגל, א"כ למ"ל תרי קראי דמפעמים הוא ממעט בעלי קבין ומרגלים נתמעט לחיגר, הא שניהם נתמעטו מאליהם כיון דאין יכולין לעלות ברגל, וע"כ דליכא שום דין איך יעלו לרגל יעו"ש.

ד. ורק צ״ב סתירת דברי המדרש והירושלמי, ובשו״ת ציץ אליעזר (ח״ב סי׳ י״ז סק״ז) כתב ליישב דמירושלים להר הבית הוצרכו לילך ברגל, אבל מבתיהם הלכו ע״ג הבהמה, והביא עוד מפרשים שתירצו כן [ע״ש שנשאל אם יש ענין ללכת לבהכ״נ ברגל דוקא או דמותר גם ברכב, והביא דחזינן ענין של עליה לרגל דוקא ברגליו, וכן ציין לסוטה דף כב. דיש שכר פסיעות בהליכה לבהכ״נ, ובהליכה ברכב ליכא שכר פסיעות, והביא כן גם מהבן איש חי, ע״ש בדבריו הנעימים].

ג] אנשים באים ללמוד ונשים לשמוע, מבואר דענין של הקהל הוא לימוד התורה לאנשים, ולגבי נשים אינו אלא שמיעה, דיון בגדר חיוב הקהל, ומהו חיובו של נשים. *[סוגיא זו הובא בהרחבה עם צילומי המראה מקומות בעמוד 42].*

א. מהא דאמרו בגמ׳ דאנשים באו ללמוד ונשים לשמוע, חזינן דאינן רק שנקהלו יחד בחג הסוכות כל מוצאי שמיטה, אלא שהיה ענין של תלמוד תורה לאנשים, ונשים שאינן חייבות בת״ת היה ענין של ׳לשמוע׳.

ב. וכן מפורש ברמב״ם (הל׳ חגיגה פ״ג ה״א) שכתב וז״ל מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף, בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת, עכ״ל. ומבואר דענינו זירוז במצות וחיזוק לישראל. ויל״ע מהו כוונת נשים ׳לשמוע׳.

ג. תוס׳ בסוטה (דף כא:) כתבו דנראה פירושא דלשמוע ׳כדי שידעו לקיים מצוה׳, ומבואר דענינו שידעו המצות לקיימן. ובשו״ת בית הלוי (ח״א סי׳ ו׳) פירש כוונתם דנשים שאין להם מצות ת״ת אינן מחוייבות ללמוד אלא כדי שתדעו האיך לקיים המצות.

ד. הרמ״א (יו״ד סי׳ רמ״ו סעיף ו׳) כתב דחייבת האשה ללמוד דינים השייכים לאשה. ומקורו בסמ״ג, ומקור הסמ״ג מהא דנשים נתחייבו בהקהל והיינו לשמוע המצות. ונמצא דאנשים באו לקיים מצות ת״ת עם לימוד המצות [וכמש״כ האור החיים בפ׳ וילך דגם האנשים נכללין בלשמוע ורק דנוסף להם ללמוד], והנשים רק ללמוד המצות.

ה. ורק קשה דהרמב״ם עצמו כתב (הל׳ חגיגה פ״ג ה״ו) דגרים שאינן מכירין בלשה״ק חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם וכו׳ וגם מי שאינו יכול לשמוע מכון לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הקל.

ו. וצ״ב הא חיובו ללמוד ולשמוע ואיך יתחייב מי שאינו מבין. ולכאורה מוכח דיש ב׳ דינים וב׳ חלקים למצות הקהל, א׳ דבאו ללמוד ולשמוע, ב׳ ומלבד זה עצם הקהילה היא מצוה בפנ״ע שהוא מחזק דת האמת [וכן עיין בחינוך (מצוה תרי״ב) דמבואר מעלת עצם קיבוץ העם]. אולם בטו״א (כאן) באמת פשיטא ליה דמי שאינו מבין לשה״ק פטור מהקהל דמאיזה טעם יבוא הא כל ענינא הוא לשמוע דברי התורה מקריאת המלך, אולם להרמב״ם יש דין נוסף כמש״נ.

ז. המג״א (סי׳ רפ״ב סק״ו) נסתפק אם נשים חייבות בקרה״ת והוסיף וז״ל ואע״פ שנתקנה משום תלמוד תורה ונשים אינן חייבות בת״ת, מ״מ מצוה לשמוע כמו מצות הקהל שהנשים והטף חייבם בה וכו׳ עכ״ל. ומבואר דהמג״א צידד לחייב נשים בקרה״ת דומיא דהקהל, ותמוה מה שייכי זל״ז. אולם יתכן דגם חובת קרה״ת הוא משום לימוד המצות (כמבואר ברש״י סוטה דף מא. ד״ה כאן), וא״כ כמו דבהקהל באו ׳לשמוע׳ גם בכל קרה״ת באו לכך.

דף ג: איזהו שוטה וכו׳.

ד] מבואר ג׳ סימנים מובהקים לשוטה, ועוד נוסף מאבד מה שנותנין לו. דיון כשנוהג כשוטה בלי סימנים אלו. *[הובא בהרחבה עם צילומי המראה מקומות בעמוד 53].*

א. הרמב״ם (הל׳ עדות פ״ט ה״ט) כתב השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות, ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אע״פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב.

ב. בב״י (אה״ע סי׳ קכ״א) כתב דכפשוטו היה נראה דדוקא אי עביד אחד מד׳ דברים המבואר בסוגיין נעשית שוטה אבל אי עביד שאר דברים אחרים דרך שטות אכתי בחזקת שפוי הוא, אולם מהרמב״ם הנ״ל שלא הזכיר סימנים של הגמ׳, אלא כתב שנטרפה דעתו מוכח דהדברים השנויים בברייתא לאו דוקא ואינן אלא לדוגמא בעלמא.

ג. אולם רבינו שמחה (מובא ב״י סי׳ קי״ט) נקט דכל שאינו עושה הדברים המפורשים בגמ׳ אין דינו כשוטה, ע״ש.

בענין מצות הקהל

י וַיְצַו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים בְּמֹעֵד שְׁנַת
הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת: **יא** בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי
ה׳ אֱלֹקיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד
כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: **יב** הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים
וְהַטַּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיָרְאוּ
אֶת ה׳ אֱלֹקיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
יג וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלָמְדוּ לְיִרְאָה אֶת ה׳
אֱלֹקיכֶם כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ [דברים ל״א, י׳ - י״ג].

שבת של ר׳ אלעזר בן עזריה היתה, ובמה היתה הגדה היום, אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין, כדי ליתן שכר למביאיהן, אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני [חגיגה דף ג.].

בגמ׳ מבואר שיש ג׳ כתות שבאו להקהל משום ג׳ סיבות שונות, דהאנשים באו ללמוד תורה, והנשים באות לשמוע, והטף כדי ליתן שכר למביאיהן. ובשלמא מה שאנשים באו ללמוד מובן דהמלך קרא כמה פרשיות מחומש דברים ולמדו את התורה לידע ולירא את ה׳, אבל מהו ענין של של ׳שמיעה׳ שנצטוו בה הנשים, ואיזה מעליותא יש בזה ששומעות הפרשיות. ואילו באו כהטף לשכר על עצם שבאות היה מתיישב, אבל הרי מבואר דבאות לשמוע, ועלינו לבאר ענינו.

א. רמב״ם הל׳ חגיגה פ״ג ה״א.

כתב כמבואר בגמ׳ הכא, דהקהל אינו רק שיתקבצו יחד בבהמ״ק לשמוע דברי המלך, אלא ענינו גם ללמוד הפרשיות להתחזק בהם, וכמש״כ דקראו פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת, ורק אכתי יל״ע מהו ענינו של לשמוע אצל הנשים.

ב. תוס׳ בסוטה דף כא:.

כתבו דנראה פירושא דלשמוע ׳כדי שידעו לקיים מצוה׳, ומבואר דענינו שידעו המצות לקיימן. ובשו״ת בית הלוי (ח״א סי׳ ו׳) פירש כוונתם דנשים שאין להם מצות ת״ת אינן מחוייבות ללמוד אלא כדי שתדעו האיך לקיים המצות.

ג. רמ״א יו״ד סי׳ רמ״ו סעיף ו׳.

כתב דחייבת האשה ללמוד דינים השייכים לאשה. ומקורו בסמ״ג, ומקור הסמ״ג מהא דנשים נתחייבו בהקהל והיינו לשמוע המצות. וכ״כ בביאור הגר״א שם דמקורו של הרמ״א הוא מהא דבאות לשמוע, ונמצא דאנשים באו לקיים מצות ת״ת, והנשים רק ללמוד המצות.

ד. **אור החיים** דברים ל״א.

כתב דגם אנשים נתחייבו לשמוע, וכן מדויק בקרא, ונמצא דאנשים באו ״ללמוד ולשמוע״, והנשים באות רק ״לשמוע״.

ה. **רמב״ם** הל׳ חגיגה פ״ג ה״ו.

כתב דגם מי שאינו מבין לשה״ק חייב לבוא ולהכין לבו ולהקשיב אזנו וכו׳. והטורי אבן חולק עליו, דמאחר דחיובו ללמוד איך יתחייב מי שאינו מבין כלום.

ובדעת הרמב״ם לכאורה מוכח דיש ב׳ דינים וב׳ חלקים למצות הקהל, א׳ דבאו ללמוד ולשמוע, ב׳ ומלבד זה עצם הקהילה היא מצוה בפנ״ע שהוא מחזק דת האמת [וכן ע״ין בחינוך (מצוה תרי״ב) דמבואר מעלת עצם קיבוץ העם].

טורי אבן כאן.

ו. **טורי אבן** כאן.

פשיטא ליה דלא כהרמב״ם כמש״נ לעיל, דמי שאינו מבין לשה״ק פטור מהקהל דמאיזה טעם יבוא הא כל ענינא הוא לשמוע דברי התורה מקריאת המלך, אולם להרמב״ם צ״ל דיש דין נוסף כמש״נ.

ז. **מג״א** סי׳ רפ״ב סק״ו.

נסתפק אם נשים חייבות בקרה״ת והוסיף דאע״פ שנתקנה משום תלמוד תורה ונשים אינן חייבות בת״ת, מ״מ מצוה לשמוע כמו מצות הקהל שהנשים והטף חייבם בה. ומבואר דהמג״א צידד לחייב נשים בקרה״ת דומיא דהקהל, ותמוה מה שייכי זל״ז. אולם גם חובת קרה״ת הוא משום לימוד המצות וא״כ כמו דבהקהל באו ׳לשמוע׳ גם בכל קרה״ת באו לכך.

ח. **רש״י** סוטה דף מא. ד״ה כאן.

כתב מפורש דקריאת התורה דכל שבת ושבת הוא כדי שישמעו העם את מצוות התורה. ולפי״ז שפיר צידד המג״א לחייב נשים לשמוע קרה״ת כמו שחייבות לשמוע הקהל דהא גם שמיעה דהקהל הוא המצות, ודו״ק.

יג לא יביא אדם תודה ביום י"ד וכו'. בפ"ב דחגיגה (דף י"ט:). ועל מ"ש ואם הביא יולדת בת י"מ שמחה. הקשה הרי"ד קורקוס ז"ל דהא תודה לא נתכלה אלא ליום ולילה ואם כן תודה ש"ש שמחה ע"פ אין יולדת בת ימי שמחה הא מיפטירא בליה ואין לומר דיולדת ימי שמחה ליל מצינו אלא מצינו שיהא מייב בשמחה בליל הראשון שאם כן יהא מייב לשמוח שלמי שמחה בערב הרגל לשמחה בליל ואחריך וכסוף הגלה דלמי חגיגה בע"פ קלי אלא אם הביא במועד קאמר כי בכלל מ"ש לא בעי"ש כ"ש במועד הס"ק ואם הביא בזמן שחייב בשמחה יולדת בת י"מ שמחה:

יד האומר הרי עלי תודה וכו'. שם בדף המזבח בעיא לפיסשיא, ובירושלמי רבינו שאלה בה ואעפ"כ פיטו יולדת בת דכיון שאמר הרי עלי תודה נתחייב בתודה ומי פליר אמר שאלה בה י"מ חגיגה לפי כל כמיעיה דוגמא לדבר מה ששנינו בפרק המזבח (דף פ"ח:) האומר הרי זכי' תודה עלי מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן הסולת ומה שבחלקה הבצק הרא"ש שכתב פ"ח בפסחים שלנו וכו': בשיזבה אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה לא וכו': ומצות בלוי יותר מן הכל וכו':

פ"ג א מצות עשה להקהיל כל ישראל וכו'. מפורש בתורה פרשת ראה ואיתא בפ"ק דחגיגה (דף ג'.) מף לחמה:

ב כל הפטור מן הראייה פטור ממצות הקהל וכו'. שם:

ג איתתי היו קורין במוצאי וכו' עד בלשון הקדש. מבואר בפ' אלו נאמרים (דף מ"ח.):

ד ומ"ש תוקעים בחצוצרות. כמוסכמא דשופר פ"ז:

יג לא יביא אדם תודה ביום שבה שאין מביאין קרשים לבית הפסול. ואם הביא יוצא בה ידי חובת שמחה כמו שביארנו: יד *האומר הרי עלי תודה שאצא בה ידי חובתי לשם חגיגה. חייב להביא תודה ואינו יוצא בה ידי חגיגה שאין חגיגה באה אלא מן החולין. בשיזבח אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה. אלא חייב לשמח העניים והאמללים שנאמר והלוי והגר והיתום והאלמנה. מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי שאכל זבחיו ולא שמח אלו עמו עליו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. *ומצוה בלוי יותר מן הכל לפי שאין לו לא חלק ולא נחלה ואין לו מתנות בבשר לפיכך צריך לזמן לויים על שלחנו ולשמחם או יתן להם מתנות בשר עם מעשר שלהם כדי שימצאו בו צרכיהם. וכל העוזב את הלוי מלשמחו ושוהה ממנו מעשרותיו ברגלים עובר בלא תעשה שנאמר השמר לך פן תעזוב את הלוי:**

השגת הראב"ד
"האומר הרי עלי תודה שאצא בה. ת"ח בפסחים שלנו לא נרשמין שאלה בה אלא אלה בה אלא בה דלמי כל כמיעיה לגלה בה אע"ג דמפרש אבל אמר שאלה בה יכול להתנות דאלמנות דיסמי מדר:

פרק שלישי

א מצות *עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת. שנאמר מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות בבוא כל ישראל לראות וגו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך וגו': **ב** כל הפטור מן הראייה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף והערל. אבל הטמא פטור ממצות הקהל שנאמר בבוא כל ישראל וזה אינו ראוי לביאה. והדבר ברור שהטומטום והאנדרוגינוס חייבין שהרי הנשים חייבות: **ג** איתתי היו קורין. במוצאי יום טוב הראשון של חג הסכות שהוא תחילת ימי חולו של מועד של שנה שמינית. והמלך הוא שיקרא באזניהם. ובעורת הנשים היו קורין. וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובח. מהיכן הוא קורא מתחילת חומש אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ומדלג לוהיה אם שמוע וגו' ומדלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הבריח אשר כרת אתם בחורב ופוסק: **ד** *כיצד הא קורא תוקעין בחצוצרות בבל ירושלים כדי להקהיל את העם. ומביאין בימה גדולה ושל עץ היתה ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצין סביביו. וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן וסגן לכהן גדול וכהן גדול למלך כדי להדרו ברוב בני אדם. והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה ישב ופותח וקורא ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת. וקורא הפרשיות שאמרנו עד שהוא גומר וגולל ומברך לאחריה כדרך שמברכין בבתי כנסיות ומוסיף שבע ברכות ואלו הן. רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו' מודים אנחנו לך וכו'. אתה בחרתנו מכל העמים וכו'. עד מקדש ישראל והזמנים כדרך שמברכין בתפלה. הרי שלש ברכות כמסבבין. רביעית מתפלל על המקדש שיעמוד וחותם בה בא"י השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחותם בה הבוחר בישראל. ששית מתפלל על הכהנים שירצה האל עבודתם וחותם בה בא"י מקדש הכהנים. שביעית מתחנן ומתפלל בה כפי**

א סמ"ג לאין מסי"ח: ב סמ"ג עמין רכ"ג: ג סמ"ג שם:

שלמר שם כפ"ק דחגיגה דלפיקן דלפיה מהקבל: אבל הטמא פטור כו' שהה אינו ראוי לביאה וכו'. ופ"מ והרי ערל ג"כ דפיה ראוי לביאה וכבר בילמרנו עכמו. ר"ל דהכא חייבי כמרה נשים ומה שאמר למעלה שהערל חיו ראוי לביאה הוא מנוש דמשום כדמסיבנא ולא סגי הך טעמא אלא שלא יהא לעמרת ישראל דחמירא קדושתה ולא לעזרת נשים:

ג וקורא מעשר תעשר על הסדר וכו'. כפ' אלו נאמרין אמרי' כמשנה וקורא מתחלה אלה הדברים עד שמע ושמע והיה אם שמוע תעבר כי תכלה לעבר ופרשת המלך וברכות וקללות עד שנומר כל הפרשה ע"כ. זו היא גירסת רש"י ז"ל ופירש שם דמעבר מעבר מדלג ויקורא וכי תכלה לעבר ומסיים מחזר למפרע פרשת המלך וכתב שם ומפ"ש שפרשת המלך מפסקת בין עבר לכי תכלה קורא את אלה יחד אלא לפסקיה במעבדות ואח"כ קורא פרשת המלך ע"כ. וכיצו ז"ל גרסה אלינו בזרם עבר מעבר וכי תכלה לעבר וכן לא גרים ופרשת המלך אלא עבר מעבר וברכות וקללות עד שנומר כל הפרשה ולכך לא כתב עדולג מעבר לכי תכלה וכן לא כתב שקורא פרשת המלך וכ"נ גירסתו כפירוש המשנה שם:

ד אתה בחרתנו מכל העמים עד מקדש ישראל והזמנים וכו'. שם במשנה ברכות שכ"נ מברך אחרם המלך מברך אחרם אלא שחותם כשל רגלים מחה מחילה הטון ע"כ. ומפרש רבינו

רבינו ז"ל שביום"כ אומר כ"ג קלה לנו לאביו כי חטאנו וכו' ויזומם כה גרוך אתה ה' מוחל עונות עמי ישראל וכו' וכמ"ש בפ"ג מהל' עבודת יום"כ ומקום הזה אומר המלך אחה המלך אחה המרחנו וכו'. אבל רש"י ז"ל בפירוש המשנה פירש גבי כ"ג שאומר אתה המרחנו וכו' אלא שאין הפרש ביניהם אלא בתחילה שכ"ג מתחיל המלך מוחל וסיולה וכו' ומלך מוחל מוחם מקדש ישראל והזמנים. והסמ"ג כתב בעטין קיימן ר"ל ומוסיף שבא ברכות שאחרונ' הלל' עבודה יום"כ יש לתמוה למה לא הזכיר שם שיתן רגלים אחת מחילת העון כדאמרו במשנה וכמו שסזכירו רבינו ז"ל:

ו ומי שאינו יכול לשמוע מתבורן לקריאה וכו'. אם כוונת רבינו ז"ל לומר על הארם אפשר לומר דאע"ג דארם אפר' נאמנו אחה פטור מן הקהל דאם פטור מן הראייה וכל הפטור מן הראייה פטור מהקהל מ"מ קאמר לאחם כח לשמוע מעצמו שיכיון לבו לקריאה אע"פ שאינו שומע. א"נ דאפי' אינו יכול לשמוע לאו ארם הוא אלא שאין לו שמיעה טובה והוא ככד לשמוע א"נ אפר' שהוא שומע יפה מקרוב עתה הוא במקום רחוק ובמקום שאינו יכול לשמוע:

ז מפני תקיעת החצוצרות כו'. מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל בתירוץ הראשון דבירושלמי לא כא ליתן טעם אלא לאחר לאחר שיעין הקהל בריבוי עצמו אי מטיפת הירושלמי על מתני' דגמ"ק דמגילה קאמרה דדוחין הקהל לאחר השבת קאי ועל דא פריך ויעשה אותה מערב יו"ט ולכך הקשה הר"מ ז"ל לרבינו ז"ל דלא כתב טעם הירושלמי שהוא מפני הגיזה וכן כתב רש"י בפ"ק ואלו נאמרין. אבל הסירוץ האחר שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל הוא נכון ובודאי שלא היה לו להר"מ ז"ל כנוסחת הירושלמי רבי אא אומר מפני הקיעה אלא מירוץ רבי יאחק לאוד ולכך הביא על רבינו ז"ל:

ח הקריאה והברכות בלשון הקדש וכו'. כפ' אלו נאמרים (דף ל"ב.) מגן דפרשה המלך נאמרה בלה"ק. ומ"ש שגם הברכות נאמרים בלשון הקדש וכו': אע"פ שיש שם לועזות וכו':

ז יום הקהל שחל להיות בשבת וכו'. מבאר [ונמרא] כפ"ק דמגילה (דף ה'.) ומ"ש מפני הקיעת חצוצרות וכו'. [ירושלמי פרק קמא דמגילה]: כתב הראב"ד שאינן דוחין **את השבת** ר"ל אפילו יום טוב אינו דוחה וכו'. ז"ל הסמ"ג דירושלמי לאמר ענין לדרבינו שבירושלמי (שם) כאו ליתן טעם לאחר אין עושים יום הקהל ביו"ט עצמו ונתנו טעם מפני הבישה אח"ל לעשותה ביו"ט וגם מעי"ט ל"ל לעשותה אלא לדחוק השורה ורבינו כא ליתן טעם לאחר כשחל מוצאי יו"ט הראשון בשבת לאחר מחאחרין אותו עד לאחר השבת שמפני דוחק השורה לא ה"ל לאחותו שני ימים ונתן טעם מיוחד לזה מפני הסקיעות והתחיות שאינם דוחים אח השבת אבל אילו היו עושים אותו ביו"ט לא היו נאמרים התקיעות והתחיות מפני שבת דברים מיוחדים לעצות בו ביום בתחב הקיומה אמר רחמנא ותשיבו ביו"ט, ועי"ל דבסי' אינא בירושלמי ובהקהל רבי בא אמר מפני הסקיעה ר' יצחק אמר מפני הבישה ויעבר אומם מתחמיל שלא לבטוק אח השורה, ומעמה יש לתמוה על הראב"ד היאך מטיג על רבינו מהירושלמי מאחר שדברי רבינו נ"כ הם בירושלמי לדעת אחד מהאמוראים ולא עוד אלא שאפשר שר' יצחק לא נחלוק על ר' בא אחא אלא לסוברך ולומר שעוד יש טעם אחר כדכר:

סליק הלכות חגיגה בס"ד

כפי מה שהוא יכול והותם בה הושע ה' את עמך ישראל שעמך צריכין להושע בא"י שומע תפלה: **ה** הקריאה והברכות בלשון הקדש. שנאמר הקרא את התורה הזאת בלשונה אע"פ שיש שם לועזות: **ו** וגרים שאינן מבינין חייבין להבין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה ביום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע מבין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה. שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל: **ז** יום הקהל שחל להיות בשבת מאחרין אותו לאחר השבת. מפני תקיעת החצוצרות והתחינות *שאינן דוחין את השבת:

השגת הראב"ד

*שאינן דוחין את השבת. א"א ואפילו יו"ט אינו דוחה ובירושלמי מפני הבישה שמעבדה ויעבר אותה מערב יו"ט אלא לחזק לא העבדה בשבת מכאן אפילו מעשה את התקיעות אלא סמ:

סליקו להו הלכות חגיגה בס"ד

סיים לו להר"מ ז"ל כנוסחת הירושלמי רבי בא אומר מפני הסקיעה אלא מירוץ רבי יצחק לאוד ולכך הביא על רבינו ז"ל:

סליקו להו הלכות חגיגה בס"ד

משנה למלך

פ"ג ז יום הקהל שחל להיות בשבת בו'. עיין בלחם לחכן כ' ריקן:

סליקו להו הלכות חגיגה בס"ד

הלכות בכורות

יש בכללן חמש מצות. שתי מצות עשה. ושלש מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) להפריש בכורות: ב) שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלים: ג) שלא יפדה הבכור: ד) להפריש מעשר בהמה: ה) שלא יגאל מעשר בהמה. וכללתי המעשר עם הבכור לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עמו שנאמר ואת דמם תזרוק. מפי השמועה למדו שזה דם מעשר ודם בכור:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

לחם משנה

פרק א ג **המטא** והשחור יחדיו יאכלנו כצבי וכאיל וכו'. כפ' כל פסולי המוקדשין אמרו שם במשנה כ"ב מחיים אפילו לגברי ולמתרי ופירשו הטעם כלבי וכאיל מה לבי ואיל מותר לגברי ולמתרי שם ולדך הלכה לבי ואיל כחיבי ומיקי לה לגברי"א הקפר ולפ"ג דנ"ב מסמע דלא סבירי כר"א הקפר וכדכתבו שם הטוס' אין זו קושיא על רבינו ז"ל דהיא מסק בפ"א מהל' מחיבה כרבי ולפ"ם מדברו שם בחטוכנים ובריבים עיין דבחחילה הפ' כתב דלעא דר"א הקפר סבר כתבו הכתוב דאפשר דלא אלא ר"ע אר"א הקפר הפיק ליה מד מלבי ותד מאיל ע"ש ומכל לד עלי דברי רבינו ז"ל הסוגן:

מלאה

פרק א א **מצות** עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים וכו'. מפורש בתורה פ' כא אלא פרשה יפ' ולשם. ומ"ש אין שייך עריפות:

ב ומ"ש ופדיונם לכהנים. כפ"ד חלה (משנה ע'). ומה שכתב ובכור בהמה טהורה נעתה בתורה וכו'. משנה כפ' לחיבו מקומן (דף ל"ו):

ג **בכור** בהמה טהורה שהוא בעל מום וכו'. פסוקו בכתב מקומות מהם טוף ע' לחיבו מקומן (דף ל"ח) ופפ' כ"ם: ומ"ש אם רצה אוכלו בב"מ. דפ"ב לא שנינו בפ"ם לחיבו מקומן שהבכור נאכל בכל העיר אלא בהם אבל בעל מום נאכל בכל מקום. ומ"ש אי מיבני. ברים משנה שני (משנה כ'). ומ"ש אי מאכלי למי שילה אפי' לגברי. בחשנה ע"ה

א מצות "עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים בין באדם בין בבהמה טהורה בין ממין החמור. בין שהיו שלמים בין שהיו טריפות שנאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה. וכולן לכהנים: **ב** בכור אדם ובכור חמור נפדים ופדיונם לכהנים ובכור בהמה טהורה נשחט בעזרה כשאר קדשים קלים. זורקין דמו ומקטיר איטוריו במו שביארנו במעשה הקרבנות ושאר הבשר נאכל לכהנים שנאמר אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה אך בכור שור לא תפדה קדש הם ובשרם יהיו לך: **ג** בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום בין שנולד במומו בין שנפל בו מום אחר שהיה תמים הרי הוא לכהן אם רצה אוכלו בכל מקום או מוכרו או מאכילו למי שירצה אפילו לגברי מפני שהוא חולין. שנאמר וכי יהיה בו מום פסח או עור וגו' הטמא והטהור יחדו יאכלנו כצבי וכאיל והרי הוא נבסי כהן:

מצוה

א סמ"ג עשין ר"מ. עוד ר"ד פר' פ"ו:

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

בן עזאי אומר חייב אדם וכו'. ירושלמי דגן שלא נלמד כר"ש בן שריר דתרים (מעשה קף ג.) הקבל לא העם האמשים והנשים והטף אנשים כלו נלמוד נשים לשמוע ונלמד דפי דמלמד לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא אנשים שידעו שזכות הולה[1]:

מעבירה שאלה לת ר' אלעזר מפי מה[2] מקנה לאת במעשה הנעל יהן מתנן כה ב' מיעות אמר לה אין לאשה מכמה אלא כאלך אמר לי הוקנטה כי בשביל אלא לשמיה דבר אחד מן הכתוב אבנת ממני ב' מאות סיר מעשר בכל שנה[3] א"ל יפרפו ד"ש ולא יתקבו דברי תורה לנשים:

רוצה אשה בקב תשלות. מר"ש דיגה אמר שיהא בעלה תמר ויהא מלי אלנה בכל שבת[4] לתת לה עותה ולא יהיא לה אלא קב מנים בלבד ולא יהא נמל שהולך בדרך לרחוקה ושיהו נותן לה שיהא אלא אחת לשלשים יום[5] ואע"פ שמרבה לה לשמרו ע' קנין הכיסה עליה העונה בכל שבת וקב אחד מע' קנין ופרישות ל' יום וכיני פירש בשם רב אלי הכמרה לאמרו עי"ש אלים לא יפחות לה מקבים מעון מן שבת לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (כתובות דף סב:) ישוחה מלו לה ואלי המודר על אמרו (שם סא.) מוסיפין על כתובתה ג' דינרים בשבת הנער בינוני הוא ד' אלין בשלש ל' דינרים נמלאת אלה מדינר וג' אלין בג' דינרים שהן י"ח קנין הרי שמכמים עמדי על סוף דעתה שהיא רוצה כתיבות ועמו שע קבים מ"ח קבים שיפרנס ממנה דקבים אחד מע' ב"ש קבין: **היכי דמי חבר שאר.** ירושלמי[6] ראה מיתוק מבעבע בהר אמר לכאחלנן תפילין אלילו עד כשהיא תולן תפילין הולות זה אם נפסו: **זה הנותן דינר לשני להשלים לו מאתים זוז.** הא דרבי אמרו ורבי יוחנן ומברים מזונות מן האלמנה קרי ירושלמי מכתא פרוסים ותו גרס הכם חד תלמיד מדר' בין הוי לו מאתים זוז חסר דינר והוה רבי ילף למאכי עמיה חד לחלת שנים מעשר מעכמו חד אחנן עבדין כיה תלמידיו בין בישא ומליון[7] ליה אחת כעי מחכי עמיה כיך דהוה ילף א"ל רבי אית לי שיעורא אמר אם מכם פרוסים נגעו כיה רמו לתלמידיו ואפליגיה לקפילין והסרתיים חד קרנו וחסר עמיה היך דהוה ילף שניו פפרק בחרא דמסכת מלה (מ"ש) מי שיש לו מאתים זוז והוא נוטל ונתן בהן ה"ז לא יטול ובגמרא[8] הנא אמר ממעין דעבדין בכין מן מאתן ולא עבדין: **יתומים** שקדמו ומברו בנכסים מרעין. ונראה דוקא לענין מזון הבנות אמרינן מה שמברו מברו אבל לענין מזון הבנים כיון דמשועבד לה כעל לאמותיה בחייו הנכסים בשוקתם שאינם יכולין למכור כדאמרי' בפ' הנשמ (כתובות קנ.) יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עמו ולא כלום ומ"ש אמר א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מרעין וכי' הנם לא מכרו בנכסים מרעין אלא מדור אלמנה אמרי' בפ' מלילה (שם סב.) כיון ממרו כיון ממכנו אין מולילין לאמותיה והא דנקט נכסים מרעין אורחא דמלתא נקט דלא מצין ליתם נכסים מעלה הנכסה מזונות היכא דליכא נכסים מרוחים דר' יוחנן פליג דאמרי' המקיקון בפרק ב' דייני גזרות (שם דף קנ.) אמר רבי ינחק בן אליעזר מאמרה דמקיקה כל מקום שאמר ר"ג ראשה אני את דברי אמרמן הלכה כמותו ובבי נכסים מרעין תמיעה הנם (דף קנ:) ובפרק מי שמת (ב"ב קנ:) אמר אמרמן וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג ראשה אני את דברי אמרמן ולא יעשנה מלי דוקיקה לפרש כך אליבא דאמרמן עמי מאליבא דרבנן': **אביי אמר זה המשיא עצה לעצמו בדרשה.** דשב"ש פר בים נחלין (ב"ב דף קנ.) מנשים דגרס לעבור על דברי הנותן ודרוש דלאמר מעבדי ואבי הא מוכח ולא לי ומיהו המוכר עלמו דרשיה רלמון לא מיקרי רשע ואף על גב דלכאמרלה אמור לעשות כך ולא ממיר לאמוריה הנותן בגוף ופירות לעשות כלעיגו וקשיא לפירושו בסוף פרק מי שהיה נשוי (כתובות דף לה:) דלאמר אבי נכסי לך ואחרך לפליטי ועמדה ונשמה בעל ליקח הוי ולאן לאחרך בתקום בעל כלום ומי אמר אבי הכי ואמר אבי אחיה רשע ברשע מרשע זה המשיא כי מי קאמר אלמא דמדמי מוכר עלמו למשיא ומיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר אסיר לעשות לכמאלה אע"ג דלא נקרא רשע מדקאמר הכם אין לו לרלמון אלא אכילת פירות בלבד ולא קנינא הוי ולאן לאחרך מדקאמר אבי זה המשיא עצה ולא וכי' כרשב"ג מכלל דאבי ס"ל כרשב"ג והכי אמר אבי עמי הכדרת בפרק מי שהיה נשוי (ג"ל שם) בעל ליקח הוי ולאן לאחרך בתקום ליקח כלום ובים נחלין (ב"ב דף קנ.) מפרש טעמא מנשים דקאמר קנין פירות בקנין הגוף דמי ובסוף פרק הפולה (נדרים דף מה:) אמר אבי נקנינן בעל בנכסי אשתו לגרך הרשאה אע"ג דפירות הוי הגוף לגרך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו בקנין הגוף דמי ים לגרך דיוקא נבי אחרך ס"ל לאבי דבקנין הגוף דמי דאמר לאו בקנין הגוף דמי מתרלגין אליביה[9] אחרך שאני ופי' רשב"ם דאחרך מתמע גוף ופירות נתן לרלמון דהא בהדיא פי' אחרך יהם פלגי ואף כהא אמר כרשב"ג ור"ל[10] בעלמא מכירה לן דלאו בקנין הגוף דמי דמפסקי בפרק הכולן (כתובות דף לו:) הכא אחרך שאני וכן עיקר דלא הקבי הלכתא דהלכתא דפסקינן כר"ל פרק הכולן ובהא דאחרך קיימא לן כרשב"ג דפסקי הלכתא לקמיה ולא פליג ר"ל ומדאבי נמי מיכא לאמתמ דהכי קיימא לן כדאמר אבי אחיה רשע וכי' ולקמן[11] נמי הכא אמתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כי' אזל מיהו אקנייה לבני קנין כרשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מהתם שמעינן דהלכה כרשב"ג הלכך בעינן לאחרי דרשב"ג ס"ל כר"ל דלאו בקנין הגוף דמי ובכל הייבו טעמא דאחרך שאני ולא מקשה הלכתא דהלכתא דמיהא לר' אמתי לא קא אמיר נמי הכא דאלו הן הנשרפין (מנחות דף שו:) אמר רב סחנא מנשים ר"ש אחיו עני ורשע ערום זה המשיא דבר דעני ורשע לא קא אמיר:

רבי

הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - יט סוטה תלמוד בבלי עמוד מס : 42 הודפס ע"י אוצר החכמה

ה ויש אומרים שבש"ס בו', כתב הדריסה יש בעלי בתים נוהגים ללמוד בכל יום גפ"ת ולא שאר פוסקים וראייתם מהא דאמרינן קוף (נדרים) [נדה] תנא דמי אליהו כל השנה הלכות בכל יום מוכנה לו כו' אבל לי נראה דצריך לעסוק בספרי הפוסקים כגון אלפס מרדכי אסר"י ודומיהם ואינם יוצאים בלא בלמוד גפ"ת לחוד דהתיא דתנא דמי אליהו כל השנה הלכות פרש"י הלכות פסוקות כו' עכ"ל: (ג) **משני שאינה מצווה ועושה.** הטעם כתבו התוס' שהמלוה דוחה לבטל ידו ולקיים מצות מורא פירוש מיראת מסיבו שלא לקיים הציווי מה שאין כן בשאינו מצווה: (ד) **אבל תורה שבכתב.** כתוב כתוב איפכא וכתב בית יוסף שע"ש יש שם והעיקר כמו שכתוב כאן והוא נכון כשנמצא דמלינו בפרשת המלך הקהל את העם האנשים והנשים והמלך היה לומד ספר משנה תורה ויש להקשות אם כן אפי' לכתחלה שרי כמו התם גרתה לי דהתם לא דרש המלך כי אם פשוטי הדברים וזה בתמה מותר אף לדרוש לכתחלה כמו שהוא המנהג בכל יום מה שאין כן בלימוד פירוש דברי תורה דרך התחכמות והסנה אסרו לכתחלה וזה מובן בלשון התלמוד אנשים ללמוד והנשים לשמוע דהייגו שהנשים לא יבינו לב רק בפשוטי הדברים לשמוע אבל לא בהלך הלימוד כמו שאברהם כן נראה לי:

באר הגולה

י לשון מרחבים שם בפ"ת מלאכת דשמואל מהרי דק ל"ר ל"ש ומהמפרש מעמת שם מעם שבר מיתור לו שבר מיתור מעמיד יא מגר"ח בפרוש דק ל"ש ע"ש: יב טור בשם אבי הרא"ש: יג שם בפרק הטבר ר"ל מעמי שם ומגדרים שם ודרין: יד שם הרמב"ם מפא דאמרינן אילמא ומת דמורינן הא לתנא מתנא ומעמה הא דקיבלן דף ל"ח ע"ב ומעמה מעמים דף ג' ע"ב ומעמה דף ל"ח ע"ב ומעמה מעמים לשמוע דהייגו שהנשים לא יבינו לב רק בפשוטי הדברים לשמוע אבל לא בהלך הלימוד כמו שאברהם כן נראה לי:

ב (ב) **וגמרא והפוסקים.** כתוב הדריסה יש בעלי בתים נוהגים ללמוד בכל יום גפ"ת ולא שאר פוסקים וראייתם מהא דאמרינן קוף (נדרים) [נדה] תנא דמי אליהו כל השנה הלכות בכל יום מוכנה לו כו' אבל לי נראה דצריך לעסוק בספרי הפוסקים כגון אלפס מרדכי אסר"י ודומיהם ואינם יוצאים בלא בלמוד גפ"ת לחוד דהתיא דתנא דמי אליהו כל השנה הלכות פרש"י הלכות פסוקות כו' עכ"ל: (ג) **משני שאינה מצווה ועושה.** הטעם כתבו התוס' שהמלוה דוחה לבטל ידו ולקיים מצות מורא פירוש מיראת מסיבו שלא לקיים הציווי מה שאין כן בשאינו מצווה: (ד) **אבל תורה שבכתב.** כתוב כתוב איפכא וכתב בית יוסף שע"ש יש שם והעיקר כמו שכתוב כאן והוא נכון כשנמצא דמלינו בפרשת המלך הקהל את העם האנשים והנשים והמלך היה לומד ספר משנה תורה ויש להקשות אם כן אפי' לכתחלה שרי כמו התם גרתה לי דהתם לא דרש המלך כי אם פשוטי הדברים וזה בתמה מותר אף לדרוש לכתחלה כמו שהוא המנהג בכל יום מה שאין כן בלימוד פירוש דברי תורה דרך התחכמות והסנה אסרו לכתחלה וזה מובן בלשון התלמוד אנשים ללמוד והנשים לשמוע דהייגו שהנשים לא יבינו לב רק בפשוטי הדברים לשמוע אבל לא בהלך הלימוד כמו שאברהם כן נראה לי:

לתלמוד בלבד לפי רוחב לבו וישוב דעתו: הגה **ה** [בו] וי"א שבתלמוד (ב) בכלי שהוא כלול בחקרת ממשנה וגמרא אדם יוצא ידי חובתו בשמיל הכל (טור בשם ר"ת ועי"פ ע"ל סימן רמ"ה מ"ו) [יז] ואין לאדם ללמוד כי אם מקרא משנה (ב) וגמרא והפוסקים הנמשכים אחריהם וזה יקנה העולם הבא והשיה"ב **ו** אבל לא בלמוד (ד) שאר החכמות (ריב"ם סימן מ"ה ותלמידי רשב"א) [יח] ומ"מ מותר ללמוד בחקרתי בשאר חכמות [יט] ובלבד שלא יהיו בשרי מינים וחוו נקרא בין החכמים טיול בפרדס ואין לאדם לטייל (ג) בפרדס רק לאחר שמלא כריסו בשר יין והוא לידע לאסור ולהיתר

ודיני המלות (רמב"ם (סוף) מדע פ"ם ד' מהלכות יסודי התורה):

ה 'מקום שנהגו ללמד תורה שבכתב בשכר מותר ללמד בשכר אבל תורה שבע"פ אסור ללמד בשכר "ולא מצא מי שילמדנו בחנם ילמוד בשכר ואע"פ שהרצרך ללמוד בשכר לא יאמר כשם שלמדתי בשכר כך אלמד בשכר אלא ילמד לאחרים בחנם [כ] "ומה שנהגו האידנא ללמד הכל בשכר אם אין לו במה להתפרנס שרי ואפילו יש לו אם הוא שכר בטלה דמוכח שמניח כל עסקיו ומשאו ומתנו שרי [כא] (וכל מידוסי סופרים דהיינו מה שנתקן מדרבנן מותר ליטול שכר ללמדו) (הגהות מיימוני פ"ח):

ו [כב] "אשה שלמדה תורה יש לה שכר [כג] אבל לא כשכר האיש (ג) ז מפני שאינה מצווה ועושה ואע"פ שיש לה שכר [כד] צוו חז"ל ישלא ילמד אדם את בתו תורה מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד ומרוצאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות (פי' דבר עבירה) [כה] בד"א תורה שבע"פ (ד) אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם מלמדה אינו כמלמדה תיפלות (רמב"ם ומע"ג ולא ממקלת ספרי הטור): הגה [בו] ומ"מ חייבת האשה ללמוד דינים השייכים לאשה (תנור כשם סמ"ג) [בו] ואשה אינה חייבת ללמד לא בנה תורה [כה] ומ"מ אם שוחרת לבנה או לבעלה שיעסקו בתורה חולקת שכר בהדייהו (הגהות מיימוני פ"ח דפ"ת וסמ"ג):

ביאור הגר"א

[בו] וריא"ה בר'. ומ"ש בסנהדרין ר"ה א' בבל כו'. תוס' שם ושם: [יז] ואין לאדם בר'. כפ"ש בבבאות שם שאל בן דסת בי דסת ובמפרי דברת בם עשה אותם עיקר ואל הנעשם שפילה שלא יהא משאר ומתנך אלא בהם שלא הנדם בהם דברים אחרים שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמדה חכמות האומות ת"ל ללכת בהם ולא להפסד בהם וכה"א יהיו לך לברך בהתהלך תנחה אותך בר': [יח] ומ"מ מותר בר' וחדו נקרא בר' ואין לאדם בר'. הוא מדברי הרמב"ם ומפרש שהחו ר' שנמנמו לפרדס ולכן נעשו שוחר כולם רבים בשנים חוץ מר"ע ואחר אמרו בגמ' (חגיגה ט"ו ב') מפני שחרו מפרי מינים בר' ור"א אמר לא קשאי (שם י"ב א'). אבל לא ראו את הפרדס לא הוא ולא הרמב"ם. ולשון הרב אינו מתוקן שאם הוא פרדס היאך אמר אבל לא בר' אין לך קיבול שכר יותר מזה כ"ש (סוכה כ"ח א' וב"ב קליד א') דבר קטן חזרות ראבי' ורבא דבר גדול בי' ועש"ך ואמת שאין לאדם לטייל בר' כמ"ש בחגיגה י"ג א' אין מוסרין סתרי תורה בר' וכנ"ל:

פתחי תשובה

(ד) שאר חכמות. עין מתשובת חות יאיר סימן ריי שם לגמרן ליהנות הקבלה מי יודשמנו קבלה ולאחם רמתנא מעריב ע"ם מאדך ומיין מה מתשובת מהרלב"ח סימן ח' ומתשובת שחם לדקה מי"ד סימן מ"ח מלמנם המתשובה ומכו"ח תשובה מאמסה מ"ח ומיין מנ"ב מי"ד מי' ל"ג:

ויעיקר לתורתנו ואינם יוצאים כלל בלמוד גפ"ת דהא כבר כ' רש"י שם הטעה הלכות פר' הלכות פסוקות ומ"ם הרב כתן ס"ם מכלי גדול וכו' קלי אמר אלומד כ' שעות ביום דיין שיש לו פנלי ילמוד כש"ם אבל הני בעלי בתים אינם עוסקים רק ג' או ד' שעות ביום ולא ילמדו ב

בְּחַג הַסֻּכּוֹת: יא בְּבוֹא כָל־
יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר
תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד
כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: יב הַקְהֵל
אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים
וְהַטַּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ
לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיָרְאוּ אֶת־

דְּמִטַּלְיָא: יא בְּמֵיתֵי כָּל
יִשְׂרָאֵל לְאִתְחַזָּאָה קֳדָם יְיָ
אֱלָהָךְ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרְעֵי
תִּקְרֵי יָת אוֹרַיְתָא הָדָא
קֳדָם כָּל יִשְׂרָאֵל
וְתִשְׁמְעֻנּוּן: יב כְּנוֹשׁ יָת
עַמָּא גֻּבְרַיָּא וּנְשַׁיָּא וְטַפְלָא
וְגִיּוֹרָךְ דִּי בְקִרְוָיָךְ בְּדִיל
דִּישְׁמְעוּן וּבְדִיל דִּילְפוּן
וְיִדְחֲלוּן מִקֳּדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן

תולדות אהרן בבוא כל. חגיגה ג. טוטפת שם. באזניהם. חגיגה שם. הקהל את העם. שם. למען ישמעו ולמען. שם.

שפתי חכמים

התורה מבראשית עד לעיני כל ישראל ולא כמו התורה הזאת שכתוב אחר זה שר"ל משנה התורה לבד ולמה יתן להם רק משנה תורה לכהנים ולא כלם: ג' פי' אם היה זהיר באיסור בשמטה אמור אחר השמטה כמו בשמטה א"נ ספיח ושמטה: ח' ד"א ולמען ישמעו שב אל הנשים ולמען ילמדו שב אל האנשים והטף אינן לא בכלל שמיע' ולא בכלל למוד אלא ליתן שכר לסביאיהם:

רש"י

בשנה ראשונה של שמטה שהיא השנה השמינית ולמה קורא לומה שנת השמטה שעדיין שביעית נוהגת בה בקניין של שביעית, ז היוצא למולאי שביעית: (יא) **תקרא את התורה הזאת.** המלך היה קורא מתחלת חלה הדברים כדלמיתא במס' סוטה* על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה: (יב) **האנשים.** ללמוד: **והנשים.** לשמוע: **והטף.** למה באו לתת שכר ה' למביאיהם**:

* דף מא. ** חגיגה ג.

רמב"ן

לכתב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמם, וזה יכלול כל התורה כולה:

יב-יג. **למען ישמעו ולמען ילמדו.** האנשים והנשים, כי גם הן שומעות ולומדות ליראה את ה'. ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו. הם הטף, כי ישמעו וישאלו, והאבות יגילום ויחנכו אותם. כי אין הטף

אבן עזרא

(יב) **למען ילמדו.** כל השנה ג"כ השנה: **וגרך.** גולי ימיהם. וכאשר ישמעו ישאלו וילמדו מי שאינו מכם וכנגים שהם קטנים:

בעל הטורים

(א) **בבוא כל ישראל.** מלא ו"ו כי ו' היו כאים כהנים חקנים לנשים והטף וגרך: (יב) **העם האנשים.** נגי זה שהם נאים

פאורנו

וראש הכנסת לסגן: (יב) **למען ישמעו.** יביאו חכמי העם: **ולמען ילמדו.** ולמען ילמדו מהם הבלתי מביאים:

אור החיים

יב. **הקהל את העם** וגו' **למען ישמעו ולמען ילמדו** וגו'. צריך לדעת למה כפל שני פעמים מיבת למען, ולא הספיק לומר למען ישמעו וילמדו, וכמו שאמר בפסוק שאחרי זה שאמר ישמעו ולמדו:

ונראה כי לפי שאמר הכתוב הקהל את העם האנשים והנשים והטף לקרוב ספר תורה באזניהם, וכבר קדם לנו כי הנשים אינם בני תלמוד תורה, דכתיב (נמ"ל יא יט) ולמדתם אותם את בניכם, ודרשו ז"ל (קידושין כט:) ולא בנותיכם:

לזה מלא הכתוב שהי הדברות במלוה זו, ואמר בתחילה מלוקה שהיא שוה באנשים ונשים, והוא למען ישמעו, פירוש שישמעו מלות התורה שחייבין הם לעשות, ובכר זה שוים הם גו, שגם הנשים חייבין במלות לא תעשה ובמלות עשה שאין הזמן גרמא:

ואחר כך אמר חלוקה בפני עצמו כנגד האנשים לבד, והוא ולמען ילמדו שהוא תלמוד תורה, ולזה לא אמר למען ישמעו וילמדו, שלא היה נשמע שהיה בעונש אחד:

הרמבן בראולוגית מס' - מהדפסה איכותית הדפס ישירות מן התבנה
מקראות גדולות מאורות - ה (דברים) תנ"ך. ירושלים. תשנ"ח. עמוד מס: 594 הודפס ע"י אוצר החכמה

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת
אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃
יג וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ
וְלָמְדוּ לְיִרְאָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם
חַיִּים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃ פ חמישי שישי
כשהן מחוברין יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ

וְיִטְרוּן לְמַעְבַּד יָת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא הָדָא׃
יג וּבְנֵיהוֹן דִּי לָא יָדְעוּן יִשְׁמְעוּן וְיִלְפּוּן לְמִרְחַל יָת יְיָ אֱלָהֲכוֹן כָּל יוֹמַיָּא דִּי אַתּוּן קַיָּמִין עַל אַרְעָא דִּי אַתּוּן עָבְרִין יָת יַרְדְּנָא תַּמָּן לְמֵירְתַהּ׃ יד וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הָא קְרִיבוּ יוֹמָיךְ

הולדות אהרן קרבו. מריק כח.

ימב"ן

הזה יונקי שדים, אבל הם קטני השנים הקרובים להתחנך, וזה טעם ולמדו ליראה בעתיד, כי למעלה אמר ולמדו ויראו, אבל רבותינו אמרו (חגיגה ג.), האנשים ללמוד והנשים לשמוע, והטף למה בא, ליתן שכר למביאיהם:

אבן עזרא

(יד) קרבו ימיך למות. כי לכל מ' יש לו עתים קצובות

בעל הטורים

ללמוד: (יד) הן קרבו ימיך לשרת. אמר מרע"ם לכה"ע נוה הלמוד שמחתין שמתרתי הן לה' אלהיך הסמים יסי' ונהרן זה אתה מנסרי למוס אל הקדוש ברוך הוא ומי לא אמרת והן לא ישמעו לי וכיב יען לא האמנתם בי:

סאורטו

ויראו את ה' אלהיכם. בהבינם גדלו הבא בחרדתו בעופתם שכליים; (יג) ובניהם אשר לא ידעו. שלא היו יודעים לשאול בהיותם טף; ישמעו, שמיעת האזן או ששמעו שנאמרו דברים בה; ולמדו, ישאלו בגדלם וילמדו מן הסבינים:

בלי יקר

ביום זה נצטוו לעשות מצוה זו שיש בה הוראה שיהיו כל ישראל אגודה אחת שיבפרו אלו על אלו; **אלא** לפי שמן ראש השנה עד יום כיפור הקב"ה מקבל אפילו תשובת היחיד על כן אינן צריכין עדיין להיות אגודה אחת כדי שיהיו השבים רבים, ומן יום כיפור עד חג הסוכות אין עושין עונות, כי כל אחד עוסק במצות סוכה ולולב ומצוה גוררת מצוה, על כן מסתבא לא יאונה לצדיק כל און עד יום ראשון של סוכות שהוא ראשון לחשבון עונות, על כן צריכין לעשות הכנה אל התשובה והכנה זו היא שיהיו כולם אגודה אחת כמו ארבעה מינים אלו, לכך נאמר ולקחתם לכם ביום הראשון, כנותן טעם לשבח למה זה צויתי לכם על לקיחת ארבעה מינים אלו באגודה ביום זה דווקא, לפי שהוא יום הראשון לחשבון עונות על כן אתם צריכין לעשות הכנה אל התשובה של כל ימות השנה והכנה זו היא כשתהיו באגודה אחת כמו

אור החיים

שוב ראיתי מאמר חז"ל (חגיגה ג.) שאמרו ח"ל הנשים לשמוע והאנשים ללמוד, כל כאן. והם דברינו עצמם, ומתחכמו להקדים הנשים לאנשים כסדר שהקדים הכמיב, לתתן ישמעו, ואחר כך ולמען ילמדו, וכמו שכתבנו:

יג. ובניהם אשר וגו'. מלוקה זו כנגד הטף שהזכיר בפסוק הקהל, אמר הטעם הגם שלא הגיעו עדיין ללמוד, אף על פי כן ישמעו ולמדו לירא את הש, פירוש לסנכם ליראה את ה':

ולזה לא אמר כדרך שאמר בפסוק הקהל ילמדו וירא, שהם שני דברים, אלא ולמדו ליראה, פירוש שגזה ילמדו יראת שמים. ואומרו כל הימים, כי כשהקטנים מתחנכים מתחילתם ליראה ימשיך בהם יראת ה' כל ימיהם:

ורבותינו ז"ל אמרו (שם) ח"ל והטף למה, ליתן שכר למביאיהם, עד כאן. ואולי שנוסמים טעם לקטני קטנים שאינם מבינים דבר שגם הם נכללים בכלל הטף

הדפסה ברזולוציה גבוהה - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה
מקראות גדולות מאורות - ה (דברים) תנ"ך. ירושלים. תשנ"ה. עמוד מס: 596 הודפס ע"י אוצר החכמה

עומר חובה הוא בכל שנה ושנה הנך זימנין לא משכחת לה כלל אלמא בדבר שבחובה ואחד מצוי יותר מחבירו לכולי עלמא פרכינן כהאי גוונא. ואין ענין לכאן הא דפרק ו' דזבחים (דף פט ע"א) בסוגיא דתדיר ומקודש כו' ואמר רבא תדיר מיבעיא לן מצוי לא מבעיא לן ואמר התם במסקנה מילה לגבי פסח כתדיר דמיא. ואין להאריך בזה כי הדבר מבואר מעצמו למדקדק היטב:

לענין ראיה גמר ראיה ראיה מהקהל. נראה לי דאמסקנא קא סמיך דהאי למען ילמדו לאחרים הוא ואע"ג דגמיר לעצמו ומבין מה שיקראו לפניו בהקהל. אפילו הכי פטרו רחמנא מגזירת הכתוב וכן הא דפוטר אינו שומע הוא אפילו חרש באזנו אחת אע"ג דשומע באוזן שניה מה שיקראו מכל מקום פטור מגזירת הכתוב כדנפקא לן בסמוך מבאזניהם והא דנקט למען ישמעו משום דלמען ישמעו גלי אבאזניהם דחרש אפילו באזנו אחת ממעט דאי לאו האי קרא הוה אמינא באזניהם דכלהו ישראל קאמר דאי כמו דסלקא דעתך השתא דלמען ילמדו לעצמו קאמר וכיון דלא משתעי לא גמיר אם כן הא דפטירי מהקהל לאו משום גזירת הכתוב אלא בטעמא תליא מילתא משום דלא משתעי אי משום דלא שמע לא גמר ואין לו שום תועלת בביאתו לשם. אם כן אי אפשר ללמוד גזירה שוה בהא לראיה מהקהל דהא היינו טעמא דהקהל לא שייך גבי ראיה דראיה אין מצותו משום גמיר והא בהקהל גופיה לא פטרו רחמנא אלא מהאי טעמא דלא גמיר והני אי אפשר להו לגמור והאי טעמא אין לו ענין למצות ראיה ואין מגרע מצוותו בכך ותמה על עצמך מי שהוא לועז ואינו מבין בלשון הקודש הא ודאי דפטור מהקהל(סז) דהקהל אינו נאמר אלא בלשון הקודש כדתנן ריש פרק ד' דסוטה (דף לב ע"א) והאי אינו בילמדו על ידי ביאה זו אפילו לעצמו ואפילו בישמעו נמי ליתא דישמעו לשון הבנה הוא כמו ולא ידעו כי שומע יוסף וכן אמר גוי אשר לא תשמע לשונו שהוא לשון הבנה. וכי סלקא דעתך לפטרו מראיה בהאי גזירה שוה אלא ודאי כיון דהאי טעמא דפטור הקהל לא שייך גבי ראיה לא גמיר לה הכי נמי הכא. אלא ודאי אמסקנה סמיך דגבי הקהל פטור אפילו חרש באזנו אחת אע"ג דשומע שפיר על ידי אוזן שניה וכן אינו מדבר דהא אע"ג דלא משתעי גמיר וקרינן ביה למען ילמדו לאחרים. והא ודאי מגזירת הכתוב פטירי הני דאע"ג דגמירי ויש לו תועלת בביאתו ואפילו הכי פטירי ובעל כרחך לאו בטעמא תליא אלא גזירת הכתוב הוי גבי הקהל אם כן שפיר ילפינן בגזירה שוה מן הקהל ראיה גם כן: אוצר החכמה

חרש באזנו אחת פטור מן הראיה שנאמר באוזניהם. פירוש בלשון רבים ופריך הא לשון רבים אאזני כל ישראל קאי ולא מיירי באדם יחיד ומשני ההוא מנגד כל ישראל נפקי ופריך אי מנגד הוה אמינא אע"ג דלא שמע משום הכי כתיב באוזניהם והוא דשמע ולעולם אאזני דכל ישראל קאי ואכתי אין לנו למעט חרש באוזן אחת דהא שמע ומשני ההוא מלמען ישמעו נפקא שצריך שישמע וממילא אימעט נמי חרש גמור בב' אזניו דהא לא שמע וכי אתי באזניהם בעל כרחך למעוטי חרש באוזן אחת ובאזניהם לשון רבים איחיד קאי דבעי ב' אזנים.

וקשה לי כיון דכתיב באזניהם למעט אפילו חרש באוזן אחת ולא נאמר למען ישמעו אלא לגלויי על באזניהם דלמעט באוזן אחת אתי דאי

(סז) עיין בשפת אמת דף ג' ע"א ד"ה בגמ' גמר ראיה. ובקונטרס אחרון כאן, ומה שהוסיף עליו ברש"ש דף ג' ע"א ד"ה לענין.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה
טורי אבן <מלואת אבן> - תגיגה גינצבורג, אריה ליב בן אשר עמוד מס : 33 הודפס ע"י אוצר החכמה

מותר להוסיף (לבוש סעיף ד). ושמעתי שקצת גדולים הורו שלא להוסיף ביום הכיפורים אפילו כשחל בשבת, משום שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימים במילי דכפרה, לכן טוב שלא לשנותם: **ג אין בכך כלום.** ומכל מקום אינו עולה למנין שבעה, כמו שכתוב סוף סימן קל"ז. והעולת שבת [ס"ק ג] לא דק: **ד חוץ מבשמחת תורה.** ואפילו בתחונה או כשיש חיובים הרבה לא נהגו להקל. וכתב **ה למנין שבעה.** א) אבל לא (ט) למנין שלשה (עולת שבת ס"ק ג): **ו וקטן.** אבל להיות הוא מקרא במ"ב ראיתי מקילים גם בתחונה: (י) אינו יכול עד שיביא שתי שערות (ר"מ (מלינד' בתשובה ב"י) [מלמד בתשובה כת"י] משפט לדק מ"ג סימן מ"ג). אם אין שם כהן אלא קטן, (יא) קוראין אותו. ב) (יא*) אבל בלוי [קטן] (יב) אני מסופק (יג) אם יקראו לכהן [במקומו] (יב) פעמיים (מהרי"ט מ"א סוף סימן (קמ"ט) [קמה] (יג)). ורדב"ז [מ"א סימן מקסו] כתב דאין קורין לכהן קטן [למנין ג' אבל קורין] (יד) למנין ז' (כנסת הגדולה סימן (קל"מ) [קלה] (יג) הגה"ט (טו)). ולי נראה דמצות עשה דוקדשתו [ויקרא כא, מ] לא נאמר על כהן קטן, דהא כתיב [שם] כי את לחם אלהיך הוא מקריב, ג) וקטן לאו בר עבודה הוא. והאידנא לא נהיגי לקרות קטן אלא למפטיר. ומצאתי בריב"ש סימן (שכ"א) [שכו] בשם רש"י (טז) דמה שכתוב בגמרא [מגילה כג, א] הכל עולין וכו', היינו דוקא למפטיר. וכן משמע בהגהות מיימוניות [תפילה יב אות ס] גבי עבדים כנענים ובב"י סוף סימן קל"ה [עמוד מז ד"ה כתב הרוקח] בשם הרוקח [סימן שלד]. ומיהו משמע דלאחר שנשלם מנין הקרואים מותר לקרותו, ואין נוהגין כן. ומשמע מכאן דאשה חייבת לשמוע קריאת התורה, אע"פ שנתקנה משום תלמוד תורה ונשים אינן חייבות בתלמוד תורה, מכל מקום מצוה לשמוע, כמו מצות הקהל שהנשים והטף חייבים בה, (יח) עיין סימן קמ"ו [סעיף ב]. ומיהו י"ל דאף על פי שאינה חייבת עולות למנין, וכן כתבו התוספות סוף דאשה השנה [נג, א ד"ה הא]. אבל במסכת סופרים פרק י"ח [הלכה ד] כתוב, הנשים חייבות לשמוע קריאת ספר לאנשים, ומצוה לתרגם להם שיבינו, עכ"ל. (וכן) [וכאן] (יט) נהגו הנשים לצאת תוצה: **ז אמו מישראל.** דאז הוה ליה ישראל מעליא: **ח בראש מגולה.** זה קאי אקטן, וכן כתב בדרכי משה [אות ג ד"ה בפורים], דאלו גדול בלאו הכי אסור, כמו שכתוב סוף סימן ג' [וס"ק ו], (יי) ועיין סימן קנ"א סעיף ו'. ומיהו י"ל דדוקא לילך אסור, אבל לעמוד ולשב שרי. וכן משמע ביומא דף כ"ה [ע"א], ועיין שם בתוספות ד"ה והא בעינן: **ט נוהגים.** מה שנהגו למכור בשר בפני עצמו, יש קצת סמך מהזהר שלא לך עמוד שי"ב [מ"ג קסד, ב]: **י וכן נוהגים ביום טוב.** מפני שיש אומרים שמותר להוסיף:

(ד) להוסיף (ג*) וכן נהגו במדינות אלו מלבד בשמחת תורה שמוסיפים הרבה [ג] גם בכל יום טוב (ה) אין המפטיר ממניין הקרואים כדלקמן (ד*):

ב (ד) מותר לקרות עולים הרבה אף על פי שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך **ג אין בכך כלום:**

הגה [ה] (ו) ויש אוסרים (ז*) וכן נהגו במדינות אלו **ד** (ה) חוץ מבשמחת תורה שנהגו להרבות בקרואים נוהגים כסברא ראשונה:

ג הכל עולים **ה** (ו) למנין שבעה אפילו אשה **ו** (ז) וקטן (ג*) [ז] שיודע למי מברכין [ז] אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור: הגה [ח] (ז) ואלו דווקא מצטרפים למנין הקרואים אבל לא שיהיו כולם נשים או קטנים [ט] (ח) ודין עבד כנעני כדין אשה [י] אבל אם ז אמו מישראל (ה) מותר לעולות [יא] (ט) ואסור לקרות **ח** בראש מגולה (י) ואין איסור לקרות עם הארץ נכבד ועשיר וגדול הדור לפני תלמיד חכם כי אין זה בזיון לתלמיד חכם רק כבוד לתורה שמתכבדת באנשים גדולים (יא) (יב) (ח) וממזר מותר לעולות לספר תורה ועיין לעיל סימן קל"ו מסדר הקורא"ים:

ד (ט) [יג] נוהגים לקרות שבעה ולגמור עמהם הפרשה **(ב) ואומר קדיש וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי:** הגה **י** [יד] (יא*) וכן נוהגים ביום טוב שאין מפטיר ממניין **(ב) ואומר קדיש כו'.** לפי שאין המפטיר ממנין העולים, שאינו קורא בתורה אלא מפני כבוד התורה, על כן מפסיקים בקדיש בין קריאתו לקריאת העולים:

ג. הריב"ש בתשובה [סימן פלז]:

ג. שם בגמרא [כג, א]:

ג*. ירושלמי ברכות פ"ז הלכה ב, וכדעה שניה; מהר"ם מרוטנבורג, הובא בהגהות מיימוניות דפוס קושטא תפלה יב, יז [טז]:

ד. [תוספות שם ד"ה אד, ורא"ש שם פ"ג סימן ה, ומרדכי שם רמז תתט, וסמ"ג עשין יט קנ, ד בשם רביעו תס, רביעו משולם [לג] והגאונים] טור [עמוד קנו] ומתיא שפיר בין למאן דאמר מפטיר עולה ובין למאן דאמר אינו עולה, שם במגילה:

ציונים לרמ"א

ג*) דרכי משה אות א ד"ה אבל:

ד*) סעיף ד בהגה:

ה) מרדכי סוף מגילה [רמז תתלא יט, ג בשם רביעו אפריים]:

ו*) דרכי משה אות א ד"ה וכתב:

ז) ר"ן [מגילה יג, א ד"ה הכלן ורי"ש [סימן לה וסימן שכו]:

ח) הגהות מיימוניות פרק י"ב מהלכות תפלה [אות ס, בשם מהר"ם מרוטנבורג]:

ט) אור זרוע [הלכות שבת סימן מג]:

י) (א"ז) [תשב"ץ] [סימן קפט] [לד]:

כ) [דרכי משה סימן קלו, בשם מהר"א מפראג [בהגהותיו לטור סימן קלה]:

(*) טור עמוד קנו:

הגהות והערות

יב) תוקן ע"פ מקור חיים, הגהות הל"מ פלמוטר והאמרי דוד [בילקוט מפרשים]. וכן פירשו המפלגת השקל, והשיורי לקט [ילקוטו מפרשים], וכן הוא בשו"ת מהרי"ט שם. ועיין לבושי שרד ס"ק יב:

יג) תוקן ממהדורת פרלא תקמ"ה:

יד) תוקן ממהדורת פרלא תקמ"ה, וכ"כ מקור חיים. וכעין זה הגיהו מחצית השקל ושערי יושר [ילקוט מפרשים מכת"י]:

טו) וכן הוא גם בסימן זה בכנסת הגדולה הגב"י:

טז) ברש"י לפנינו ליתא, ועיין אליה רבה ס"ק ו:

יז) תוקן ממהדורת אמ"ד מ"פ, וכ"ה מאמר מרדכי ס"ק ד, בלבי יוסף אות ז וכסף רמתים (לפיה"מ) על מסכת סופרים שם ד"ה שהנשים, וכן הוא במשנה ברורה סוף ס"ק יב. ועיין אליה רבה סוף ס"ק ו שהתקשה בנוסח דפו"ר. ובספר חוקי חיים לחתן המג"א עמוד 55 אות מז כתב דל"ל "וכן נהגו הנשים שלא ללמוד תורה":

באר היטב

משבעה, משום ברכה שאינה צריכה, וכן ראוי לנהוג, [מ"א ס"ק א]. והגאון מה"ר שמעון [שפירא] תיקן בפרלא שלא לקרות יותר מעשרה חוץ ממפטיר, מפני טורח הציבור, אליהו זוטא [ס"ק ב]. ועיין בתוספת גנת ורדים [פו"מ כלל ב] סימן כ"ג ובהלכות קטנות מלק ב' סימן קל"ג. ועיין יד אהרן [הגה"ט]: (ד) **להוסיף.** וכשחל יום טוב בשבת לבולי עלמא מותר להוסיף, לבוש. וכשחל יום הכיפורים בשבת קצת גדולים הורו שאין להוסיף, משום שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימים במילי דכפרה, לכן טוב שלא לשנותם, מ"א [ס"ק ג]: (ה) חוץ **מבשמחת תורה.** וכן בתחונה מקילין, מ"ב, [מ"א ס"ק ד]. ועיין יד אהרן [הגה"]: (ו) **למנין שבעה.** אבל לא למנין שלשה, עולת שבת, [מ"א ס"ק ה], כנסת הגדולה [הגה"ט]: (ז) **וקטן.** אבל להיות הוא מקרא אינו יכול עד שיביא שתי שערות, כנסת הגדולה בשם תשובה (ב"י) [בת"י]. אם אין שם כהן אלא קטן קורין אותו, עיין מ"א [ס"ק ו]. ומשמע מכאן דאשה

ביאור הגר"א

בכולם, וכמו שכתוב [שם] כ"ב ב' נקוט האי כללא כו': [ג] **גם בכל יום טוב.** ר"ל, דגם בזה נוהגין כסברא ראשונה, וכמו שכתוב בסעיף ד' בהג"ה, וכמו דקיימא לן מפטיר עולה, שם כ"ג א', וע"ש: [ד] [סעיף ב] **מותר לקרות.** סוכה (נ"ד) [נה] [יז] א' דמדלגי דלוגי: [ה] [הגה] **ויש אוסרים.** ובחולו של מועד משום דלא אפשר, וכמו שכתוב בראש חדש שם [מגילה] כ"ב א'. ואמרו שם ואם איתא כו' שאני כו', אלמא דאסור במקום דאפשר. וסברא הראשונה סבירא ליה דהאיסור שם הוא לעלות ממנין הקרואים, רק במקום דלא אפשר, וכמו שכתוב לעיל סימן קל"ד סעיף ו', ועיין שם [ס"ק ט—יא]: [ו] [סעיף ג] **שיודע.** ירושלמי ברכות פ"ז הלכה ב] חד אמר כדי שידע בטיב ברכה, וחרנא אמר שיודע למי מברכין, וכן פסק מהר"מ [מרוטנבורג], עכ"ל הגהות מיימוניות [דפוס קושטא, תפילה] פרק י"ב [הלכה יז] [יח]. ועיין בברכות מ"ח א': [ז] **אבל.** מגילה שם [כג, א]: [ח] [הגה] **ואלו דוקא.** דקאמר [מגילה שם] עולין, וקאמר אפילו קטן אשה, ולא קאמר נשים קטנים. וגירסת הפוסקים הכל משלימין כו': [ט] **ודין עבד.** בפרק קמא דחגיגה [ד, א] מכדי כל שהאשה כו'. וביורשלמי סוף פרק ב' דכתובות הלכה י"א [כ] אמר רבי זעירא בשם רב ירמיה העבד עולה משבעה קריות, וידבר עולה מעשרה [כא] פסוקים: [י] **אבל אם.** כמו שכתוב בפרק ד' דיבמות [מה, א] עבד הבא על כו', ושם מ"ה ב' ברב מרי, כיון דאמו מישראל מקרב כו': [יא] **ואסור לקרות.** מסכת סופרים פרק י"ד [הלכה טו] פוחח הנראין כרעיו או בגדיו פרומין או מי שראשו מגולה, פורס שמע. ויש אומרים בכרעיו ובגדיו פרומין פורס, אבל לא בראשו מגולה, ואינו רשאי להוציא אזכרה מפיו כו': [יב] **וממזר.** דישראל הוא לכל דבר, כמו שכתוב בפרק ב' יבמות [כב, א] ופרק ה' דקדושין [כב]: [יג] **נוהגים.** תוספות במגילה כ"ג א' ד"ה [חד וד"ה] כיון, דעושין ככולי עלמא, שאין המפטיר עולה. ותקנו קדיש בין השביעי והמפטיר, כדי שידעו שאינו מן המנין, ולכן גומרין עם השביעי, דאין לומר קדיש באמצע הקריאה. ואע"ג דמגמרא לא משמע כן, לפי שבימיהם היה מפטיר בשביעי, כמו שכתוב שם [כ"ט] [ע"ש בן ול' [ע"א]: [יד] [הגה] **וכן נוהגים.** שם [כג, א] ד"ה חד:

הגהות רעק"א

רפב א) (מג"א ס"ק ה) **אבל לא למנין שלשה.** מבואר שם דהיכי דעולים פחות משבעה, כגון יום טוב ויום הכיפורים, אינו עולה, וקא למנין ז' עולה, עיי"ש. לפי זה נראה פשוט דבשבת רק אשה אחת עולה, אבל לא ב' נשים, כיון דמבלעדם ליכא אשה קרואים, ולא גרע שבת מיום הכיפורים דלאשה לא מצטרף אשה. ותולה מלשון הרמב"ם אבל לא שיהיו כולם נשים לא משמע כן, ועיין תשובת פנים מאירות חלק ב' סימן נ"ד: ב) (שם ס"ק ו) **אבל בלוי אני מסופק,** כצ"ל [כב] [מכת"י]: ג) (שם) **וקטן לאו בר עבודה.** לענ"ד הא איתא (בספרי) [בספר] [פרשת אמור פרק ג הלכה ו] סובא בתיעוד להרא"ם מצות רס"ע, דקדושים יהיו לאלהיהם [כד] [ויקרא כא, ו] אתי לרבויי דמתוייבין לקדש כהן בעל מום, אע"ג דאינו בכלל את לחם אלהיך הוא מקריב [שם, ח], עיי"ש: ד) (הגה סעיף ג) **וממזר מותר לעלות.** ומתקום לו לא יעלה, דנתחלל קדושת לוויים, מג"א לעיל סימן (קל"ו) [קלה] ס"ק י"ג:

כתב רחמנא בחג הסוכות. מימה הסמא דכתיב בחג הסוכות כמועד למה לי ועוד לא ליכתוב אלא מקץ שבע שנים שנת השמיטה ובגמ' כל ישראל לירלות ואמאי דעבדו אלא היינו מריש ולא פריש בפיס לירלות ור"ל אם כן הוה אמינא בחג המלות לאמר לאלטרין בחג הסוכות מיהו הסמא דכתיב בחג הסוכות מיהו כמועד לא הוה לריך ומאלה דלאמר לאלטרין מפיס דבכל כל ישראל לירלות מסמע מאתמלא דמועד לא[1] פיס כ' לו כיס ג' אלא במלאלה יו"ט הראשון אבל פי' רש"י ממיה דפי' דמאלי עשמא כיס טוב לאמון לא דמיקון בימה אינה דומה יו"ט כיון דגאלת הכתוב לקרות מאתמלא דמועד יקראלו אלא כימה מגלן דבימה מעבכה לאמר מסמכר כמפי' ומאלה מיהו כיון הבימה מעריב בגין אל מרקים ומחילו אל מועד לא היו עושין פיס בגין אלא מקומין לוחה ומחברין הפרקים יהד יאם לא בגו אינה מערב יו"ט ולאה דבגיעה לא היה דוחה אפילו מילו אל מועד:

מגמה

[2] ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים אבר רב חסדא בעזרת נשים: וקורא אחרי מות ואך בעשור: ורמינהי [3] מגלגלין בנביא ואין מגלגלין בתורה אמר אביי לא קשיא כאן בבדי שיפסוק התורגמן כאן בבדי שלא יפסוק התורגמן והא עלה[4] קתני מגלגלין בנביא ואין מגלגלין בתורה ועד כמה מגלגלין [5] עד בדי שלא יפסוק התורגמן מכלל דבתורה כלל כלל[6] לא אלא אמר אביי לא קשיא [7] כאן בענין אחד כאן בשני עניינין והתניא מגלגלין בתורה בענין אחד ובנביא בשני עניינין וכאן וכאן בבדי שלא יפסוק התורגמן [8] ואין מגלגלין מנביא לנביא [9] ובנביא של שנים עשר מגלגלין [10] ובלבד שלא ידלג מסוף הספר להתחילתו: [11] ונולל את התורה ומגיהה בחיקו כו': וכל כך למה שלא להוציא לעז על ס"ת: ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה:

[12] ולימרכיה לספר וליקרי א"ר הונא בר יהודה א"ר ששת 'לפי שאין גוללין ס"ת בצבור וליתי ס"ת אחרינא וליקרי רב הונא בר יהודה אמר [13] כמשום פגמו של ראשון ר"ש בן לקיש אמר לפי [14] שאין מברכין ברכה שאינה צריכה ומי חיישינן לפגמא [15] והאמר רבי יצחק נפחא [16] ר"ח מבת שחל להיות בשבת מביא שלש תורות וקורא ארת מעניינו של יום וארת של ר"ח וארת בשל חנוכה 'תלתא גברי בתלתא ספרי ליכא פגמא [17] חד גברא בתרי ספרי איכא פגמא: ומברך עליה שבעה ברכות כו': [18] ת"ר [מברכין] [19] על התורה כדרך שמברכין בברכו"נ ועל העבודה ועל ההודאה ועל מחילת עון בתיקון על המקדש בפני עצמו ועל הכהנים בפני עצמן על ישראל בפני עצמן ועל ירושלים בפני עצמה: והשאר תפלה: [20] ת"ר [21] השאר תפלה תחנה רנה ובקשה שעמך ישראל צריכין ליושע וחותם בשומע תפלה מבאן ואילך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מתוך ביתו וקורא בו וכל כך למה כדי להראות חזותו לרבים: **מתני'** פרשת המלך כיצד [22] מוצאי יו"ט הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעית [23] עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנאמר [24] מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת נותנה לסגן והסגן נותנה לכהן גדול וכ"ג נותנה למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד [25] ושברודו חכמים וכשהגיע [26] ללא תוכל לתת עליך איש נכרי [27] אלגו עיניו דמועות אמרו לו אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה [28] וקורא מתחילת [29] אלה הדברים עד שמע [30] ושמע [31] והיה אם שמוע [32] עשר תעשר [33] כי תבלה לעשר [34] ופרשת המלך [35] וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך מברך אותן אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון: **גמ'** בשמיני סלקא דעתך אימא בשמינית וכל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא מקץ הוה אמינא נימנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה כתב רחמנא שמיטה ואי כתב רחמנא שמיטה ה"א בסוף שמיטה כתב רחמנא במועד ואי כתב במועד ה"א מריש שתא כתב רחמנא בחג הסוכות ואי כתב רחמנא בחג הסוכות הוה אמינא אפי' יו"ט אחרון כתב רחמנא [36] בבוא כל ישראל

מאתחלתא

השמיטה. שהמקרא כולה פוסלו מן המלכות: אחינו אתה. [37] שלמו מישראל: וקורא מתחילת אלה הדברים עד שמע. שבאמצע: ושמע והיה אם שמוע. ע"י דילוג ומשם מדלג לעשר תעשר ומשם מדלג לכי תבלה לעשר ומשם חוזר לפרשה [38] וקורא לאיש מלך שמע קבלת מלכות שמים והיה אם שמוע קבלת של מלות כדאמר בפ' שני דברכות (דף יג.) וכן ברכות וקללות קבלת בריתות של תורה ומשמע לרבים עשר תעשר כי תבלה לעשר מפני שהוא זמן אסוף ומתנות עניים והפרשת תרומות ומעשרות ואע"פ שפרשת המלך מפסקת בין עשר לכי תבלה קורא הא אלה יחד שלא להפסיק במעשרות ואע"פ קורא פרשת המלך ולא מפוס דיש כאן דילוג כתורה כמדי (שלא) [39] יפסיק התורגמן אין למלך תורגמן ואין מתרגמין אחריו [40]: ברכות שבע מברך. מיאו"כ אחר מקרא פרשה מלמעלה [41] (יחזקאל מח.) מגבך עליה שמונה ברכות: המלך מברך. אחר קריאתו: של רגלים. מקדש ישראל והזמנים מגבך מחת (ה) ברכות של מחילת העון שבי"ר: **גמ'** צריכי. כל הסימנין הללו מקץ שנת השמיטה וכתב הסוכות וכתיב: נימנו מהשתא. מפנה לרבנים והלאה שבמערבות מולא נלמדה פרשה זו ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה שלא מנו שמיעין עד לאחר שנת שביעית ושנת שמיטה מלמדו מלמדו' (בקידושין) (דף יב:): בסוף שמיטה. קדום ריש של שמיטה הוא מקץ שנת שבע בסוף שנה ממנו: מריש שתא. שהיו נקראו מועד מכתיב (ויקרא כג) אלה מועדי ה' וקמיב נמי ריש:

מלאמת

[1] יחזק שם: מעלה מה. [2] יחזק ש. [3] שם ע"ש. [4] [ברכות דף לה.]. [5] מעלה שם: יחזק ש. [6] יחזק ש. [7] יחזק ש. [8] יחזק שם: מרחים יח. [9] מרחים יו: כב. קל. [10] שבשים מיסקא קפ. [11] [מי תוספות ריש ב: דיש כל לחמר רבי בסיפי על זה]. [12] [מי מרחים דיש עמר].

תוספות חב"ח

[13] רשיי דיש על הגלים יכי מפה ברכות מלאה כלל ומה [illegible]

גליון הש"ס

רשיי דיה אחינו אתה שאמר מישראל. מי מרים דף מה ע"ב ומי מקבלים מרים [illegible]

תורת אור השלם

[14] ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים מן האור עד מחצית היום נגד האנשים והנשים והטפים ואני כל קבץ אל ספר התורה: (נחמיה ח, ג)

[15] ויבא בלעם אותם לאמר מקץ שבע שנים בשנת שנת השמטה בחג הסכות: (דברים לא, י)

[16] שום תשים עליך מלך אשר יבחר יי אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (דברים יז, טו)

[17] (דברים לא, ב)

[18] (דברים ו, ז)

[19] (דברים ח, ט)

[20] (דברים ח, ט)

[21] (דברים ח, ט)

[22] (דברים ח, ט)

[23] (דברים ח, ט)

[24] (דברים לא, יב)

[25] בבוא כל ישראל לראות את פני יי אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם: (דברים לא, יא)

תוספות וציונים

[26] רשיי בסנהדרין מחיה מלה יעלהו (רשיי מ"ד תרין בחר שבבו). [27] ציל כלל ובאלה (מהרש"ל). [28] רשיי (גליון). [29] עיין תוס' פסחים קז ע"ב ד"ה אמר. שהיה לזם מבר ובשמיני ולמקרא אחיך הנים עליך מלך. ולנו אמר (תוספ' תרבבו) [30] בשמנה שבמערבות אינא ב' מעמים ואחרנו אחרנו אחרון תרין חנים ד"ה ומלאים. [31] נראה לתנות ושמעתיהון. [32] רשיי (בחולין). [33] ציל ובבל (בחולין). [34] על ידי (בחולין). [35] נראה שהיה הגרסא לפני רשיי בסוטה ברכות הקללות קודם פרשת המלך, וכיון דרשם הרש"ב ובית הגר בלקוט שבסוגיה הלך, הלא מתוסי ד"ה שבוא בטם רשיי להקל הנ נמלא מפנו מי הילקוט (רשיי), ומי מלאכת שלמה). [36] ריא בבדי שיפסיק (גליון) ביב המפרשים בשם מי רשיי יקן ד"ה). [37] [מפרש שבתחתר לא הראה מהשמה דלאיל מם ע"ב] המפרש (ריא מה.) המחבר את המחיר (רשיי). [38] ציל ולא (מהרש"ל) בדברי הלאה.

עין משפט נר מצוה

[1] א מי' פ"ב מה"ל מלכים הלכה ח ע"ש מסמ"ג עשין יט מרש"ל לאו מתן מקר מפר: [2] ב מי' מ"ב מה"ל יב: [3] ג ר"ה מי' מ"ב מה"ל יב: [4] ד מי' מ"ב מה"ל יב: [5] ה מי' מ"ב מה"ל יב: [6] ו מי' מ"ב מה"ל יב: [7] ז מי' מ"ב מה"ל יב: [8] ח מי' מ"ב מה"ל יב: [9] ט מי' מ"ב מה"ל יב: [10] י מי' מ"ב מה"ל יב: [11] יא מי' מ"ב מה"ל יב: [12] יב מי' מ"ב מה"ל יב: [13] יג מי' מ"ב מה"ל יב: [14] יד מי' מ"ב מה"ל יב: [15] טו מי' מ"ב מה"ל יב: [16] טז מי' מ"ב מה"ל יב: [17] יז מי' מ"ב מה"ל יב: [18] יח מי' מ"ב מה"ל יב: [19] יט מי' מ"ב מה"ל יב: [20] כ מי' מ"ב מה"ל יב: [21] כא מי' מ"ב מה"ל יב: [22] כב מי' מ"ב מה"ל יב: [23] כג מי' מ"ב מה"ל יב: [24] כד מי' מ"ב מה"ל יב: [25] כה מי' מ"ב מה"ל יב: [26] כו מי' מ"ב מה"ל יב: [27] כז מי' מ"ב מה"ל יב: [28] כח מי' מ"ב מה"ל יב: [29] כט מי' מ"ב מה"ל יב: [30] ל מי' מ"ב מה"ל יב: [31] לא מי' מ"ב מה"ל יב: [32] לב מי' מ"ב מה"ל יב: [33] לג מי' מ"ב מה"ל יב: [34] לד מי' מ"ב מה"ל יב: [35] לה מי' מ"ב מה"ל יב: [36] לו מי' מ"ב מה"ל יב: [37] לז מי' מ"ב מה"ל יב: [38] לח מי' מ"ב מה"ל יב: [39] לט מי' מ"ב מה"ל יב: [40] מ מי' מ"ב מה"ל יב: [41] מא מי' מ"ב מה"ל יב:

ליקוטי רש"י

ויקרא אחרי מות ואך בעשור ואינו מבין. דיש מקן מלאה. דמרבה לך בעבור לחתם מקומו מאחר מקומו מלאה. מסמרת לחתר בגבעא. מסמרת לחתר. ואין מגלגלין בתורה. מסמרת לחתר. מגלגלין בנביא. מסמרת לחתר. ואין מגלגלין בתורה. מסמרת לחתר. מגלגלין בנביא. מסמרת לחתר. מגלגלין בנביא. מסמרת לחתר. מגלגלין בנביא

בענין סימני שוטה

ת"ר איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה, והלן בבית הקברות, והמקרע את כסותו.

איתמר רב הונא אמר עד שיהו כולן בבת אחת, ר' יוחנן אמר אפי' באחת מהן.

היכי דמי אי דעביד להו דרך שטות אפי' בחדא נמי אי דלא עביד להו דרך שטות אפילו כולהו נמי לא, לעולם דקא עביד להו דרך שטות, והלן בבית הקברות אימור כדי שתשרה עליו רוח טומאה הוא דקא עביד, והיוצא יחידי בלילה אימור גנדריפס אחדיה, והמקרע את כסותו אימור בעל מחשבות הוא, כיון דעבדינהו לכולהו הוה להו כמו שנגח שור חמור וגמל ונעשה מועד לכל [חגיגה דף ג:].

מבואר בגמ' סימנים מיוחדים לקבוע על האדם שדינו כשוטה וכפרש"י דנ"מ דהוא פטור מן המצות ומן העונשים ואין קנינו קנין ואין ממכרו ממכר. אולם יש פלוגתא בראשונים האם צריך דוקא סימנים אלו וכדמשמע בגמ', או כל שנראה כשוטה בעיני החכמים דינו כשוטה, ולא נאמרו הנך סימנים אלא כמשל בעלמא. עוד דנו האם שייך שוטה רק לענין אחד, ויש להוכיח כן מתוס', וכמבואר באג"מ.

א. רמב"ם הל' עדות פ"ט ה"ט

כתב השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בר מצות, ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב. ועוד הביא בהלכה י' גדר של פתאים ע"ש.

ב. ב"י אה"ע סי' קכ"א.

כתב דכפשוטו היה נראה דדוקא אי עביד אחד מד' דברים המבואר בסוגיין נעשית שוטה אבל אי עביד שאר דברים אחרים דרך שטות אכתי בחזקת שפוי הוא, אולם מהרמב"ם הנ"ל שלא הזכיר סימנים של הגמ', אלא כתב שנטרפה דעתו מוכח דהדברים השנויים בברייתא לאו דוקא ואינן אלא לדוגמא בעלמא.

ג. רבינו שמחה מובא ב"י סי' קי"ט.

נקט דכל שאינו עושה הדברים המפורשים בגמ' אין דינו כשוטה, ע"ש.

ד. שלחן ערוך חו"מ סי' ל"ה סעיפים ח', י'.

העתיק בהל' עדות כדברי הרמב"ם דכל שעושה דברים שמראה שהוא שוטה דינו כשוטה. והביא גם דין הפתאים.

ה. תוס' ד"ה דרך שטות.

כתבו דבעשה דבר דרך שטות א"צ ג' דברים להחזיקו לשוטה לכל מילי, דכיון דהוא שוטה באחת ודאי יש להחזיקו בחזקת שוטה לכל דבר.

ו. אגרות משה אה"ע ח"א סי' ק"כ.

דייק מתוס' דהוא רק 'בחזקת שוטה' לכל דבר, אבל מצד דהוי שוטה לדבר אחד אינו עושהו בעצם שוטה לכל דבר רק דמחזיקין אותו כן, ונ"מ כשרואין שהוא פקח לשאר דברים אז ישאר שוטה רק לאותו דבר בלבד. [וע"ש בפנים הספר בהמשך התשובה דברים עמוקים שהעיר סתירה גדולה בענין זה, וחילק בין מצות ועדות לקנינים].

והבזויין. והקרובין. והנוגעין (ט)בעדותן. הרי אלו עשרה: **ב** *נשים פסולות לעדות (ז)וכמן התורה שנאמר על פי שנים עדים לשון זכר ולא לשון נקבה: **ג** וכן הטומטום והאנדרוגינוס פסולין מפני שהן ספק אשה. וכל מי שהוא ספק כשר ספק פסול הרי הוא פסול שאין העד בא אלא להוציא ממון על פיו או לחייב על פיו ואין מוציאין ממון מספק ואין עונשין מספק דין תורה: **ד** העבדים פסולין לעדות מן התורה. שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו מכלל שאחיו במוהו מה אחיו בן ברית אף העד בן ברית קל וחומר לעכו"ם אם עבדים שהן במקצת מצות פסולין העכו"ם לא כל שכן: **ה** מי שחציו עבד וחציו בן חורין פסול: **ו** כל מי שנשתחרר והרי הוא מחוסר גט שחרור פסול. עד שיגיע גט לידו ויעשה מכלל בני ברית ואחר כך יעיד: **ז** *הקטנים פסולין לעדות מן התורה שנאמר בעדים ועמדו שני האנשים אנשים ולא קטנים. אפילו היה הקטן גבון וחכם הרי הוא פסול עד שיביא שתי שערות אחר שלש עשרה שנה גמורות. ואם הגיע לעשרים שנה ולא הביא שתי שערות ונולד בו סימן מסימני סירום הרי זה סרים ויעיד. ואם לא נולד בו לא יעיד עד רוב שנותיו כמו שבארנו בהלכות אישות: **ח** קטן שהגיע לכלל שנותיו שנראו בו סימני בגרות מלמעלה אינו צריך בדיקה. ואם לאו אין מקבלין עדותו עד שיבדק. ובן שלש עשרה שנה ויום אחד שהביא שתי שערות ואינו יודע בטיב משא ומתן אין עדותו עדות בקרקעות מפני שאינו מדקדק בדברים שהרי אינו יודע. אבל בעדות מטלטלין מקבלין עדותו הואיל והוא גדול: **ט** השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות. ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד. אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל בענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים

יחשב

א עזה"מ מי' ר"ג ולי"ס פמ"ג לשין ר"י: ב עיר שם פי' ליס פמ"ג שם:

נשים פסולות לעדות וכו'. מבואר בפרק שבועת העדות ובפרק החיבל. ובקיצורי ילקוט לה מנ"ם נאמר כאן ועמדו שני האנשים ונאמר שם על פי שני עדים מה כאן אנשים אף כאן אנשים ולא נשים. וקצת לי על דברי רבינו הילי שביק דרשא דתלמודא ועביד דרשא מדעמיה וכ"ת דלישנא לגבי דרשא כשיש דיוקא קשה דמשמעותא דקרא לא הוי לשון זכר ולא לשון נקבה ואי משום דכתיב עדים והוא משמע לשון זכר לא קבי דלא כתיב עדים לאתקים שלשה לשנים ואי דכל המורה בלשון זכר נאמרה. ולפיכך אני סובר דלעולם מודעת רבינו על הנ"ם האמורים בקיצורי אלא ה"ק שדרשו לקרא שנאמר על פי שנים עדים לשון זכר ולא לשון נקבה מדכתיב ועמדו שני האנשים ועדיין ל"ע:

ד העבדים פסולין וכו'. פ' החיבל מייתי לה ומפיק מלמעלה אלא הכשר שבהם כלומר אשה וקטן שכן אינם בכל המצות ופסולין להעיד אף אני אביא אם העבד שאינו בכל המצות ופסול להעיד ותע"ג הדבר פריך על מה אלא הכשר שבהם שאינם אינם תאמר בעבד שהוא אינם מ"מ סמך עליה כיון דבוף סוף מפיק דעבד פסול לעדות מקרא אחרינא זו יותר פשוטה ואמר שהדרשא שבכאן רבינו הילי המקום אחר ושעמתא משום דהוי עדות שאי אתה יכול לחזותה דכשיגן אחוי כמוהו ממש שהוא בן ברית לכל המצות לאמוקי עבד שאינו כמוהו ממש. ועדיין צריך הלמוד מ"מ למדנו שהעבדים והעכו"ם פסולין לעדות מן התורה כאמר כתב רבינו ואין נראה כן דעת רש"י בגיטין על משנת כל הפגרות הפסולין בערכאות של עכו"ם:

ז הקטנים פסולים לעדות וכו'. משמע דפסיעת ליה דועמדו שני האנשים כעדים אחרי ולא"כ אמאי לא מפקינן מהאי קרא נמי נשים אנשים ולא נשים אנשים ולא קטנים דכל היכא דאיכא מיעוטא מתעצינן כל מילי ולמה הילכך רבינו להביא קרא אחרינא לפסול את הנשים. ובאמת דמתיבנא לעיל אמי אסיר דלעולם אקרא דועמדו שני האנשים אמיך ולא מייתי הך קרא אלא לגלות של הנ"ם דלא מיתא ועמדו שני האנשים בכשלי דינין אחרי מדלא כתיב ואמר לנם הריב:

ח קטן שהגיע לכלל וכו'. פרק בא סימן בנשנה מפני שאמרו אפשר לחסמון לבית עד שלא בא התחתון ואמרינן נמי כיון לבית עד שלא בא התחתון ואמרינן על עליון לבית תחתון שוב אין משגיחין על עליון:

ובן י"ג שנים ויום אחד וכו'. פ' מי שמת אמר רב הונא בריה דרב יהושע ולעדות עדותו כדאת אמר מר זוטרא ולא אמרן אלא למטלטלי אבל למקרקעי לא מי אמ"ם שאמרנו דפחות מבן עשרים שאינו יודע בטיב משא ומתן אינו מוכר בטבעי אבל אבל לעדות נאמן הוא להעיד מה שראה ושמע מבן י"ג ואילך שהגיע שתי שערות הואיל ואינו שוטה לשון רש"י ושמעתא דעדות הקרקעות לריכון דקדוק גדול שחיות האדם מלויה בהם:

ט השוטה פסול לעדות וכו'. כתב רבינו משום לפי שאינו בן מצות כלומר שהוא פטור מן המלות ואע"פ שמקיים מקלת מצות לפעמים הוי כמי שאינו מצוה ושוטה

ומ"ש ופכוויין. בספ"ק דקידושין (דף מ':) אמרו האוכל בשוק וכו' וי"א פסול לעדות אמר רב אחי בר אבין והלכה כי"א. ומ"ש והקרובים. בפרק זה בורר (דף כ"ו:). ומ"ש והנוגעים בעדותן. פרק מוקח הבאים (דף מ"ב מ"ג) פרכינן דאמר הבותפין מעידים זה על זה אמאי נוגעים בעדותן הם:

ב הנשים פסולות לעדות וכו'. בפרק שבועת העדות (דף ל'.) אמרינן ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר כלומר ללמד שאין עדות בנשים ובקיצורי ועמדו שני האנשים נאמר כאן שני ואמר בעדות על פי שנים עדים מה כאן אנשים אף לכאן אנשים מכאן אין האשה כשרה להעיד. ואינו יודע לאמר שהיא הרבינו מלכתות דאיה זו. ודאיה שהיא אינה נראה לי שאני כל התורה בלשון זכר נאמרה:

ג ואין מוציאין ממון מספק וכו'. מובאים בכל הגמ' דמסקינא לא מפקינן ממונא וכ"ש דאין עונשין:

ד העבדים פסולים וכו'. כפ' החיבל (דף פ"ח.) מייתי לה מגזלן ומקנן לו אמר כאלה הנשים ואינה מגזלן דמייתי לה מדכתיב אלא יומתו ודרשה זו שבכאן רבינו ליתא הכא ול"ע הילא אינה:

ה מי שחציו עבד. זה דבר פשוט דבינו דמלינו לינו כשר פסול הוא:

ו כל מי שנשתחרר וכו'. גיטין פ' הפולה (דף ל"ט.) אמר אלא אמר ר' יוחנן המפקיד עבדו ילא לחירות ואריך נגו שחרור כלומר ילא לחירות אמנם דיבה בעלמו ואריך נגו שחרור לחפירו בכח ישראל ופ"ב כיון אלינו בן ברית נמור אין ראוי לפסיד:

ז הקטנים פסולים וכו'. בנחרת פרק מי שמת (דף קנ"ה:) אמרינן דפסיעת מבן י"ג אין עדותו עדות מכאן דכשיגן ועמדו שני האנשים ולינה: **ואם** הגיע לעשרים שנה וכו'. למד כן מאמר שאמרו בפי' ילא דיבון (דף מ"ז:) נאמר בדברי רבינו פ"ב מהלכות אישות ובאמר אמינא הדין לענין עדות:

ח קטן שהגיע לכלל שנותיו וכו'. דעת רבינו שיש לפרש מלמעלה ובאמר בפ"ב מהל' אישות ובשית עליו הרא"ש וה"ה הנה הדבר כל"ע: ובן שלש עשרה וכו'. כתב רבינו ירוחם שבן בתוב בירושלמי ומפרש רבינו הרמ"ב בשבועת שתי שערות ולא אמרו דאי לאו הכי הינו קטנן לכל מילי ובפי' מי שמת (דף קנ"ה:) אמר רב הונא בריה דרב יהושע ולעדות עדותו עדות אמר מר זוטרא לא אמרן אלא למטלטלי אבל למקרקעי אין עדותן עדות ובכאן המפרשים דקאי אמאי דאמרינן הכם לעיל מאלי מיתמרא דפחות מבן עשרים אע"פ שהוא בן י"ג שאינו בקי בטיב מקח וממכר אינו מוכר בטבעי אבל וקאמר דלענין עדות עדותו עדות למטלטלים ובם הם דברי רבינו ולמדנו מכאן שבן י"ג שבאים שתי שערות ובקי בטיב משא ומתן עדותו עדות אף לקרקע:

ט השוטה פסול לעדות וכו'. שבשוטה פסול זה פשוט ומבואר בכמה מקומות. ומ"ש לפי שאינו בן מצות. נ"ע הילא אינה שהעשה שהוא פסול לפי שאינו בן מצות דבפ"ק דמגילה תנן בכל היינים נראים אין מחש"ו ושם (דף ג':) אמרו לי זמו שוטה הילא ידיה בגילה והלן בגים הקברות והמקרע לא בסיתו אינמר אמר רב הונא עד שיהו כולן בכת אחת ור' יוחנן אמר אפילו בלחת מבן ריקי"ל כר' יוחנן וכן פסק הרא"ש גרים חולין ח"ם רבינו בדבר מן הדברים לומר דאפילו בדבר אחד ונתברר שם דדוקא

לחם משנה

פ"ט ד העבדים פסולים לעדות וכו'. כתב הרב כ"מ דדרשא זו שכתב רבינו נ"ע הילא אינה. ואני אומר לא לבד זה קשה דלא מלאתים בגמ' אבל קשה יותר שאם בגמרא נאמר בהפך דבפ' החיבל (דף פ"ח.) הקשו לרבי יהודה דאמר דהחיבל בעבד כנעני של אחרים פטור מן הכותם משום דאמר קרא כי יגנו אנשים יחדו שיש ואחרי ועבד לאו בכלל אחרי הוא אלא מעתה לר' יהודה ואמרי עבד לא יהרגו דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ואיתלו אמר קרא ובערת הרע מקרבך מ"מ ע"כ והשתא תיפוק על דברי רבינו הנה דלרבנן דקי"ל כותיהו עבד בכנעני אחרי ולא הקשו קושיא זו בגמרא אלא לר' יהודה ואם כן אין כתב רבינו דעבד אינו נכנע בכלל אחרי הא לרבנן נמי אלא לר' יהודה דוקא ואם כן אין כתב רבינו דעבד אינו נכנע בכלל אחרי הא לרבנן נמי כשת אחרי דנכנע ורבינו אמר אפילו בלחת מבן ריקי"ל כר' יוחנן וכן פסק הרא"ש גרים חולין ח"ם רבינו בדבר מן הדברים לומר דאפילו בדבר אחד ונתברר שם דדוקא

הגהות מיימוניות

א (ط) ובן אמר כ"ה האע"ם שלהון אמר דכשר ברשד' בפ"ב מהלכות בנדרים והא דתניא בפרק בא מיגון כל הכשר לתן כשר לתעיד ותיא ר' נאמר היא דאפיל מיגא לתן ע"כ: **ב** (כ) ברשבה ריש פ' שבועת העדות ומ' החיבל דאשה אמאה אמולה לתעיד ע"כ:

באבי

אם מיגון (דף מ"ט): **ח מ** ובן י"ג שנה ויום אחר עד ובכלל מיגים ובפסק אמרו אמרו מי שמת (דף קנ"ה):

הנמסה

מגדל עוז

ב נשים פסולות לעדות בר' עד לשון נקבה. מגזקין פ' החיבל (דף מ"ח): **ג** ובן הטומטום והאנדרוגינוס בר' עד אמאמר דין מוכיח. מהמשנה בנגעים ר"ל אמאמר מגלאתי מהמשנה: **ד ז** העבדים פסולין לעדות בר' עד אמר שבאתי אהלמה אישות. אמלה הדינין אלא בגיטין פרק החיבל ומשם הוכיחו מגזמים ז"ל האחרים הבאאמר פ"ב: **ח** קטן שהגיע בר' עד שיעבדו. מגדה פרק

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
משנה תורה <מהדורה חדשה> - יד (שופטים) משה בן מימון (רמב"ם) עמוד מס : 80 הודפס ע"י אוצר החכמה

יחשב. *הנכפה בעת כפייתו פסול ובעת שהוא בריא כשר. ואחד הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע. והוא שלא תהיה דעתו משובשת תמיד שהרי יש שם נכפים שגם בעת בריאותם דעתם מטרפת עליהם. וצריך להתיישב בעדות הנכפין הרבה: י הפתאים ביותר שאין מבירין דברים שסותרין זה את זה ולא יבינו עניני הדבר כדרך שמבינין שאר עם הארץ. וכן המבוהלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים ביותר הרי אלו בכלל השוטים. ודבר זה לפי (מה) שיראה הדיין שאי אפשר לכוין הדעת בכתב: יא החרש כשוטה שאין דעתו נכונה ואינו בן מצות. ואחד חרש מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר. אע"פ שראיתו ראייה מעולה ודעתו נכונה צריך להעיד בבית דין בפיו. או שהיה ראוי להעיד בפיו. ויהיה ראוי לשמוע תריינים והאיום שמאיימין עליו. וכן אם נשתתק אע"פ שנבדק בדרך שבודקין לענין גיטין ונמצאת עדותו מכוונת והעיד בפנינו בכתב ידו אינו עדות כלל. חוץ מעדות אשה לפי שבעיגונה הקילו: יב הסומים אע"פ שמבירין הקול וידעו האנשים הרי אלו פסולין מן התורה. שנאמר והוא עד או ראה מי שהוא ראוי לראות הוא שמעיד. והסומא באחת מעיניו כשר להעיד:

פרק עשירי

א [1]הרשעים פסולין לעדות מן התורה שנאמר אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס מפי השמועה למדו אל תשת רשע עד. ואפילו עד כשר שיודע בחבירו שהוא רשע ואין הדיינים מבירין רשעו אסור לו להעיד עמו אע"פ שהוא עדות אמת. מפני שמצטרף עמו ונמצא זה הכשר השית ידו עם הרשע עד שנתקבלה עדותו. ואין צריך לומר עד כשר שהוא יודע בעדות לחבירו וידע שהעד השני עמו עד שקר שאסור לו להעיד

א [1]שיעור מי ליה סמיכא לאין רייד: ב מאי שם ליה שמיכא שם:

דזיקא כדעביד ליה דרך שטות ולין סטוטה שכפשה לחת שיעשה לחד מחלי דרך שטות מיקרי שוטה אלא כשדרכו ככך ז"ש רבינו ומלאה דעתו מטבבת תמיד וכו' ומגיה מו הסם (דף ל'.) לו זהו שוטה זה המחבר כל מה שנוטרין לו ומסמע מדברי רבינו דס"ל דסני מילי דקתני בברייתא לאו דזיקא אלא ה"ה לכל דבר שדרך הטוטה לעשות לוחם והאך לדומנת נקבינהו ומסני כך לא הזכיר רבינו לוחם דברים הבנים שם בברייתא אלא סתם וכתב כל מי שנטרפה דעתו ומלאה דעתו מטבבת תמיד מדבר מן הדברים וכו' לכלול גם שאר דברים שלא נזכרו בברייתא ומה שהבריתו לפרש כן כתבתי בטור אבן העזר פי' קכ"ח: הנכפה בעת כפייתו בבול וכו'. בריתא פ' ראהו כ"ד (דף כ"ח.) עמים חלים עמים שוטה בטבעו שוטה כשוטה לכל דברין הי"ג מסמע בפ"ב דסנהדרין (דף כ.)

נבי הטוח עיבדא דבר בטעיל ובין נכבי:

י **הפתאים** וכו'. כן כתב בכל הטעור בחות קו"ף שבן כתב הרי"ף בתשובה:

יא **חרש** מדבר ואינו שומע וכו'. בגיטין ל"ם מי שאחוי (דף ע"ח.) תגיל

אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד ולמרינן הכם שאע"פ שיכול להגיד מתוך הכתב שכול דרשמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ולפסר דמשמע ליה לרבינו דה"ה למדבר ואינו שומע דכתיב ושמעה קול אלה פרט למי שאינו יכול לשמוע: וכן **אם** נשתתק וכו'. שם כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין וכו' לעדות ולפשקא דזיקא כעדות אשה דאקילו בה רבנן אבל בשאר עדויות לא ופירש"י בעדות אשה להשיאה דאקילו בה בעד אחד קרוב ושפחה. ומתרץ רבינו לו שיכול רלוי להגיד בפיו וכו' נראה דס"ל דאקילו בשאלה בה ידו לכ"ד כיון שראוי לגיד ולשמוע כשר הוא דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבתו ולבברה הסובקות ביבמות פ' ד' אחין ולא פירש"י בפירוש הסומא שכתב על פי שנים עדים פרט לאלא ישלחו כתב ידם לב

מקרקעין עליה, כי"ב הרמב"ד יהבינלו הרי"ן פ"ב לכתובות ורג"ג ביא מדפי הרי"ף דיה כיון, יהרי"ן פלג עליו. ד"מ (י"ל) ן"ן, ועיין לריטה:

סעיף ז' יחן גוי או עבד כו' אינו נאמן. כתו"ם סוף סימן מל"ט כתבי הטיר וסמכה, לתמהיון נסמוך עבד וטפחה תפיל קולם מנמסרתו, ומקום הכי כבכתב מבוד ומכיף הין הלי דינא, דקקן וכתב ז"ל, וכל אלו "שמעת" בסן הגדול סי', וכמבנה בסרישה דמשום הכי כתב "שמעת", מפני כלא מיני בכלל הם לגא נהברים הנ"ל מבדיקין עדות, מפ"ש נתמנה לתמונה לתמונה לאינו נתקן מקום ברוב עדות, דל"ש לא היה נאמן עבד וטפחה דפסולין לעדות, אלא דאמנטו מקום דאינו לגה גילי מילתא בעלמא, יהמחבר נ"ב דמנו נמה מכתב "שמעת" אחר מהגייר כו', לגמרא דוקא בתקים לבעין עדות אין נאמנין. מפ"ש בתחומין ומכ"ש, וקל: יין אינו נאמן. עבד מבאיתו טי לא הוא דמנא עליה, ומילתא לגא דמיא עליה, אמר ולא מדבמיה. והביאו עבד נמ, מין לאין ביהי לשחרר נפשו, ועיד דעבד אינו מיב בכל מקום, גמרא (בחוסות ביה ביב, ביי ביי פיקי הין): **סעיף ח'** בן משובשת תמיד. כתב "ממתי", לתפוקי בפקרקי בעלמא, מין פריטה (סעיף מין):

משפחה זו פסולה (ולו קנאו אינו מיון להוציא מלחד מן המשפחה נמא פסולה כמו מנמנגר בתבן העזר מימן ג').

ד ובל אלו אם גוי או עבד ראה אותם והעיד אחר שנתגייר ונשתחרר אינו נאמן.

ח שוטה פסול ולא שוטה שהוא הולך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד ברבר מהדברים אף על פי שהוא מדבר ושואל בענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב.

ט הנכפה (סיווש המיכרה ליפול לארץ מחמת חולי המשגיח לעתים) בעת כפילתו פסול ובעת שהוא בריא כשר ואחד הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע והוא שלא תהיה דעתו משובשת תמיד שהרי יש נכפים שגם בעת בריאותם דעתם מטרפת וצריך להתיישב בעדות הנכפים הרבה.

עיקרים ישקרים מ) כמ"ל מ"ל. יי מבאן מי מסוף דיב מאמר מעיף מ-ריד מפ מהמנים ביב מפרמת הים ריב.
מ) ביה בדיה, מהדורת שבבי קבאל בשמטה המילה: אלא, והרמ"א תיקנה במהדורתו הנאו מ מפה בכל המהדורות כמ"ש מ"ל. מ) מהדורת שליד

באר הגולה

כ. מם מגרשיה ישאלנו מקנה וכו', ומעמם הנ"ל (מרו ה"ו). סעיף ז' ב. בלשון מם מהדורת דיד ביב) ובתיק, ובמפרם מם מעמת. סעיף ח' ג. לגון המנאים כפ"ם מהלכות עדות (דיו מ"ג), מבמיאת מלחמי סוטה יסו', ומכרי יחמן לתמר מפלו בכמם מיהן, מביהם קף ג' ע"ב. ומהב מסמ"ם מם שוטר דעיב דמיך דקמה מגמיאת לגו דוקא, אלא היא לגל מכר מדכך הטוטים לעמוס, יהלריך שיד מה מגיא מהמ"ם קמן קכיל דיה מיהר מיהכ, **סעיף ט'** ק. מם (מ"ד מ"ד) מגמיאת דיה קף ליה כ"ל, יהכי מעמנ מכחוטים גמי מובמא דמר מגמיא וכו', קף כי ע"ל.

באר הגר"א

סעיף ח' יב. (ליקוט) מבמה. כ"ב קכ"ח ה', מפיי ומסמנה מפיל (ע"ב): ג. כל מי שנטרפה. מדב ב"ג ב', ומנטרפה דעמה, כ"ב מומה מ"ר: יד. (ליקוט) תמיד, מחוגות כ' ל' גבי מובמא דבר בטיל *כמעמים מלים מי (ע"ב): מה. (ליקוט) ברבר מהדברים. מפיל מחבר, מגיהה ב' ל', כמ' יחמן לפילו מלחמ (ע"ב): (ליקוט) **ברבר מהדברים**. כמ' יחמן כמים מגיהה *ומהב מחמיל, לגמיקי עמים מלים במ"ם מסעיף מ' (ע"ב): **סעיף ט'** מה. **הנכפה**. ריה ביה ל', לפפו מל מ', ע"ב: יח. **ואחד הנכפה** אר. מם [עיין באהיב אות ק]: יה. (ליקוט) **והוא שלא תהיה דעתו משובשת**. נעמן מיו כי מחמי מם, מחמקן מו', מחקן לימו. ועיין המ"ל מם דיה מחקן לומו (ע"ב):

גמ בבו' רשמוא ריי המיריב
ג' בבו' מ"ם
מ"ר ר"מ מ"ר
מ"ר ר"מ מ"ר
מ"ר ר"מ מ"ר
ר"מ מ"ר
ר"מ מ"ר

סעיף י"א [יא] הפתאים ביותר. והו הסלוק בין פחי לשוטים, בהשוטים דעתו היא מבוטלת ונמהרת לגמרי בדבר מסדרים, המפליג פחי שליט מעורך לגמרי בנים דבר. אבל מלב לחר הוא נגע בהשוטים, שבשוטים בקצר דברים הוא חסר כשאר בני אדם. ובפחי היא שאין לו שכל גמור, ואינו מבין שום דבר [יב] כדרך שמבינים אחר בני אדם, ומבוים הכי פיים ומסר דבכלל שוטים יאמסרא, והייט לדין פסול. אבל לאו מס שוטים עליו, וקיל: [יג] הטבוהלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים ביותר. נגלה שכל הם שוטים הוא שאינם מחוסרים בעניינים. אלא כל המעשיהם עושין בהיפוך ולא מביאים לפוף הענין ולבסלים המעבה, [יד] מיים זה נ"ל הסכם שנשון ומסיים הקבר: סעיף י"א [טו] שצריך להעיד בבית דין בפיו ושיהיה ראוי לשמוע דברי הדיינים ויכול בין מל פי מה שמים: [טו] וכן אם נשתתק בו. פירוש, בסיס יכול לדבר בהקולה יאמיל נמחק, והו שקיים יסוד בין, ואעיל לפליני בכתב, לדין דמהילה הים יכול לדבר ונם יכול לשמוע ליתר שלמי לבתב. ומיט אכפיי מנדק כדלך שנהקין לגיתין. גם אהמדבר ואינו שומע לו לאיסא קלי. הים בס, ודעתו נבוה, ריל, נסנה בנדיקה זו. גם יל דכתב זה בנספתק, מסיס דנגיתין הוקא בנמתחק הוא דלדיקין לנדוק בנדיקה זו ריסא שנמלא קונם שנמתחק הסיס קדיסי קלוכין נמורין, ואמיל נמחק. מקליל נמוקע יאתו מהבר לו ריסא כמסיס בן מסנילה, לאפיל אינו עיתל בנדיקה זו יכול לגרש, דהתיקן מתיסמו לי ריס

[יב] הפתאים ביותר שאין מבירין דברים שסותרים זה את זה ולא יבינו ענייני תרבר בדרך שמבינים שאר עם הארץ וכן [יג] הטבוהלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים ביותר הרי אלו בכלל השוטים ודבר זה לפי מה שיראה לדיין שאי אפשר לכוין הדעת בכתב.

[יד] נפחדות יש לשון בין

יא [טו] חרש שסול אחד מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר ודעתו נכונה מפני [טו] שצריך להעיד בבית דין בפיו ושיהיה ראוי לשמוע דברי הדיינים והאיום שמאיימים עליו [טו] וכן אם נשתתק [אף על פי שנבדק בדרך שבודקים לענין גיטין ונמצאת עדותו מכוונת והעיד בפנינו בכתב ידו [יח] אינו עדות כלל [חוץ מעדות אשה לפי שבעצמה הקילו.

יב [יט] סומא בשתי עיניו אף-על פי [כ] שמכיר הקול והאנשים [כא] ומכוונת עדותו פסול.

יג [כב] היה חרש או שוטה או סומא בשעה שנמסר לו העדות ובריא בשעת הצאת העדות או איפכא פסולים אבל אם היה בריא בשעה שנמסר לו העדות ובשעת הצאת העדות אף על פי שבאמצע נחרש או נשחטה או נסתמא מאחר שתחלתו וסופו בכשרות כשר.

ילקטו, ומו מכתבו סטיר וסמחבר מלכן הכור נסמון קכיל [פסיף יג] וקיל: [יח] ומיט אינו עדות כלל. הטעם כבר נתבאר לעיל בסיתן כיס סעיף ריל דלעיטן מדסחיב כל פי שני עדים, מסיסס הלא מפי כמנס. והי מאתו יכול להעיד בפיו כלל אבל גם לריה יכמיה ליא ביס עדות הדון דמחיל בתחד מיכל לדבר להעיד לקנות עדיתו לגיה דין בכתבו, מכוס נדלאי הוא לסכיד בפיו, ממיס הכור ומס סעיף ריין בסמן, ע"ש: סעיף יב [כ] שמכיר דקול והאנשים. פפרים אקלים [מפרי הטרון], קול אנשים, ועיין מרקה [סעיף יד]: [כא] עדותו פסול. יעפיק לס [ועיין הטבים פיס מציאת דיינן מדסמיה [ויקרא ה' א'] אין לי לתה, ועיין פרישה ומסן:

באור הגרא

סעיף י' יט. הפתאים. כיע סס וקניה ביבן יל אטל פפרי כדי מגלה אסחר מי: כ. וכן הטבוהלים כו'. שם, ואם בעוחא ומרמא מי: סעיף י"א כא. (ליקוט) אחר כו'. המיס כנ"ל קכיל ל' ונחתרם, ולי אפשר ליהו מרמא הגמור, דלק הלם מלגל פסול (ע"ל): בב. (ליקוט) ורשע נכונה. מגיסן סס ועיא ביא, ציין בארים את ביין נהקין לינה, ע"ש: בג. (ליקוט) והאיום. המגמלין [בים ביאן מלייסין עליהם (ע"ל): סעיף י"ב בד. סומא בשתי. כ"ב קכיל ל', ומיסים (נפרים) [נפשן ו' בעיף כי ילאי הבריל כבן: (ליקוט) בשתי עיניו. ונקל, מפרים בנדה מיעו כ', ים כבר לטעיה כי: (ע"ש): בה. אעיים. נעקין כ"ג ל':

פתחי תשובה

סעיף י"ב ג. סומא. עיין באר הגולה [אות ב'] שכתב. דסיים הרמבים, שנאמר והוא עד או דאר בר. ועיין בלבוש משנה שם פיס מהדורה [ריב] שכתב דיו הראיה שהביא מאו ראה, ציע הביא איתא. ועדמס שם הגהיה הנראה דיצא לדבינו מדאיתא בערכין דף ריח [ריא] כיי, ע"ש, ובמפר בדבי ריסף אות ה' דבין כתב בספר פים חיים להרב פרי חדש [לאבים שם], וכתב בשם חכם אחד שהשיג עליו, דבשם אין ראה גמורה אך הוא מפרש בתרפתא פיע רשביעות [ריין כי', ע"ש, ולחב עוד [אות ין בשם התעבייע חיב סימן ה', דצע שריאה ניכר, אם אינו יכול להבחין בין איש לאיש אפילו בשהיא ממכל בהם, עדותו בטל מן התורה, אף שהוא מבחין אחר בטביעת קול, והוא פשוט: ה. אף על פי שמבין הקול בו'. כתב בספר שער המשפט [פיי], מלשון זה משמע דטביעת עין דקלא מהני לענין עדות, אלא דבסמא פמול דלפיקן מאר ראה שהיה דאר לראות, אבל היכא דיכול לראות מהר טביעת עינא דקלא אף שלא ראה הבעיר בו, עשיב. ומיהו לפי מה שכתב בפרישה [סעיף ריח] דהגיאסא ברמבים [נפ ושור], מכירים הקול דרכו האנשים, ואינגד ריו דמהלכת אלא חרדיהו לאסר, שבכירים על ריי קול הם יודעים, ע"ש, אינ אין ראיה מהכא, דייל דהו שאינו סומא יכול להעיד בראיכא הכיריהו לקא, הברה קול, הם יריחם דגופים על ידי משמרת הדר לכרוכה, הנמיש בה לקמן ביהן פיא סעיף ריג [אות ריא] ברייה הבביא. ועיין בספר בדבי יוסף אות ט', שהביא תשובת הריי ן' טייגס ריל כיי [בפיסות מי ריא] בענין זה, ועיין שם עוד [אות ריא] בענין עדים שראו את הדבר פתוך מר עמצעדיד במראה ובכיות, ובאור שם, האם האה הדבר עצמו מתוך הבבות פשיטא דהוי ראיה גמורה, אך אם אינו מסמכל בדבר בלל יק הסחבלתו הוא במראה, נסחפק בזה הרב הלכות קסמת חיב סי' (פיג) [פיב], דהגם הבראה דעת הרב דבר שמואל סי' רמיב ושמח יעקב חיא סי' קכיון, ובכריג לא מיקרי ראיה, ריל דשאני הכם ריש מציאות הראו בוביהא הביבא, אבל בנדון דידן אם הוא באיסן שלא יש להסתפק בטום מציאות, אפשר דמילתי ראיה, עייש. ומסיים בסחתי תשובה לאבן העזר סימן קסיט בבחר אליעזר בקצרה סקיא:

רתב מזר

סימן לה מתמו פעיי ריב מסמא. ריל, עיין תשיעתי הכם מיסר תיא סי כ:

באר הגולה

סעיף י' ב. סם. ורבבים ריין ריג, יכיל הטיטיל בלום ק' [בקלר ידוה ריי ריה ריין] אליל המיש מסמה. סעיף י"א ג. סם. ורחרים ריין ריא מבריחה לם לל יגיל פיטן לגלם יסי, גיטין דף ע"ח, ומסר סכסף מסמה, ומסמע לרבינו דהיש לסמיל לגלגל יסיי קיטם לכמיע [ריבא ה' אין] ומסמע קול לגלם. ת. מקנה הנמי שם. ל. מרמבא שם ומלמוקי לה לא בסם שם. סעיף ריב ב. מקנה הנמי נעקין דף ביב ע"ל, ומיים מרמבים [שם ריין ריג], מגלמר [ריבא ריח] ויסל כל לו דלם, מי מסול מלי לגלות הול מסמיה. ומן מיים רמיי בנדה דף מיט ע"ב [ריה בארבי חמיון], סעיף ריי"ב ב. מרמבא ביב דף קכיא ע"ל יכמה דיבה.

באר היטב

סעיף ריא יי. כלל. דמעין אפיסס הל אפי מסם. יפיש לרים דמסל נאמר מיכל לגנב, לגלגל עדיתו מכמ לרים, מיהו מקום הילוי הול לעדת נפיו. בלילת [מקרים]:

הדפסה ברזולוציית בסיס - כהדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כא חו"מ ב (כח - נו) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס : 101 הודפס ע"י

ז **וגרסם פירש רש"י** יבור. כך פירש רש"י בפרק עשרה יוחסין (קוף קד ע"ב) לגבי מסגתו דאיכא מסנה כמהות גוסם וכתבו התוספות דלמו כן יש מדקדקים דגוסם שרמו לכתת גם לגסם אין מוחבין דאין מעמיו בלוס והקשו על זה וכתבו לכן נ"ל דודאי גוסם דמריו קיימין וכבר גבי מתגם איכי טעמא לתגמו איו לוים מקום דמתחמת נוסם איו יכול לדבר אבל אם היה מדבר בסיעת דמריו קיימין בבי"ל. לפי זה מסמע דוקא בסוס מדבר אבל הרא"ש כתב לגסם לאפילו ריחו סנוסם ואמר נתנו גם לאחתי כיתמין ויתמין כל עוד שנמסתו ז כדין מחטו ז שנים יסי' דסמוון. **ובדי** ליישב דעת רש"י ורבינו חננאל יל"ל דשאני הך דסחק ז שנים דנשחט מתוך מריו ודעתם עלומה סיא ומנים הכי אין לריך מדיקה לדעם ההוספות ולהר"ן אלרין מדיקה ראמרי מיא יוסף דבריהם בסוף סיקן זה מכל מקום כיון שנשחט מתוך מריו דעתו עלולה וכותבין ויתמין אבל גוסם שריחו מתוך אלי ומפילו מדבר אפשר שאין דעתו עלולה אפילו על ידי מדיקה אין מחבין. **ומיהו** ליכ הפוסקים כתבו כפירוש רש"י ומהר"ם ומחיבוני הרשב"ש (נוסף ע: ד"ה ולענין נוסם) כתב דאף רבינו חננאל לא אמר דגוסם חשוב כמת אלא בפיו מדבר וכן כתב מהרבי (סי' תמא) דלבינו חננאל לא אמר דמשיב כמת אלא מחיו יכול לדבר ואם כן לא בשאר מאן דמחמיר אלא סדא דבריו יחלל הלוי מהרי"ם (ולא"ש סי' מקלג ד"ה ומה שפיקם) שדקדק בך מפיריש רש"י (בקידושין נסא. ולכן יש לנו לסוכום בגוסם יסל לגבם בסוסות מדבר ודעתו מיושבת אבל אם אינו יכול לדבר אין לנו לבמוך על דמיאתו ואפילו בנשחט ז שנים וכו' נראה דאין אנו בקיאין להכין היטב דמיאתו כל אבן דלהר"ן בנחט ז שנים דאריך מדיקה וכל מיני לאריך לבדוק אין אנו בקיאין לבדוק ואין מיתבין ויתמין. נראה לי, ודאי כמסקנא מיא יוסף דאפילו איו יכול לדבר אלא ריחו אלא הרי הוא כמי אין לענין מתנה ואין לענין גט אם אמר מדעתו עד אחר הבריאה ואי אלא קיימא לן הרי ודאי אין לקבל אינון קמ"ל מעיף מ"ש:

וגרסם פירש רש"י שהוא חשוב כמת ואינו מוציא

ז **וגרסם פירש רש"י** דחשוב כמת וכו' **אבל** ריב כתב יבור. דברי רש"י ורי"ם הם בפרק עשרה יוחסין (כח:) גמרא אחומר מני זה ממר ומעמומיהם יכולים מתיים אם אחוך מהוקסום (ד"ה לא מרים) ובפסקי הרא"ש (פר' מו) יבריס בפרק מי שאחז מבינומי הרשב"ל (כ: ד"ה ולענין נוסם) והר"ן (לה. סוף דיסר נחמן) ומהרבי (סי' חכא). ומקקמה הרא"ש בפרק עשרה יוחסין כרי"ו וכן דעם רשב"ם (ד"ה מכסים אמנו ט) בפרק יש נחלין (ד"ה קנו:) וכן דעם סמ"ע (ומשן ג קנב ס"ק ע"ה) ומסמ"ק (סי' קפד) וכן דעם רבינו יהונם בעתיב כ"ר סלק ד' (ר.): **מיהו** מסמע מדברי המגלמי ומסמ"ג ומסמ"ק דכי אמרינן דיכול לגרם בדבר דוקא אבל אם אינו מדבר לא. ולא נראה לי אלא כיון דכמי חסרינן ליה דיכו שיש מתם לדין אכיב מרע שנשחטה ולפי שרשי הפוסקים הנזכרים בדברי רש"י מדבר כחנו גם הם מדבר ורש"י לאו משום גם אמרה אלא משום מתנה דנקט בהדי מגרם ומתנה לא סיים אלא בדבר דוקא וגם הרשב"ל והר"ן שכתבו בשם רש"י לגוסם אכי הוא כמי לכל דבריו וכל שהאל מדבר ודעתו מיושבת עליו מתנה גם משום מתנה כחנו מדבר אבל לגבי אפילו אינו מדבר אכי הוא כמי. ומדבר אבדי הבאי נראה לאיר לומר שגוסם דיו כמי מדאמרינן בגי שחמי (ע:) שחנו ז שנים ורבינו ואמר כחנו גם נחנכין ויתמין ואין לך גוסם גדול מזה והרי אם על ידי כמו קאמר דכחנכין ויתמין ואם כן הוא הדין לגוסם מחמת חולי דבל ידי רבינו מחבין. ועוד שהביאו ראיה לדברי רש"י מדאמרינן בחוקסמא (נדה פ"ח) אמר כחנו גם לאחתי ועלה לגב יעבל ומת לון מחבין ויתמין כל זמן שיש ז שנים והרי אם לא הוקה התוספתא אין מדבר לשאינו מדבר. ושל שאמר מהרמזות שכתבו ההוקסום שהביא ר"ש לדבריו הוא

דרכי משה

(ו) ועיין לעיל סימן זה (בדיני האחון ס"ד ד"ה צריך לדקדק ובר) שכתבתי שאם מדבר ואינו יודע מה מדבר כדרך החולים הרי זה כשוטה גמור, ועיין בדין שוטה בחושן המשפט סימן ל"ה:

הגהות והשגות

לון **לבנינו** בספרא איתא דמאקרע את בפרחו: לה) עיין שדית חדש אהע"ז דיב סיב ד"ה ובדברי, מעיב בזה: לון עיין ספר יהודע חלק הפורת חשובה עא (מתיתק בספר חחיק אהע"ז רבי קסא) שתאריך לחבה בכתבה הבריו: לון עיין ספר יהושע שם ד"ה לפיה, שפרש בדרכו: לון עיין בסימן ריב הגהה לד: לה*) וזה נמצא כפי הנכתב שם, בכך וכך ובני אבונא בי דיבא דחחיפי לחבא בסוחב הלחא כחדא הינא כי אבא קיסנא בלוב בר פלוני דמר לחבינא פלונית בת פלוני דאתבא ליה ברמרה הבריסו לגא בחבא לה בחבא הא לסחרי סנורשת נמורה ודבא דשאה דשלשאה בנפשה לסרך להתעסבא לכל בבר די חיבריך ואנשי לא ימחא בדיה מן יבא דבן ולעלם ודן די יהוי לה גט מיטולין דאבא שבוקין וסבר הדיבוך מהקבא דרבנן והרי את מדברה לכל ארם: לון) בתובפתא עם אינא חי צלוב ומנוחיר כותבין ונחתיק כל זמן ובר ולא נחכר שם כלל נפל פן הבב. בכבר הקיד הא בהעתה ר"א

הדפסה ברוסלצית מסי. הדפסה איכותית הדפס מעידות כון התכבד
טור <מבון שירת דבורה> - יד (אה"ע קיט - קעח) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס : 68 הודפס ע"י אוצר החכ

אי חרשת שנתקדשה כשהיתה פיקחת ונתחרשה. משמע דיש פרק חרש (ומיה קיג:): **ומייש אבל נשתטית יכול.** גם אם מעמה אם כשהיתה לא ידעה ונעמרת (קיב:) לכל מולה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת מעל מרשה ומה נעשה אמרי אינה מתגרשת שלא יהיה מה מהא הפקר ואיקרמא מיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה דאילו אינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת: **וכדק הגיתן** בתבו התוספות פרק חרש ובשם קיב: דיה יתהו בשם ירושלמי ובשם פרד איגו

קיבל אביה קידושיה שתן דאורייתא או חרשת שנתקדשה כשהיתה פיקחת ונתחרשה אבל נשתטית שאינה יודעת לשמור עצמה לא ידעינאנה אפילו אם יודעת לשמור גיטה שעשו בה תקנה חכמים לט) (יא) **בדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר**

לשטוטה מתקדשת נקידושי אביה ואינו שעמה כיון בסניעה ליתים אלו מעלמה ואינה חוזרים קרין סה והילכך אף על פי שאין בה דעת כגדילה מתגרשים מקבלת עצמה ואינו קיבל בה אביה קידושין ואם אף על פי שקידושיה קידושין מן התורה דהא לא בעינן דעם האשה יעיין לקמן בסימן קמ"ז (מוב): **ומייש אי חרשת דבו.** גם זה משנה מפרק חרש: **ומייש שנתקדשה כשהיתה פפחית.** לרשתא קאמר הכי דאף על פי דקידושיה דאורייתא אפילו הכי מתגרשים ואין לריך לומר

מגרשת מעיקרא למתגרשת דכשם שכנגה נרמיזה כך ואלאם מרמיזה וטעמא דקטנה ואחרשת היא מעוש למשלאם ואינה מוחלת קרוש מה ידבר מוכה מתגרשת ומה שלא עמו מקנה מהן סיינו טעמא דמאחר שיכולין לשמור עצמן כיון לא יהיו נהן מנהג הפקר: **ומייש אבל נשתטית וכו'.** גם זה מפרק חרש: דכיון שאינה יכולה לשמור עצמה שלא יהיו מנהג הפקר אף על פי דישלא לשמור עצמה לסיינו תמלחה ואינה מחרם ודבר תורה מתגרשת אפילו הכי עשו בה תקנה שלא אם נשתטים עד שאינה יכולה לשמור אם גיטה דהייט שאינה מחזרת בין גיטה לדבר אחר אין לך מעלאם ואחרת יותר ממנה ודבר תורה נמי אינה מגרשת:

ומי שיש לו בהם דינה כדמובא פרק הכל מרוכלמי (יבמות פ"ד ה"ה) ומי שיש לו בהם דינה אינה מקיפד יכולה לשמור גיטה אלא אי פעמים מתוך לפניו יכולה לשמור אם גיטה וחסר בלבו שאחר נשות ודילנו וכך היא הגירסא מכן דאמר מפני גרירה אסור מכן דאמר מפני שאינה יכולה לשמור עצמה חלומה ויכולה לשמור אם גיטה אם נשים וכל סנך תרחי מילי מפני גרירה ליה גט כט) (ג) ואלו כן הטלאה מדא ליודעת לשמור גיטה יאינה ל) יודעת לשמור עצמה ומדא אין יודעת לשמור גיטה אינה יכולה לשמור אם גיטה ולא אם אינה קטנה אלאם יאינה שכמים מלאה שעמים שוטה וקיימא לן למפני גרירה דהייט רבי יעקב ורבי יוסי אמרו שהוכלו לשייהם מלמשל (יבמות קיג:) ולמרי רבי (ביילא) [ביילא] לא) לא היאמו מלמשל לאלוק עלו והאי שיבדא דלאתא ליהן אם עמים מלאה עמים שוטה מהגרשת אבל אם בפקרלי מכלמא בפסמית יתרפלת ונשמטית וכיון בפרפלת הוסיל ואין לה ונת אין לאיש שמחאר לבעות מחתם מרי זימני ובאלי טוענא לא מקרים עמים חלומה עמים שוטה ושלוש שמשון ביר לפרהם לבן (ד). **ורבינו** שמחה מפפירת כתב דלא מחויקים שוטה שוטה לגרם על שילאו בה סימני שטיה המפורשים בפרק קמא דחגיגה (ג:) ומיכולמי דמסכם תרומות (פ"ח ה"ה) משמע עד שילאו בה (כלי) [מלאם] לבן ופליג קלם לגמרא ליקן יעיקר סימן זה המאחר מה שמחין לו דומיא שמיתא יתירתא חמא מיה דהיה ממאכל עבדו (בבא מצעא קה:) לדן ונעה שלא ראיני סימן זה אפילו מריקה לא לריך והרי היא בסוקם פיקח עכ"ל לדן (ה). ובין בתב בכתבו בסימן קכ"ח (ס.) בדין סימני שוטה לדן:

דרכי משה

(ג) ובייין לו) בתוספות (יבמות) דף קיג (ביב) דיה (יצאתה) [יצאתה]:
(ד) **בתוספות** (שם) ובאשרדיי ריש פרק **חרש** (פי ג) משמע שלא כדברי תשובה זו אלא משמע דבעתים חלומה ובעתים שוטה יכול לגרשה ועיייש, וכן משמע במרדכי פרק התקבל (עייר) (בשם סי תיב) ובתוספות שם לזיא). **ובתשובת** מהרייו ריאל סימן ריב משמע דיש להחמיר כדברי הרשבייא ובל שכן בשוטה גמורה ראינה טגורשת אפילו בדיעבד ולא להרמבים (פי פרחסיך הכיב) דמתיר בדיעבד ועיייש, וכתב עוד שם דאפילו בסקום דליכא לטיחש שיתהגו בה מנהג הפקר אפילו הכי אין

להלק דלא פלוג רבנן בחקנתן, ועיין לקמן סימן קמ"א (מו: ובדרש אות א). וכתב מהרדאיי **בפסקי** סימן רטיל על עתים שוטה ועתים חלומה ובבר עשה החכם ונתן הגט מפני שהיה בראה לו שתשאר בחליטותה ויצא הדבר להיחר לא מהדרינן עובדא: (ה) **אכנם בתשובת** מהרייל וריאל סימן ריב כתב דמי שהוא שוטה בשאר דברים אף על פי שאינו לן בביח הקטנים אי קורא בסתר אפילו הכי מיקרי שוטה עכ"ל לחן, וכן משמע מדברי הרמבים (הלי בחת פיא ה"ט) ואכתוב דבריה לקמן סימן קכ"א ועיייש ריש הסימן ובסופו כתבתי מזה:

פרישה

(**אפילו אם יודעת לשמור את גיטה.** דאם אינה יודעת לשמור אם גיטה אינה יכולה אינה (לגרש) [לגרשה] מתוך מעשה): (יא) **בדי שלא ינהגו.** לאה לומר מקנו שלא יכולה כדי שלא ינהגו וכו':

הגהות והערות

בן) **באיר** ודע אחא, **ביד** אמו: בח) כן הוא בביי דפוס. ובדפוסים אחרים הגירסא אחה מבחנת, וכיה הגירסא בהשובת מהרים שם (בסתרים). **ובבית** שלמה הביב סי' עד כתב שהגירסא אינה מבחנת הוא ריש, יציל כמו שלפניו: כט) **גירסת** ובתחת הירושלמי ופירושה הסמא בעבר התרומה סי' קלא (לה ריגן), ראביה בלי יתקבא, אבל ודע בלי תשמה, שרה מהרשיל סי' סד, ריגן סקיים, ביאר הגריא אות יב, נדע. **ביחורה** קמא אבהעיר סי' סג דיה האמנם, ותיש אבהעיר חיב סי' ג דיה ראחלה, ביח שלמה חיב בלי צד (קר ריגן): ל) ביה בדפוס קינסבדג ודעבא-ולבא. בדפוס ודפוס עתי הגירסא לאתה ודעת לשמר צמה: לא) ביה הגירסא בהשובת מהרים. ובאור ודע שרה בלי תשמה הגירסא ר' זעיא, ודסתה לדברי ר' זעירא בירושלמי שם שאיל הטעם שאינה יכולה לשמר ביה: לב) עיין מדע בהגהות קמא אבהעיר סי' סג דיה חהר, ותיש אבהעיר חיב סי' ג דיה אמנם עדמה יכו, ובית שלמה חיב בלי צד בחאר שיטה לבית מעשיה: לג) **בדפוס** הרשם יעבא-ולבא הגירסא, עד שיהיו בה מלי. בדפוס שם

הגירסא, עד שיהיו בה **מלם**, יכו מעטעות הירושלמי: לד) **בבית** שלמה חיב סי' סט (קד ריא) מעיר שהגירסא לפנינו בשרים רחוי קמשחיר להו לעבדיה בליתן רבים, ובאיר שהיה נוסח הרמבים (סיפן חסון) בשיב שם ציי בביי סי' קכא (בב) בשם הרמבים, שלא בהגירסא לפנינו בבייי וכי' עיייש שהאריך. ובחלקת יואב האבהעיר סי' כ דיה אמר, כתב שהרמבים הקה לי הגירסא המשהיר לבלי עבדא עיייש: לה) **ביין** חתים אבהעיר חיב סי' ב דיה עיין תבית שלמה חיב סמיי פט בבאור הדרי רבינו שמחה ולישב הקשי עבהבריי: לו) עיין בית שלמה חיב סי' צד (קר.) הכותה בה: לז) כן דיא בדפוס, ובכתבי הדיס אין הדברים שבאים זו: **לח) נראה** ריגל, ובחוספות פרק האשה (קידושין פנ: דיה וכל): לט) ועיין בזה בשיטת בית שלמה חיב סי' צד ובשיטת מקים שמואל סי' פב (דיה אלא): לבן כיה בטור הגיפס עם ביי הפרוי ודפוס שני. בכתבי הרשים אחרים ליתא החיבות עשיו בר חקמה חכמים, אכנם בכתבי נשחרבנו הגבות אלו בטעות קדם לכן. בדפוס ויטא-ולבא הגירסא, עד שיהיו בה הקמה חכמים:

הדפסה בר-מצוה מסך - לדפסה איכותית הדפס מסין לא כן (הנבנה)
טוך «מכון שירות דבורה» - יד (אהייע קיט - קעח) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס : 35 הדפס עייל אוצר החי

ויחתום על מה שיכתוב בלא קריאה כלל וא"כ לא היה מינוי בפה כלל ונשאר רק מינוי בכתב שפליגי בזה. אבל במקום עיגון יש לסמוך להקל גם אכת"י שרבו המכשירין וכדאיתא בד"מ בשם הרד"ך ובאה"ט בשם הר"מ מטראני ובשם שבות יעקב שמשמע שעשה גם מעשה. ולזה אף אם לא יכתוב כל הכתב בכתב ידו אלא רק יחתום על מה שיכתוב הלאיער ודאי יודע על מה שחותם.

אבל הא הסופר והעדים אין מכירין כתב יד הבעל והלאיער הוא מהאינם נאמנים להעיד. ולכן צריך לפעול אצלו שיהיו שם לכל הפחות שני עדים כשרים שיקיימו שהוא כתב ידו. וכיון שיהיו שם שני עדים הרי יכול למנות בפניהם גם בפיו ויכתוב בהכתב שיחתום עליו הנוסח איך שמינה לפני עדים כדכתבתי שזה יועיל לכו"ע. ואם אי אפשר בשום אופן שיהיו שם שני עדים כשרים יצטרכו להשיג כתב ידו ממכתבים שכתב לאשתו וכדומה לקיים חתימתו קודם שיכתוב הסופר את הגט כדי שהסופר יהיה בטוח בנפשו אשר זהו כתב ידו של הבעל שרק אז יתחשב לשמה לדעת הרמב"ן.

וצריך לידע אשר הוא צריך למנות סופר ועדים ושליח להולכה ושליח נתינה לשליח להולכה כדאיתא בסדר גיטין גט שני סימן ס"א וכן נוהגין לכתחלה. ובדיעבד יש להכשיר גם בלא שליח נתינה כדאיתא בפ"ת שם בשם תשובת שב יעקב. וכן טוב שיזכיר שעושה את הסופר או אחר לשליח שיקנה עבורו ניר ודיו וקולמס וכל כלי הכתיבה. ובדיעבד יש להכשיר ע"י שיקנה להבעל ע"י אחד ועיין בב"ש סימן ק"כ סק"ב ובפ"ת בסדר הגט שם. וצריך לעשות נוסח שימנה כל זה בכתיבתו בלשון שהוא מבין.

ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן קכ

בענין שוטה לדבר אחד אם ראוי לגירושין

י"ג אלול תרפ"ט.

ענף א

עובדא אתא לידי באחד שעוד בבחרותו נשתטה ושטותו הוא שאמר על עצמו שהוא משיח. וזה גרם לו לעשות עוד מעשה שטות שיש לו בולמוס לקרא בתורה ולהיות ש"ץ ואף שאין מניחין אותו הוא נלחם בכל כחו ואירע שלקח ס"ת וברח עמו. והיה נוסע מעיר לעיר באמרו שהוא צריך לתקן העולם והיה חוטף חפצים ומטמינם עד שיתנו הבעלים כסף לצורך גמ"ת. והיה עולה באילנות במקום שנמצאים בנ"א כדי לדרוש. ולפעמים הלך ערום באמרו שהוא כאדם קודם החטא ועוד עניני שטות בדברים כאלו שנמשך מצד שאומר על עצמו שהוא משיח וצריך לתקן העולם לפי דעתו ובשארי דברים היה פקח גמור בהבנת הדבר וזוכר ויודע הכל ומדבר ושואל כענין. וקודם הקידושין היה זמן רב ערך ג' שנים ויותר בחזקת חלים שלא עשה שום מעשה שטות והיה מלמד לילדים כראוי אך עצבות היה ניכר עליו ולא היה אוהב בחלמותו לשוחח הרבה בחברת אנשים. ואיזה ימים אחר הנישואין נתקלקל עוד הפעם והתחיל לעשות מעשה שטות הנזכרים למעלה והיה זה יותר משמונה שנים וזה קרוב לשנתים שבא לבית אביו שדר בכפר ועובד אדמתו ועושה כל המלאכות כפקח ולא עשה שום מעשה שטות ולא ניכר בו שום סימן שטותי לא בדבור ולא במעשה. והביאוהו לידי לדבר עמו שיתן גט לאשתו ובדקתיו מתחלה באיזה שיחות ואח"כ דברתי עמו שיתן גט ולא רצה בטעמים וחשבונות כמו אדם פקח בהבנה גמורה עד שנתרצה אחר יום שלם בהשלשת הרבה כסף עבורו ובכל הדברים מתחלה ועד אחר סדור הגט ונתינתו וגם למחר כל זמן היותו בפה. וקודם נסיעתו מפה שהיה אצלי ליפטר ממני היה במעשיו ודבורו כפקח גמור כפי שראינו אני וכל האנשים שהיו בעת הגט יותר מעשרה אנשים וכלנו הסכמנו שהוא פקח גמור בכל מעשיו ודבורו ומשאו ומתנו. וכן שמעתי שכל העת שישב בבית אביו היה כן. אך בתוך הרבה הדברים שדברתי עמו לחקרו ולדרשו אמר לי שבלבו עדין מחזיק שהוא משיח אך המעשים שעשה מבין שהם שטות אך בעת שעשה היה מוכרח לעשות שלא היה יכול להתאפק וכמו המצב עתה אמר שהיה בעת הקידושין שג"כ החזיק בלבו שהוא משיח אך מעשה שטות לא עשה. זהו כל מה שיודע אני בעצמי וששמעתי מאחרים ושנודעתי ממנו ברוב דבורי עמו ונסתפקתי אם יכול לגרש ויצא מאתי להיתר מכמה טעמים אשר אבאר בעה"י.

הנה מתחלה יש לחקור בשוטה רק בדבר אחד או באיזה דברים ובכל הענינים הוא חריף כפקח גמור אם יש לו דין שוטה לכל דבר אף לדברים שהוא פקח בהם מטעם דכיון שלא דמי לכל האנשים הפקחים אין עליו כל דיני פקח או דלדברים שאינו שוטה יש לו דיני פקח.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
אגרות משה - ג (אה"ע א) פיינשטיין, משה בן דוד עמוד מס : 285 הודפס ע"י אוצר החכמה

והנה מתוס' חגיגה דף ג' ד"ה דרך משמע בפירוש שיש לו דיני פקח דכתבו שם דביון שהוא שוטה באתת ודאי יש להחזיקו בחזקת שוטה לכל דבר ע"י"ש וטעמם הוא משום דל"ד לגניחה דבגנח מין אחד אמרינן ששונא רק מין זה אבל בדעת כיון שחזינן שדעתו משובשת בדבר אחד הוא בחזקת משובש לגמרי דמסתמא אין לומר שרק לדבר אחד דעתו משובשת. וא"כ אין שייך זה אלא בסתמא שלא ידעינן בברור איך הוא לדברים אחרים אבל כשידעינן בברור שהוא פקח לדברים אחרים שאין שייך לומר שהוא בחזקת שוטה גם להם משמע שסברי שהוא כפקח להם דהא לא כתבו חתוס' דכיון שהוא שוטה באתת הוא בדיני שוטה לכל דבר אלא שיש להחזיקו בחזקת שוטה, שבידוע בברור שהוא פקח לשאר הדברים אין שייך זה. (אור החכמה) ואין להקשות דא"כ ליהדר הגמ' דמה שמסריך ר' הונא עד שיהו כולן הוא באם ידוע לן דלשאר דברים הוא פקח, משום דבזה גם בעביד לכולהו ג' דברים לא יועיל להחשיבו בדין שוטה לשא"ד כיון דחזינן דעכ"פ הוא פקח להם וכמו בנגח שור חמור וגמל דהוא מועד לכל ומ"מ אם ידוע בברור שאינו נוגח איזה מין אינו מועד למין ההוא וכ"כ הכא לא יועילו אף ג' הדברים להחשיבו שוטה להדברים שידוע שהוא פקח להם ולכן הקשה הגמ' אר' הונא שפיר.

ולפ"ז ניחא סוגית הגמ' בחגיגה שם דלכאורה קשה מה שאמר לעולם דקא עביד להו דרך שטות וחלן בבית הקברות אימור כדי שתשרה עליו רוח טומאה הוא דקא עביד, איך אמר דעביד דרך שטות הא אם נימא דעביד כהאימור לא עביד דרך שטות והו"ל לומר לא צריכא דעביד להו סתמא שלא ידעינן לאיזה צורך ולכן בדבר אחד אמרינן אימור ובעביד ג' דברים הוי כמו שנגח שור חמור וגמל ואיך אמר בלשון התלם שעביד דרך שטות. אבל לפ"ז יש לפרש דגם האימור שאמרינן הוא נמי דרך שטות שהרי בעל מחשבות דמקרע כסותו ודאי הוא מחלת שטות וכן בנדריפס לפי' ראשון דרש"י שהוא חולי האוזן מתוך דאגה הוא מחלת שטות וא"כ נפרש גם הא דלן בביה"ק כדי שתשרה עליו רוח טומאה שהוא ענין שטות שאף המבשפים אין עושין כן אלא הוא שטות כזה שמשובשת דעתו ברדיסה אחרי מבשפות באופן שטות. (וכן מלשון הירושלמי דאמר אפי' שוטה שבשוטים אינו מאבד מה שנותנין לו שהביאו התוס' משמע דאימור שאמרינן בהני תלתא הם ג"כ עניני שטות אך לא לגמרי). אך הם עניני שטות שאין להחזיק מהם שהוא שוטה לכל דבר שרוב שוטים ואולו הם שוטים רק לדבר זה ולא לדבר אחר ולכן אין להם דין שוטה לכל הדברים רק להדברים שנשתטו. אבל כיון דעביד לכולהו תלתא אמרינן דכולן הן משום שטות כללי שנשתבשה דעתו בכל והוא שוטה לכל דבר כמו שאמרינן בנגח שור חמור וגמל שהוא מועד לכל. והנו שתירץ דאירי דעביד להו דרך שטות ומ"מ בעי תלתא אבל אם לא ניכר שעשה דרך שטות ויש לתסתפק שמא היה לו צורך מטש בזה דהוצרך לילך יחידי בלילה לפרנסתו וכדומה בכל התלתא לא נחזיק אף בעביד כל התלתא שהוא שוטה דרוב בנ"א אינם שוטים וכ"ש בשידענו אותו לפקח.

נמצא שגם מהגמ' יש לנו ראיה דשוטה לדבר אחד אינו בדין שוטה לכ"ד אך בסתמא מחזקינן שהוא שוטה לכ"ד ולכן בהני תלתא אף בסתמא לא מחזקינן לו שהוא שוטה לכ"ד משום הני אימור דאמרינן ששוטים כאלו רובם הם שוטים רק לדבר אחד. וא"כ בידעינן בברור שהוא פקח לאיזה דבר יהיה לו דיני פקח לדבר ההוא אף בעביד כולהו או שאר עניני שטות.

אך לר' יוחנן שסובר אפילו באחד מתן יש להסתפק אם גם הוא סובר דיש לומר אימור בהני תלתא אך מאחר שעכ"פ הוא מעשה שטות סובר דשוטה לדבר אחד יש לו דיני שוטה לכל דבר אף להדברים שהוא פקח ולכן נהי שבהני תלתא אין מחזיקין אותו לשוטה לשאר דברים מ"מ יש לו דיני שוטה. או דאינו סובר שאמרינן האימור משום דיותר קרוב לומר שהוא משום שטות גמור דדוב חולי המחשבה אין קורעין כסותן וכן מי שאחדית גנדריפס לא היה יוצא בלילה במקום סכנה אלא היה נטמן בבית ביחידות וכן בשכיל שטותו במבשפות לא היה נכנס בסכנה ללוץ בביה"ק אי לאו שהוא שוטה גמור ולכן סובר שתלינן בסתמא גם בחד מהני תלתא שהוא שוטה גמור. וא"כ בידעינן שהוא פקח לשארי דברים גם ר' יוחנן מודה שדינו כפקח לשארי הדברים.

והנה מהירושלמי שהביאו התוס' מוכח דטעם ר' יוחנן הוא מחמת שאינו סובר דאמרינן האימור. דאמר ר' אבין מסתברא כר' יוחנן בלבד מאבד מה שנותנין לו דאפילו שוטה שבשוטים אינו מאבד מה שנותנים לו וא"כ מפרש שטעם ר' יוחנן הוא שלא אמרינן אימור ור' אבין מסתברא לו טעם ר' יוחנן רק במאבד מה שנותנין לו שלא אמרינן אימור קוביקוס ולא בהתלתא שבהו מסתבר לו כר' הונא שאמרינן האימור אבל ר' יוחנן בעצמו סובר גם בהתלתא שלא אמרינן האימור, דאם טעם ר' יוחנן הוא מחמת דמגי שיהית שוטה לדבר אחד אין שייך לחלק בין מאבד מה שנותנים לו להשאר אלא דאי

הרמה הדיגיטלית מלין - לרמה איכותית הדפסל שיחדה מן הרמה

OUR LOCATIONS AROUND THE WORLD

SHUL	CITY	CONTACT
AUSTRALIA		
Shaarei Tefillah	Caulfield North	Rabbi David Sacks
CALIFORNIA		
Khal Eitz Chaim Bais Moshe Yitzchok	Los Angeles	Harav Yona Schneck
The Shtieble	Los Angeles	Rabbi Shaya Kestenbaum
YPLA	Los Angeles	Carl Becker
Torah Ohr	Los Angeles	Azaria Kermanshahi
Beth Jacob Congregation	San Deigo	Rabbi Danzger
CANADA		
Kollel Ohr Yosef-Thornhill Community Kollel	Thornhill	R. Avi Friedman
Kollel Oholei Yom Tov	Toronto	Rabbi Boruch Belsky
Magen David Sephardic Congregation	Toronto	Rabbi Messod Azoulay
Shomrai Shabbos Chevra Mishnayos	Toronto	Rabbi Tsvi Heber, Yaakov Gottlieb
Schara Tzedeck Congregation	Vancouver	Rabbi Ari Federgrun
CONNECTICUT		
Waterbury	Waterbury	Yossi Klein
ENGLAND		
Gerrer Shtiebel	London	Rabbi Chaim Bowden
Kehilas Toras Chaim	London	Rabbi Chaim Bowden
Hagar's	London	Rabbi Chaim Bowden
Reb Dovid Halpren's	London	Rabbi Chaim Bowden
FLORIDA		
Aventura Lakes Synagogue	Aventura	Brian Papir
East Boca Kehilla	East Boca	Avi Wasser
The Hollywood Shtiebel	Hollywood	Rabbi Schreck
Young Israel of Hollywood - Ft. Lauderdale	Hollywood/ Ft. Lauderdale	Rabbi Yosef Weinstock
Kollel Zichron Michel of North Miami Beach	North Miami Beach	R' Mayer Porter, R' Zelig Privalsky
ILLINOIS		
Adas Yeshurun	Chicago	Rabbi Zev Cohen
Khal Chesed L'Avrohom - Chicago Chassidishe Kollel	Chicago	Rabbi Yochanon Schnall
ISRAEL		
Beis Moshe	Beitar Illit	Rabbi Casriel Silver
Matan Nachliel (Rav: Rabbi Kaniel)	Karmiel	Rabbi Shlomo Strugano
Ramat Bet Shemesh Gimmel	Ramat Beis Shemesh Gimmel	Netanel Gemara
Kehilas Beis Tefillah Yonah Avraham	Ramat Beit Shemesh	David Kallus, David Leichter
Shaarei Tefillah	Ramat Beit Shemesh	Aryeh Feldstein
KANSAS		
Congregation BIAV	Overland Park	Rabbi Rockoff
MARYLAND		
Bnai Jacob Shaarei Zion	Baltimore	Yehuda Leib Birnbaum
Kehillas Derech Chaim	Baltimore	Rabbi Rafael Neuberger
Mercaz Torah U'Tefiloh	Baltimore	Rabbi Yosef Ifrah
Suburban Orthodox Congregation	Baltimore	David Reidy, R' Aryeh Leib Richter, Shaya Swiatycki
Congregation Ohel Moshe	Baltimore	Rabbi David Barer
Ohr HaTorah	SilverSpring	Yehoshua Scheininger
MASSACHUSETTS		
Khal Tiferes Yosef	Boston	Rabbi Halpern
MICHIGAN		
Orthodox Minyan at the University of Michigan	Ann Arbor	Contact Jared Anstandig
Ahavas Olam Weingarden Torah Center	Detroit	Rav Simcha Klein
MINNESOTA		
Minneapolis Kollel	Minneapolis	Rav Avigdor Goldberger
NEVADA		
Ahavas Torah Center	Henderson	Rabbi Fromowitz
NEW JERSEY		
Kollel Nachlas Dov/ Ohr HaTorah	Bergenfield	Rabbi Zecharya Parmett and Michael Frohlich
Beth Abraham	Bergenfield	Elly Gamss
Ahavas Yisrael Edison	Edison	Rabbi Gedaliah Jaffe
JEC	Edison	mfrankel@thejec.org
Congregation Darchei Noam	Fairlawn	Rabbi Jeremy Donath
Young Israel of Great Neck	Great Neck	Rabbi Shmuel Ismach
Bais Medrash Bais Shabsi	Lakewood	Naftali Prager
Bais Medrash D'Westgate	Lakewood	R' Dovid Sommers, R' Mordechai Brand
Bais Medrash Govoha	Lakewood	R' Menachem Dov Grund
Bais Medrash Nachlas Yaakov	Lakewood	R' Menachem Dov Grund
Bais Medrash of New Central	Lakewood	R' Chaim Karp
Bais Medrash Ohr Mattisyahu	Lakewood	R' Aaron Margulies
Khal Bais Ephraim Tzvi	Lakewood	Shea Friedman
Khal Tiferes Shmuel	Lakewood	R' Yehuda Tauber
Khal Zichron Yaakov/ Rabbi Gissinger	Lakewood	Yaakov B. Cohen
Ohel Shulamis	Lakewood	Rabbi Yosef Tzemach
Pine River / Kollel Zichron Yaakov Eliezer	Lakewood	R' Yehoshua Bressler
Prospect Park Shul	Lakewood	Shimi Nussbaum
Somerset Walk Shul	Lakewood	R' Moshe Dovid Rothstein, Eliezer Serebrowski
K'hal Sterling Forest / בהמ"ד זכרון משה יוסף	Lakewood	R' Shalse Weiss, R' Pinchas Hertz
K'hal Chesterfield	Lakewood	Shimmy Sussman
Khal Ohr Shimon	Lakewood	R' Dovid Feinroth
Prospect Vines Shul	Lakewood	R' Yisrael Meir Levitan
Williams Street Shul	Lakewood	R' Menachem Indich
Young Israel of Margate	Margate	Rabbi Yaakov Orimland
Ahavas Israel	Passaic	Binyamin Brager
Bais Medrash L'Torah	Passaic	Rabbi Yitzchak Davis
Bais Medrash Zichron Eliezer	Passaic	Rabbi Menachem Spira
Bais Torah U'Tfilah (BTU)	Passaic	Yehoshua Hager, Dovid Gutlove, Rabbi Menachem Zupnick
Beis Midrash Alumni	Passaic	Pinny Goldsmith, Eli Aron, Zacharia Adler
Kahal Zichron Shlomo	Passaic	Rabbi Zev Wolbe
Kehilas Eitz Chaim Passaic Clifton	Passaic	Rabbi Lazar
Kehillas Bais Yosef	Passaic	Mark Holtzman
Khal Adas Yereim	Passaic	Shmuel M. Berger
Khal Tiferes Boruch	Passaic	Yechiel Rhine, Rabbi Schachne Weinberger
Kol Yeshurun	Passaic	Judah Gross, Avrohom Shmuel Bobrowsky, Shimi Globman, Rabbi Aharon Cohen
Tifereth Israel	Passaic	Joshua Samber
Yeshiva Ner Boruch - PTI	Passaic	Reb Tzvi Mayerfeld, Gary Schild, Rabbi Baruch Bodenheim
Young Israel of Passaic-Clifton	Passaic	Erez Naftali
Congregation Adas Israel	Passaic	Moshe Niehaus
Kehilas Beis Shalom	Passaic-Clifton	Shimmy Rothenberg
Arzei Darom	Teaneck	Benjy Rosenbluth Rabbi Aharon Ciment
Beth Aaron	Teaneck	Ben Alexander, Rabbi Yair Hindin, Rabbi Larry Rothwachs
Congregation Shaarei Orah/Sephardic Cong of Teaneck	Teaneck	Rabbi Haim Jachter
Heichal HaTorah	Teaneck	
Keter Torah	Teaneck	Rabbi Shalom Baum, Aliza Rosenberg
Shaare Tefillah	Teaneck	Rabbi Kenny Schiowitz
Teaneck Congregation	Teaneck	Rabbi Avi Heller
Young Israel	Teaneck	Rabbi Beni Krohn
Meridian Capital Group	Woodbridge	Rabbi Wahl
NEW YORK		
Congregation Beth Abraham-Jacob	Albany	Rabbi Roy Feldman
Agudath Israel of Bayswater	Bayswater	Nachum Shapiro
Bais Medrash Chaburas Derech Yisroel	Boro Park	Rabbi Chaim Langer
Centers Health Care	Bronx	Rabbi Pinchas Novosellar
Agudath Israel Bais Binyomin (Young Israel Avenue J)	Brooklyn	Rabbi Simcha Kalish
Ahi Ezer Torah Center	Brooklyn	Rabbi Yochai Oren
Beis Medrash D'Marine Park	Brooklyn	Alexander Grinberg
Bobov	Brooklyn	Yitzchok Berkowitz
Chevre Linath Hatzedek	Brooklyn	Rabbi Zvi Ortner
Khal Bais Hillel	Brooklyn	R' Avrohom Reit
Kahal Lev Avrohom	Brooklyn	Rabbi Yaakov Notinger
Mirrer Yeshiva	Brooklyn	Zechariah Schwartz
Torat Chaim	Brooklyn	R' Yitzchak Mezrachi
Kehillas Ahavas Yisrael	Cedarhurst	Rabbi Daniel Glatstein, Asi Klein
Yeshiva Chofetz Chaim of Queens	Flushing	Rabbi Rafi Adler
Yeshiva Ohr Hachaim	Kew Gardens Hills	Chaim David
Shaaray Tefila	Lawrence	Simcha David
Agudath Yisroel of Long Island	Long Island	Asher Shteierman
West Side Kollel	Manhattan	Rabbi Gottesman
Bais Medrash Btchuch	Monsey	Rabbi Warfman
Bais Medrash Ohr Chaim	Monsey	Rabbi Nachum Scheiner
Bais Medrash Shaarei Tefillah "The Night Seder Bais Medrash"	Monsey	Rabbi Tzvi Shertzer
Blueberry Hill Shul	Monsey	Rabbi Nisson Rothenberg
Congregation Derech Emes	Monsey	Yaakov Golding
Knesses Israel	Monsey	Dr. Schneeweiss
Toras Dovid Community Kollel at Ohr Somayach Monsey	Monsey	Rabbi Yosef Simon
Khal Birchas Yitzchok	Monsey	Rabbi Yossi Sova
Kollel Zichron Shneur	Monsey	Rabbi Aharon Jacoby
Tefillah LeMoshe	Monsey	Barry Adler
Congregation Khal New City	Monsey	Elie Genack
Khal Nachlas Avos	Richmond Hill	Rabbi Leibel Rockove
Kehillas Yagdil Torah	Woodmere	Marc Braunstein
OHIO		
Cincinnati Kollel	Cincinnati	Rabbi Chaim Heinemann
Khal Bnai Torah- Bais Shia Mendel	Cleveland	Rabbi Shmuel Spitz, Rabbi Zelasko, Moshe Marcovich, Rabbi Chaim Greesak
OREGON		
Portland Kollel	Portland	Joaquin Espinoza
PENNSYLVANIA		
Congregation Ahavas Torah	Philadelphia	Rabbi Dovid Wachs
First Seder (Lower Merion Synagogue)	Philadelphia	Rabbi Uri Greenspan
SOUTH AFRICA		
Ohr Savoy	South Africa	Rabbi Goldstein
South Africa	South Africa	Bentzion Teller
TEXAS		
Dallas	Dallas	Rabbi Hillel Muller
Kollel of Houston	Houston	Rabbi Moshe Friedman
THAILAND		
Bet Elisheva	Bankok, Thailand	N. Boisen
WASHINGTON		
Bikur Cholim – Machzikay Hadath (BCMH)	Seattle	Rabbi Yaakov Tanenbaum